

T. C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ŞÜKRÎ:

HZ. ALİ İLE KAHKAHA SULTAN CENGİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞBA KAVLAK

İSTANBUL 2018

T. C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ŞÜKRÎ:

HZ. ALİ İLE KAHKAHA SULTAN CENGİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞBA KAVLAK

TEZ DANIŞMANI:

PROF. DR. ÜZEYİR ASLAN

İSTANBUL 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Tuğba KAVLAK'ın "Şükri: Hz. Ali ile Kahkaha Sultan Cengi" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Üzeyir ASLAN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Hakan TAŞ
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Esat HARMANCI
Üniversitesi Kocaeli Üniversitesi

Tranah

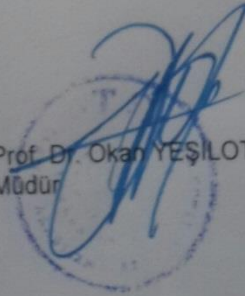
Hakan S.

Esat H.

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 31 / 01 / 2018 tarih ve 2018/03-07 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	II
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	VI
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	VII
TÜRK EDEBİYATINDA HZ. ALİ CENKNÂMELERİ.....	VIII
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM:.....	3
ŞÜKRÎ, HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	3
1. 1. Şükrî Hayatı.....	3
1. 1. 1. Şükrî Mahlaslı Şairler.....	3
1. 2. Edebî Kişiliği	7
2. BÖLÜM:.....	9
ESERİN ŞEKİL, MUHTEVA YÖNÜNDEN İNCELENMESİ VE METİN OLUŞTURULURKEN TAKİP EDİLEN YOL	9
2. 1. Şekil Özellikleri	9
2. 2. Muhteva Özellikleri	12
2. 3. Metin Oluşururken Takip Edilen Yol	23
3. BÖLÜM:.....	24
[HZ. 'ALİ İLE KAHKAHA SULTÂN CENGİ] (METİN).....	24
SONUÇ.....	158
KAYNAKÇA	159
DİZİN (Kişi ve Yer Adları).....	161
ÖZ GEÇMİŞ	163

ÖN SÖZ

Divan edebiyatı, 13. yüzyılın başlarından 19. yüzyıla kadar edebiyatımızda etkili olmuştur. Bu edebî zevk ve görüş çerçevesinde pekçok şair eser vermiş, ortak bir kültür mirası inşa etmişlerdir. Günümüzde klasik üslup olarak adlandırılan bu edebî anlayış içerisinde kimi şairler adını çağlarının ötesine taşıırken kimisi kütüphanenin tozlu raflarına terk edilmiştir. Kültürel ve edebî mirasımızın tam anlamıyla anlaşılıp gelecek nesillere aktarılması klasik eserlerimizin incelenerek tanıtılmasıyla mümkündür.

Biz de bu düşünceden hareketle çalışmamızda ismi pek duyulmamış ve eseri üzerine daha önce bir çalışma yapılmamış olan Şükrî mahlaslı şairi ve Hz. Ali ile Kahkaha Sultan Cengi'ni ele aldık. Şükrî, bu eseriyle alp-eren tipini temsil eden Hz. Ali'nin İslam'ı yaymak için girdiği mücadeleleri anlatmış ve Türk halkı için ideal insan modelini Hz. Ali'nin kişiliğinde somutlaştırmıştır. Halka birlik-beraberlik duygularını aşıl原因, manevî duygulara hitap eden eserlerimizin aktarılması gelecek nesillerin bu kültürden yoksun kalmaması açısından büyük önem arz etmektedir. Kültürün sağlıklı bir şekilde aktarımı ve devamı bu eserlerin edebiyat dünyamıza kazandırılmasıyla sağlanacaktır.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Şükrî'nin hayatı ve Şükrî mahlaslı diğer şairler üzerinde durulmuş ve edebî kişiliği değerlendirilmiştir. İkinci bölümde eser, öncelikle şekil açısından incelenmiştir. Şekil yönünden yapılan incelemede eserde yer alan şiirlerin sayısı, sıralanışı ve vezinleriyle ilgili bilgi verilmiştir. İçerik üzerine yapılan incelemede ise Hz. Ali ve cenkleri hakkında yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde cenknâmenin çeviriyazıya aktarılmış hali verilmiştir. İncelemenin sonunda elde edilen sonuç ve kaynakça kısımlarıyla çalışma sonlandırılmıştır.

Bu çalışmayla, daha önce ele alınmamış Şükrî ve Hz. Ali ile Kahkaha Sultan Cengi tanıtılmıştır. Şairin klasik edebiyattaki yerinin tespiti sağlanmaya çalışılarak edebiyat dünyasının istifadesine sunulmuştur. Yapılan çalışmanın eksiksiz olduğunu

söylemek mümkün değildir; ancak yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşüncesiyle bu eksikliklerin hoşgörüyle karşılanacağı umulmaktadır.

Son olarak tez konusunun belirlenmesi ve hazırlanmasında benden yardımlarını esirgemeyen, bilgi birikimiyle bana yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Üzeyir ASLAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Desteğini her zaman hissettiğim kıymetli eşim Şinasi KAVLAK'a ve emeklerinin karşılığını ödeyemeyeceğim sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

Bu çalışmada Süleymaniye Kütüphanesi Denizli Bölümü'nde 377 numarayla kayıtlı Şükrî ve cenknâme türündeki eseri konu edinilmiştir. Eserde Hz. Ali'nin cenklerini anlatan şiirlere yer verilmiştir. Şiirler alfabetik sıraya göre düzenlenmiş olup ağırlıklı olarak Türkçe kelimeler kullanılmıştır. Şükrî mahlasına sahip pekçok şair olması ve tezkirelerde de Şükrî hakkında bilgi bulunmaması şairin tespitini zorlaştırmıştır. Şiirlerinden hareketle edebî kişiliği değerlendirilmiştir.

Eser üç bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde Şükrî'nin hayatı ve edebî kişiliğine değinilmiş; ikinci bölümde eser, şekil ve içerik açısından incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Bu çalışmayla Şükrî ve şiirleri tanıtılarak, Türk edebiyatına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şükrî, Klasik Türk Edebiyatı, Hz. Ali cenkleri, Kan Kalesi.

ABSTRACT

This study is about a work named Şükrî and work in cenknâme which is registered to Süleymaniye Library Denizli Deparment with 377 Library of Congress Control Number(LCCN). In this work, poems that tell about Hz. Ali's battles are mentioned. Poems are listed in alphabetical order. In addition to this, Turkish words have been mainly used. It is very hard to determine the poet's identity because of that there are many poets who has been called by Şükrî's nickname and also there isn't enough information about Şükrî in the collection of biographies. In this study, his literary identity is demonstrated based on his poems.

This work will be examined in 3 sections. The first section is about Şükrî's biography and his literary personality. When you start the second section, Divan is examined in terms of structure and content. The text of work is given with transcription in the 3 section. This study aims to introduce Şükrî and his poems. At the same time, the main purpose is making a contribution to Turkish Literature.

Key Words: Şükrî, Classical Turkish Literature, Hz. Ali's battles, The Castle of Blood.

KISALTMALAR VE İŞARETLER

- a : Yazmadaki varağın ön yüzü
- b : Yazmadaki varağın arka yüzü
- C. : Cilt
- H. : Hicrî
- M. : Milâdî
- H. : Hazreti
- h. : Hazırlayan
- s. : Sayfa
- S. : Sayı
- a.g.e. : Adı geçen eser
- yy. : Yüzyıl
- Bkz. : Bakınız
- TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
- “ ” : Alıntı
- [] : Metne eklenen ek veya kelime

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, E, a, e, ' ,	ص	Ş, ş
آ	Ā, ā	ض	Ž, D, ž, d
ب	B, b	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Z, z
ت	T, t	ع	' ,
ث	S, s	غ	Ġ, ġ
ج	C, c	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Q, q
ح	H, h	ك	K, G, Ń, k, g, ñ
خ	H, h	ل	L, l
د	D, d	م	M, m
ذ	Z, z	ن	N, n
ر	R, r	و	V (O, Ö, U, Ü, Ū, Ō), v (o, ö, u, ü, ū, ō)
ز	Z, z	ه	H (A, E), h (a, e)
ژ	J, j	ي	Y (İ, Ī), y (i, ī)
س	S, s		
ش	Ş, ş		

TÜRK EDEBİYATINDA HZ. ALİ CENKNÂMELERİ

Hız. Ali, dinî konumu ve şahsî özellikleriyle hem Alevî hem Sünnî Türkler tarafından benimsenmiştir. Cesareti, İslâm'a yönelik hizmetleri, Hız. Muhammed'e olan bağılılığı ve ilme verdiği önemle Müslümanlar arasında adeta bir rol model olmuştur. Anadolu'daki Hız. Ali sevgisi eserlere de yansımış ve yüzyıllarca edebiyatımızı beslemiştir.

Hız. Ali'nin yaptığı savaşları anlatan halk hikayeleri cenknâme türündeki eserler arasında yerini almıştır. Cenknâmeler, Türk kültürünün dinî unsurlarla harmanlandığı eserlerdir. Bu eserler, 13. yüzyıldan itibaren tercüme veya telif yoluyla edebiyatımızda görülmeye başlanmıştır. (Artun 2002: 71; Çetin 1997: XXX) Hız. Ali konulu cenknâmelerin yazılış tarihi hakkında Necati Demir ve Mehmet Dursun Erdem¹, Hız. Ali cenklerinin Battal Gazi Destanı'ndan önce kaleme alındığını belirtir. Battal Gazi Destanı'nın 1244'ten önce yazıldığını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle İslâmî Türk destanlarından ilkinin Hız. Ali cenkleri olduğunu belirtseler de bununla ilgili elimizde kesin belgeler bulunmamaktadır. Cenknâmelerin kaynağı ile ilgili genel yargı kaynağını İslâm tarihi, Arap ve Fars edebiyatından aldığı yönündedir. (Artun 2002: 71; Mattei 2004: 11) Anadolu'da bu eserler Türk kültürüyle yeniden yorumlanmış, kullanılan dil özellikleri, deyim ve atasözlerinin tesiriyle millî özellikler göstermiştir. Cenknâmeler, içerik olarak İslâm'ı yayma amacıyla yapılan savaşları, kahramanlıkları anlatmaktadır. Konusu bakımından dinî-kahramanlık konulu Türk destanları arasında değerlendirilmektedir. (Çetin 1997: XXXI)

İslamiyet'ten önceki Türk kültüründe var olan cihan anlayışı, Türkler tarafından İslamiyet'in kabulüyle fethedilen yerlerde İslamiyet'i yaymak üzerine yeniden kurulmuş ve cihat politikasına dönüşmüştür. Bunun neticesinde İslamiyet öncesindeki alp tipi, İslamiyet'e girdikten sonra Anadolu'da alp-eren olarak tezahür etmiştir. Alp-eren,

¹ Necati Demir ve Mehmet Dursun Erdem, *Hazret-i Ali Cenkləri*, Destan Yay., Ankara 2007, s. 22-23

savaşçılık özelliğinin yanında manevî yönü de olan bir tiptir. Hz. Ali, cenknâmelerde alp-eren tipini örnekleyen, ideal insan tipi olarak anlatılmaktadır. Hz. Muhammed'e sadakati, cesareti, yemeğini yediği kimseye el sürmemesi, savaşlarda rakibine öncelik tanınması, eşinden başka bir kadına bakmaması gibi pekçok yönüne eserlerde yer verilerek Müslüman Türk gençleri için bir örnek insan modeli oluşturulmuştur.

Türkler arasında İslamiyet'in benimsenmesi ve öğrenilmesinde dinî-kahramanlık konulu hikayelerin rolü büyüktür. Cenknâmelerin amaçları arasında dini tebliğ ve yayma, dinî-ahlakî bilgi vermenin yanında toplumda gazâ ruhunu canlı tutmak da vardır. (Toprak 2014: 8) Hz. Ali, Hz. Hamza, Battal Gazi gibi şahsiyetlerin anlatıldığı bu eserler İslamiyet'in benimsenmesinde rol oynadığı gibi Anadolu'da fetih ruhunu canlı tutmuştur. Türk milletinin savaşçı özelliği cenknâmelerle birlikte tebliğ misyonu ile birleşmiştir. Çağın getirdiği bir gereklilik olarak İslamiyet öncesi ve sonrası kültürün devamı niteliğinde yeni eserler ortaya çıkmıştır. Hz. Ali, Hz. Hamza, Ebu Müslim gibi kahramanların yer aldığı bu eserler, yeni dönemin şartlarına göre uyarlanmıştır. (Büyükokutan Töret 2016: 20) Cenknâmelerin İslamiyet öncesi Türk destanlarının güncellenmiş hali olduğu söylenebilir.

Cenknâmeler, kültürel özellikler hakkında bilgi vermesi açısından da önem taşır. Dönemin dil ve üslup özellikleri, halkın değerleri, inanç sistemi gibi pekçok konuda bilgi verir ve kültürün aktarımını sağlar. Bunun yanında Anadolu insanına dinî değerlerin öğretilmesi, peygambere bağlılığın gösterilmesi, kahramanlık duygusunun aşılması gibi amaçlara hizmet etmektedir. İdeal insan tipi cenknâmeler sayesinde somutlaştırılmış, kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Ordu içerisinde okunmuş, askerlerin motivasyonunu arttırmıştır. Tekkelerde, dergah ve köy odalarında ozanlar, meddâhlar, kıssahânlar tarafından özel bir nağmeyle okunarak halkın bilinçlenmesi ve sosyalleşmesini sağlamıştır.

Cenknâme türünün halk arasında yaygınlaşmasında Hz. Ali'nin tüm Müslümanlar'a hitap edecek şekilde anlatılması etkili olmuştur. Hz. Ali, herhangi bir

mezhebe yakınlaştırmadan ele alınmıştır. Eserlerde mezhep çatışmalarına yer verilmemiş, Hz. Ali yalnız bir toplumun öncüsü olarak değil tüm Müslümanlar'ın temsilcisi olarak işlenmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Mattei², cenknâmelerin aslen bir Alevî geleneği olduğunu; fakat Sünnîler'in de bu geleneği benimsediğini söyler. Dursun Fakih ve Kirdecî Ali gibi Sünnîler cenknâmeler yazmış; Nurullah Hoca gibi pekçok Alevî de Dursun Fakih'ten uyarlanma cenknâmeleri istinsah etmiştir. Bu konuda bir ittifak olduğu ortadadır. Hz. Ali, cenknâmelerde dinî bir grubun lideri olmaktan çok Anadolu insanının cengâverlik eğilimini ön plana çıkaran bir destan kahramanıdır. (Çetin 1997: XXXI) Bu durum, bu türün Sünnîler tarafından da rağbet görmesini sağlamıştır.

Cenknâmelerde tarihî şahsiyetler ve olaylar söz konusudur. Bu tarihsel olayların gerçeklik payı bulunmamaktadır. (Mattei 2004: 18) Olaylar olağanüstülüklerle iç içe anlatılır. Gerçekte bulunmayan, fantastik mekanlar ve varlıklardan söz edilir. Kahramanlar tarihte yaşamış, bilinen kişilerden oluşsa da olaylar belli bir tarihî belgeye dayanmamaktadır ve gerçekte örtüşmemektedir.

13. yüzyılda ortaya çıkan cenknâmelerin oluştuğu dönem göz önünde bulundurulduğunda dil ve şekil özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi'nin özelliklerini taşıdığı söylenebilir. Sade ve anlaşılır bir dil kullanılmaktadır. Günümüzde kullanılmayan arkaik sözcüklere rastlanmaktadır. Türkçe sözcüklerin yanında Farsça sözcükler de sıkça kullanılmaktadır. Şekil bakımından cenknâmeler; manzum, mensur, manzum-mensur karışık olarak yazılmıştır. Manzum cenknâmelerin mesnevî şeklinde olduğu söylenebilir. (Artun 2002: 71) Şükrî'ye ait Kahkaha Sultan Cengi de manzum ve mesnevî biçiminde bir eserdir. 13. yüzyıl, klasik edebiyatın Türk edebiyatında tam olarak yer edinemediği, divan edebiyatı alanında yetkin eserlerin henüz verilmeye başlanmadığı bir dönemdir. Bu nedenle cenknâmelerde de aruz vezninin başarılı bir

² Jean-Louis Mattei, *XVIII. ve XIX. Yüzyıllara Ait Defterlere Göre Hz. Ali Cenknâmeleri*, Kitabevi Yay., İstanbul 2004, s. 41.

şekilde uygulanamadığı, aruz hatalarına sık rastlandığı görülmektedir. Sanatsal anlamda da divan edebiyatının edebî anlayışından uzak olduğu söylenebilir.

Cenknâmeler, ortak bir kültür birikimi oluşturarak kültürün aktarılması, İslamî değerlerin öğretilmesi, ideal insan tipinin somutlaştırılması bakımından sosyal ve kültürel hayatımıza katkılar sunmuştur. Uzun yıllar Anadolu'da fetih ruhunu canlı tutmuş, orduya ve halka moral kaynağı olmuştur. Hz. Ali ile birlikte tüm Müslümanları birleştirerek Anadolu'da bir uhuvvet ortamı sağlamıştır. Tüm Müslümanların ortak paydada buluşabildiğinin en somut örneği olmuştur. Teknolojinin, hayatın her alanını kaplamadığı bir dönemde teşekkül etmiş ve ozanlar, kıssahânlar tarafından halka okunmuştur. Bu zaman diliminde halkın bir araya gelerek sosyalleşmesine de hizmet etmiştir.

İnsanların sosyallik adı altında asosyalleştiği, manevî değerlerin önemslenmediği çağımızda bu tarz birleştirici, bütünleştirici eserlere olan ihtiyaç daha da artmıştır. Cenknâmelerimiz, çocuklarımızın hayal dünyasını şekillendiren yapma kahramanlar yerine sunabileceğimiz örneklerle doludur. Gelecek nesillere kültürümüzü anlatmanın, ideal insan tipini göstermenin yolu bu eserlerden geçmektedir. Kütüphanelerde keşfedilmeyi bekleyen, kültürümüzün en önemli izlerini taşıyan bu eserlerin gün yüzüne çıkarılarak milletimizin hizmetine sunulması temennimizdir.

GİRİŞ

Üzerinde çalışma yaptığımız eser konu olarak Hz. Ali ve cenklerini ihtiva etmektedir. Hz. Ali, hem Hz. Muhammed'in damadı ve amcasının oğlu olması yönüyle hem de İslam'a yönelik hizmetleriyle şüphesiz İslam dini adına en önemli şahsiyetler arasındadır. Müslümanlar arasında yiğitliğin ve cesaretin simgesi olan ve "Allah'ın aslanı" olarak anılan Hz. Ali hakkında elbette pekçok eser kaleme alınmıştır. Cenkleri, halk hikayeleri ve mesnevilere konu olmuştur. Şükrî de eserinde Hz. Ali'nin İslamiyet'i yaymak için yaptığı savaşları ve Kahkaha Sultan ile giriştiği mücadeleyi cenknâme aracılığıyla anlatmaktadır.

Eser, Hz. Ali'nin savaşlarının anlatıldığı bir cenknâmeden oluşmaktadır. Cenknâme türünün 13. yüzyılda edebiyatımızda yazılmaya başlandığı bilinmektedir. Cenknâmelerin kaynağını Jean Louis Mattei³ Arap ve Fars edebiyatına dayandırmaktadır. İranlılar arasında yazılan hikayelerin zamanla Türkler arasında revaç bulduğunu ifade eder. Cenknâmelerin Türk edebiyatında yer edinmesinin pekçok nedeni olduğu söylenebilir. Bunların başında Türklerin İslamiyet öncesindeki inançlarıyla bağdaşan özelliklerin yer alması gelmektedir. İslamiyet öncesi Türk kültüründeki alp tipi, Hz. Ali ile İslamî bir kimlik kazanmıştır. İslamiyetten önceki Türk yaşantısında at ve silah önemli bir yer tutmaktadır. Hz. Ali'nin atı Düldül ve kılıcı Zülfikâr da cenknâmelerde sıkça işlenmiştir. Hz. Ali'nin İslam'a davet etmesi ve kahramanlıkları, Hz. Muhammed'e olan sevgisi bu cenknâmelerin rağbet görmesini sağlamıştır.

³ Jean-Louis MATTEI, a.g.e., s.12.

Bu eserlerin manevi değerlerimize ve sosyal hayatımıza katkısı inkar edilemez bir gerçektir. Hz. Ali hikayelerinin işlevlerini Nursel Uyaniker⁴ beş başlık altında maddeleştirmiştir:

- “ 1- İslâmî ahlak sistemi oluşturmak
- 2- Halkı bilgilendirmek
- 3- Halk kahramanları oluşturmak
- 4- Moral kaynağı oluşturmak
- 5- Eğitim işlevi ”

Şükrî'nin eseri muhteva yönüyle incelendiğinde eserin bu beş işleve de hizmet ettiği görülmektedir.

Eser, ağır olmayan sade bir dille kaleme alınmıştır. Kelimelerin Eski Anadolu Türkçesi özelliği taşıdığı görülmektedir. Arapça, Farsça kelimelerden çok Türkçe kelimeler kullanılmıştır. Sanatlı bir söyleyiş yerine sade ve yalın bir üslup hakimdir. Bu özellikler göz önüne alındığında şairin klasik bir şairden çok halk şairi olabileceği ihtimali yüksek görünmektedir.

Çalışmamızı üç ana bölüm etrafında oluşturduk. Birinci bölümde Şükrî'nin hayatı ve edebî kişiliği ile ilgili edinilen bilgiler aktarıldı. İkinci bölüm, eserin şekil ve içeriği ile ilgili özelliklerin tespitinin yapıldığı bir bölümdür. Bu bölümde metin oluşturulurken izlenen yöntemle ilgili bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise metnin çeviriyazıya aktarılmış hali sunulmuştur.

⁴ Nursel Uyaniker, “Manzum Dinî-Kahramanlık Hikayeleri Bağlamında Hz. Ali ile Kahkaha Sultan Cengi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 12 (2014), s. 193-194.

1. BÖLÜM:

ŞÜKRÎ, HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. 1. Şükrî Hayatı

Şükrî mahlası Arapça bir sözcük olan ve “görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık⁵; görülen iyiliğe mukabil izhâr hoşnûdı ve ibrâz minnetdârı, hamd, sipas⁶” anlamlarına gelen “şükr” kelimesinden gelmektedir.

Eserde Şükrî'nin hayatı ve yaşadığı dönemle ilgili bilginin bulunmaması, edebî kaynaklarda da hakkında herhangi bir bilginin yer almaması Şükrî'nin hayatıyla ilgili bir tespitte bulunmayı zorlaştırmıştır. Şükrî mahlasını kullanan şairler üzerine bir araştırma yaparak çalışmamızda ele aldığımız Şükrî hakkında bilgi edinmeye çalıştık. Bu bilgilerle eserde kullanılan şekil ve içerik özellikleri karşılaştırıldığında da kesin bir yargıya varmanın doğru olmayacağı sonucuna ulaştık. Eserde yer alan şiirlere bakıldığında Şükrî'nin bir halk ozanı olabileceği görüşü ağırlık kazanmıştır. Cenknâme yazma geleneğinin Anadolu'da 13. yüzyılda başlamasından ve eserindeki dil özelliklerinden yola çıkarak Şükrî'nin 13. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. Cenknâme yazma geleneğinin daha çok Alevî şairlerde görülmesinden yola çıkarak 13. yüzyılda yaşamış Alevî bir halk ozanı olma ihtimali yüksek görünmektedir.

1. 1. 1. Şükrî Mahlaslı Şairler

Araştırmalarımız sonucunda Şükrî mahlasını kullanan dokuz farklı şairin olduğu sonucuna vardık. Şükrî mahlasını kullanan şairlerle ilgili edindiğimiz bilgiler şu şekildedir:

⁵ Ferit Devellioğlu, “Şükr”, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara 2009, s. 1005.

⁶ Şemseddin Sami, “Şükr”, Kâmûs-ı Türkî, İstanbul 2009, s.782.

a) **Sinoplu Şükrî:** Kaynaklarda hakkında en fazla bilgiye ulaşabildiğimiz Şükrî

mahlaslı iki şair bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Sinoplu Şükrî'dir. Latîfî tezkiresinde Sinoplu Şükrî'nin zekasını övmüş ve bilgili biri olduğundan bahsetmiştir. Süslü bir şiir diline sahip olduğunu, kaside yazmada başarılı olduğunu belirtmiştir.

“ Faḥrû'l-vüzerâ merhûm İbrâhim paşanuñ cem'iyet-i sûrına şu'arâ sûriyye didükde bundan eşbeh ü efdal kimse sûriyye dimedi. ” ⁷

İfadelerinden İbrahim Paşa döneminde yaşadığını ve İbrahim Paşa'nın düğününde eşi benzeri bulunmayacak güzellikte bir suriyye yazdığı anlaşılmaktadır.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi eserinde Sinoplu Şükrî'den ilim ve kemal sahibi biri olarak bahsetmiş ve şiire yeni başlamışken vefat ettiğini söylemiştir.⁸

Şükrî-i Çelebi olarak kaynaklarda adına rastladığımız bir başka Şükrî mahlaslı şairin de Sinoplu ve Kanûnî Sultan Süleyman devri şairlerinden olduğunu öğrenmekteyiz.⁹

b) **Şükrî-i Bitlisî:** Kaynaklarda hakkında en fazla bilgi verilen Şükrî mahlaslı şairlerinden biri de Şükrî-i Bitlisî'dir.

“Türk ile Türk Kürd ile Kürdüm
Evde koyun yabanda bir kurdum” ¹⁰

Tezkirelerde Kürdistanlı olarak anılsa da dizelerinden anlaşıldığı üzere kendisini Türk veya Kürt olarak nitelendirmemiştir.

⁷ Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü's- Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2000, s. 323.

⁸ Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, (hzl.) İbrahim Kutluk, C. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2014, s. 519.

⁹ Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*, (hzl.) Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı, C. 2, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, s. 494

¹⁰ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*, (hzl.) Filiz Kılıç, C. 3, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2010, s. 1432.

Latîfî tezkiresinde, Kürdistan kavminden ve Türkistan beldelerinden olduğu söylenerek şairlerin üstadı olarak nitelendirilmiştir. Mesnevi yazma konusundaki yeteneğine değinilmiştir. Yavuz Sultan Selim döneminde yaşadığı ve fütuhâtını anlatan manzumeler yazdığı bilinmektedir. Sade ve sanatsız bir dille yazdığı da belirtilmiştir. Selîm-nâme adında bir eser yazmış bunu da İbrahim Paşa aracılığıyla Kanuni Sultan Süleyman'a ulaştırmıştır. Eserinin karşılığında yirmi bin akçe ve yirmi bin akçelik tımarla ödüllendirildiği söylenmektedir. Döneminde hiçbir şaire nasip olmayan mükafatlara mazhar olduğu anlaşılmaktadır.¹¹

Şükrî-i Bitlisî'ye dair Meşâirü's-Şu'arâ'da detaylı bilgiler yer almaktadır. Bu eserde Şükrî'nin Sultan Selim ve Sultan Süleyman dönemlerinde, 16. yy.'da yaşadığı belirtilmektedir. Yavuz Sultan Selim'in kendisine verdiği tımarın Diyarbakır'da olduğu ifade edilmektedir. Bu eserden Şükrî'nin Kanûnî Sultan Süleyman ile birlikte Belgrad ve Rodos seferlerine de katıldığını ve Sultan Süleyman'a bir kaside sunduğunu öğrenmekteyiz.¹²

Şükrî'nin caize almasına vesile olan eseri Selîmnâme, 5829 beyitten oluşup Türkçe olarak mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Şehsüvaroğlu Ali Bey'in Sultan Selim'in İskender'den daha büyük olduğunu söyleyerek Ahmedî'nin İskendernâme adlı eseri tarzında bir eser yazmasını tavsiye etmesi üzerine Selîmnâme'yi kaleme aldığını rivayet etmiştir.¹³

Kınalı-zâde Hasan Çelebi de tezkiresinde Şükrî ile ilgili şu ifadelere yer vermiştir:

“Kürd-istândandır. Merhûm Sultân Selîmîñ fütûhâtını nazm itmîşdür. Nazm-ı ekrâd ne ma'kûle iddügi ma'lûm ve mefhûm aşhâb-ı 'aql ü reşâddur.”¹⁴

¹¹ Rıdvan Canım, *a.g.e.*, s. 325.

¹² Âşık Çelebi, *a.g.e.*, s. 1430.

¹³ Abdülkadir Özcan, “ŞÜKRÎ-i BİTLİSÎ”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 39, s. 255.

¹⁴ Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *a.g.e.*, s. 519.

Şükrî hakkında Tuhfe-i Nâilî’de ise kısa bir bilgi bulunmaktadır:

“Molla Şükrî, Kürd-istânî, Selîm-nâme nâzımı, Kânûnî Sultân Süleymân devri şâ’irlerinden.”¹⁵

Şükrî-i Bitlisî hakkında araştırma yapan Argunşah, hayatı hakkındaki bilgilerin yetersiz ve birbirinin tekrarı olduğunu belirtmiştir. Kaynaklarda Şükrî Beg, Mevlana Şükrî ve Mevlana Aşık isimleriyle anıldığını ifade etmiştir. Selim-nâme’nin hatimesinde Şükrî’nin kendisiyle ilgili bilgiler verdiği söylenmektedir. Burada Şükrî, Çağatayca, Farsça, Arapça, Kürtçe, Hintçe, Ermenice bildiğini belirtmiştir. Şükrî’nin Selim-nâme dışında bir eserine rastlanmamıştır. Selim-nâme’de yer alan kelimelerin yaklaşık yüzde kırkı Türkçe, yüzde kırkı Farsça, yüzde yirmisi de Arapça olarak belirtilmiştir. Eserin Remel bahrinde *fâilâtün fâilâtün fâilün* vezniyle mesnevî biçiminde yazıldığını öğrenmekteyiz. Selim-nâme’de devrin hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman için de bir kaside yer almaktadır. Sultan Süleyman’ın Şükrî’den kendisinin doğumundan cülusuna kadar olan dönemi anlatan bir Süleymannâme yazmasını istediği belirtilir. Ancak Şükrî, eseri tamamlayamadan vefat etmiştir.¹⁶

- c) **Şükrî Çelebi:** Hakkında kısaca bilgi verilen bir diğer Şükrî mahlaslı şair Şükrî-i Çelebi’dir. Yalnızca vefat tarihi hakkında bilgi verilmiş ve H. 960 / M. 1552’de vefat ettiği belirtilmiştir.¹⁷
- d) **İbrâhim Şükrî Efendi:** Sofyalı olduğu ve Sofya kadılığı yaptığı belirtilmiştir. Vefat tarihi H. 1081 / M. 1670 olarak gösterilmiştir.¹⁸
- e) **Mehmed Şükrî Efendi:** ‘Uşşâkî şeyhlerinden olduğu belirtilmiş, vefat tarihi H. 1141 / M. 1728 olarak gösterilmiştir. Kabrinin Keşancılar çarşısında Alaca Mescid haziresinde mihrap önünde bulunduğu ifade edilmiştir.¹⁹

¹⁵ Mehmet Nail Tuman, *a.g.e.*, s. 494.

¹⁶ Mustafa Argunşah, *Şükrî-i Bitlisî Selim-nâme (Giriş-Metin-Sözlük-Dizin)*, Kayseri 1995, s. 1-4.

¹⁷ Mehmet Nail Tuman, *a.g.e.*, s. 493.

¹⁸ Mehmet Nail Tuman, *a.g.e.*, s. 493

- f) **Mustafâ Şükrî Efendi:** Rizeli olduğu Rusçuk'ta kadılık yaptığı bilinmektedir. Vefat tarihi H. 1178 / M. 1764'tür. Kabri Rusçuk'tadır.²⁰
- g) **Dâvûd İsmâ'il Efendi-zâde Şükrî Efendi:** Babası Abdurrahim Efendi'dir. Katiplik yaptığı bilinmektedir. Vefat tarihi, H. 1221 / M. 1806'dır. Kabri Kadıköy'de Ayrılık Çeşmesi'ndedir.²¹
- h) **Şükrî-yi Nevâ(y):** Bu şair hakkında ismi dışında bir bilgi verilmemiştir.²²
- i) **Ahmed Şükrî Efendi:** Silistreli olduğu hayatına dair pek fazla kayıt bulunmadığı belirtilmiştir. H. 1324 / M. 1906 tarihinde divan oluşturduğu ve bu divanın Emîri Efendi kısmında, Millet Kütüphanesi'nde numara 231 ile kayıtlı olduğu bilinmektedir.²³

1. 2. Edebî Kişiliği

Divan şiiri, dilin sınırlarının zorlandığı, sanatlı söyleyişin altın çağının yaşandığı bir dönemdir. Mazmunların, terkiplerin, edebî sanatların yer almadığı; aruz vezninin kullanılmadığı bir şiir üslubu divan edebiyatının ruhuyla çok da uyuşmamaktadır. Hz. Ali ile Kakhaha Sultan Cengi'ne bakıldığında şairin dil ve üslup özellikleri bakımından diğerk divan şairlerinden farklılık gösterdiği görölmektedir. Arapça-Farsça tamlamalarla süslenmiş edebî sanatlar Şükrî'nin şiirlerinde görölmez. Şiirlerini oluştururken aruz veznini başarıyla uygulayamadığı ve çok fazla hata yaptığı görölmektedir. Bu açıdan değeriendirildiğinde Şükrî'nin divan edebiyatı açısından zayıf bir şair olduğu söylenebilir. Bunda yaşadığı dönemde divan edebiyatının henüz Anadolu'da tam olarak yerleşmemiş olması ve başlangıç sürecinde olması etkili olmuştur.

¹⁹ Mehmet Nail Tuman, *a.g.e.*, s. 493.

²⁰ Mehmet Nail Tuman, *a.g.e.*, s. 493.

²¹ Mehmet Nail Tuman, *a.g.e.*, s. 494. .

²² Mehmet Nail Tuman, *a.g.e.*, s. 494.

²³ Mehmet Nail Tuman, *a.g.e.*, s. 494.

Şükrî, günlük konuşma diline yakın bir üslupla şiirlerini kaleme almıştır. Bu yönüyle de şairin, divan şairlerinden ayrıldığı gözlemlenmektedir. Eserinde Arapça ve Farsça kelimelere yer vermesinin yanında Türkçe kelimelere ağırlık vermiştir. Dilinin çok ağır olmaması şairin, günümüzde de anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Şair, eserin tamamını aynı konu ekseninde yazarak şiirler arasında bir bütünlük oluşturmuştur. Yer yer kahramanlık temalarıyla şair, okuyucuda heyecan uyandırmayı başarmış, yer yer ettiği dualar ve İslamiyet’le ilgili değindiği konularla okuyucuyu mistik bir yolculuğa çıkarmıştır. Okuyanların ve dinleyenlerin manevî duygularına hitap etmiştir.

Şükrî hakkında edebiyat tarihlerinde ve tezkirelerde pek fazla bilgi olmaması nedeniyle edebî kişiliğine dair değerlendirme, eserinden yola çıkılarak yapılmıştır. Eserin dil ve üslup özelliklerinden hareketle Şükrî’nin halk edebiyatına yakın olduğu anlaşılmaktadır.

2. BÖLÜM:

ESERİN ŞEKİL, MUHTEVA YÖNÜNDEN İNCELENMESİ VE METİN OLUŞTURULURKEN TAKİP EDİLEN YOL

2. 1. Şekil Özellikleri

Hız. Ali ile Kakhaha Sultan Cengi, Süleymaniye Kütüphanesi Denizli bölümü 377 numaraya kayıtlıdır. Eser toplam kırk varaktır. Nesih yazı ile yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Cetvellidir. Müşir vardır. İstinsah kaydı ve müstensihle ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Toplam 63 şiir, 1385 beyitten oluşmaktadır. Şiirler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Eserde mesnevi, kaside ve gazel nazım şekilleri yer almaktadır.

Bu tür mesneviler daha çok mesnevihânlar ve kıssahânlar tarafından okunan metinler olduğu için zamanla, dinleyerek istinsah edenlerin ve şifâhen aktaranların tahrip ettiği eserlerdir. Yazıya geçirme sürecinin neden olduğu pekçok hata vardır. Bu hatalar vezin türünün değişikliğini düşündürecek boyuttadır. Metinde aruzun “*mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün*” ve “*mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ülün*” kalıplarına uygun şiirler vardır. Bunun yanında vezne uymayan hatalı beyitler çok fazladır.

Kıssahânlar, ozanlar, nedimler tarafından okunan cenknâmelerde dinleyenlerin dikkatini çekmek için anlatan kişiler vurgu ve tonlamalara başvurur. Şükrî de dinleyenleri cenknâmenin içine çekmek ve dikkatini toplamak için zaman zaman dinleyiciye “ işit, dinlegil, kulak ur, kulak tut ” gibi hitap şekilleriyle seslenmiştir:

êşit bir hoş rivâyet kim anı saña diyem êy cân
gel imdi sen kulağ ur kim anı mevzûn kılam icrâ (34)

kulağ tut bu söze êy cân bu bâbda ne êder bu râvî
dêyem anı saña bir bir êşidüp olasın ‘arrâf (764)

dinlegil cân-ı gönülden kılayum anı beyân
şâh-ı merdân ‘Alînün cengini êdem ‘ayân (963)

Şükri, üslûba katkı sağlamak amacıyla tasvirlerin bulunduğu beyitlerde uzun, olayların anlatıldığı beyitlerde ise kısa vezinlere yer vermiştir. Cenknâmeleri dinleyen kişilerin dikkatlerini çekmek ve ilgilerini canlı tutmak amacıyla sanatçının bu yola başvurduğu söylenebilir. Bu durum mesnevihânların cenknâmeyi anlatırkenki vurgu ve tonlamalarını yönlendirmesi açısından da esere katkı sağlar. Esere heyecan katmak için bilinçli aruz tercihleri yapıldığı görülmektedir.

Şair, şiirlerinde ahengi sağlamak için kafiye ve rediflere yer vermiştir. Mesnevilerde her beyit kendi arasında kafiyeleşmiştir. Eserde kullanılan kafiye türlerine dair örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir.

Yarım Kafiye:

gel ol 'âşık-ı Hudâya cân-ı dilden
özin dūr et şaķın tūl-ı emelden (16)

hâşılı kōrkdum yanına varmadum
ben anuñ gibi dil-âver görmedüm (328)

Tam Kafiye:

adın bir kez baña de ey dilâver
sen gibi görmedim dünyâda bir er (227)

Kan K'al'asını gel diñle ey cân
binâ etmiş idi Sulţân Süleymân (438)

Zengin Kafiye:

çün 'Alî girdi o yola şevk ile
gitdi tâ öte başına zevk ile (467)

tılsımlar bozuldı anda tamâm
sürdi atın ilerü gitdi imâm (474)

Şiirlerde çok sayıda redif kullanılarak ahenk kazandırılmaya çalışılmıştır. Eserde yer alan rediflerden birkaç örnek aşağıda gösterilmiştir.

Redif:

vardılar hâli beyân eylediler

pâdşâhdan bir nişân istediler (682)

bildi nêçe kal'alar feth eder

nêçe kâfir bir anda ihlâk eder (876)

Cenknâmelerin Türk edebiyatında görülmeye başlandığı dönem 13. yüzyıldır.

Bu dönemde Anadolu'da Eski Anadolu Türkçesi yaygındır. Eserdeki eklerin kullanılış biçimi, şiirlerde yer alan deyim ve arkaik kelimeler eserin dilinin, Eski Anadolu Türkçesi özelliği taşıdığını göstermektedir.

Eserde yer alan arkaik sözcükler tablodaki gibidir. (Bkz. Tablo 2. 1. 1.):

Tablo 2. 1. 1.

ARKAİK KELİME	BEYİT	ARKAİK KELİME	BEYİT
çün	40, 50, 1288, 1305	ķucuş-	1054
dêril-	45, 1356	oķu-	48, 888, 1136
êrgür-	131, 171	öye	1274
esrük	1051	şacı	68, 70, 78, 272
eyt-	135, 166, 391, 1343	şın-	974, 992, 1157
gözin-	429	ţamu	344, 346, 781
içre	99, 213, 254, 376	ţapu	561, 1350
imdi	34, 299, 340, 1340	uçmaķ	1384
ķaçan	370, 646, 725, 844	ur-	1267, 1327
ķamu	1, 3, 10, 230, 296	uş	146, 897, 966, 1046
ķande	445, 506	üş-	987
ķanķı	218, 521, 690, 791	yaĝa	692
ķatı	240, 1331, 1316	yaĝrın	905

Şükri, “baş eğmek(63), can kulaĝı(144), ciĝerini daĝlamak(1313), çare bulmak(395), gam yemek(77), gark olmak(9), gönlü yumuşamak(360), imana

gelmek(966), pâyına düşmek(1347), yüz sürmek(511)” gibi deyimlere de eserinde yer vermiştir.

2. 2. Muhteva Özellikleri

Eserin konusunu Hz. Ali ve İslamiyet’i yaymak için yaptığı savaşlar oluşturmaktadır. Eser, Hz. Ali’nin sünnet düğününe çağrılmasıyla başlar. Hz. Ali, Hz. Muhammed’in damadı ve amcasının oğludur. Allah’ın aslanı olarak bilinen Hz. Ali, İslam dünyası açısından önemli bir kişiliktir. Şükrî de bu eserde Hz. Muhammed ve Hz. Ali’ye övgülerde bulunmuş, Hz. Ali’nin yiğitliklerini anlatmıştır.

Hz. Ali ile Kahkaha Sultan Cengi, naat ve münacat bölümleriyle başlamaktadır. İçeriği giriş, gelişme, sonuç olarak özetlersek; giriş bölümünde Sa’îd ibn-i Ubâd’ın oğlunun Müslüman olması ve oğlunun sünnet düğünü için Hz. Muhammed ile konuşması, sahabeleri düğüne davet etmesi anlatılır.

Gelişme bölümü, Hz. Ali’nin Sa’îd ibn-i Ubâd’a hediye olarak verecek bir şeye sahip olmaması, Hz. Fatıma’nın annesinden yadigar kalan kolyeyi hediye olarak vermesini teklif etmesine rağmen Hz. Ali’nin bunu kabul etmeyerek kimseye haber vermeden hediye bulmak için yola çıkmasıyla başlar. Hz. Muhammed, Hz. Ali’nin gittiğini öğrenince Halid bin Velid’i onu bulmakla görevlendirir.

Hz. Ali, bir ovaya varır ve pınar başında Mariye isimli bir cariyeyi görür. Onu İslam’a davet eder. Mariye Müslüman olunca ona beylerini de İslam’a davet etmesini söyler. Beyleri haberi alınca yaşlı bir kişi ona Hz. Ali’ye yemek göndermesini, Hz. Ali’nin yemeğini yediği kimseye zarar vermeyeceğini söyler. Hz. Ali yemeği yer ve onlara dokunmadan yola devam eder.

Hâlid bin Velîd yolda bir çobana rastlar. Çoban Ömer, Hz. Muhammed’i rüyasında görerek Müslüman olmuştur. Bu yüzden de Kaytan’dan eziyet görmektedir. Hâlid, ondan Hz. Ali’nin gittiği yeri öğrenir.

Hız. Ali üç gün gider ve bir sahraya varır. Burada sarı ve kara iki çadır görür. Çadırdaki Ebu'l Muhsin'i görür ve İslam'a davet eder. Ebu'l Muhsin, Hız. Ali'ye güreşte yenilirse Müslüman olacağını söyler. Yenilir ve Müslüman olur. Hız. Ali'ye tüm malını verse de Hız. Ali Müslüman olduğu için onun malını almaz.

Ebu'l Muhsin'den Kan Kalesi'ni öğrenerek yola çıkan Hız. Ali yolda bir yaşlıyla karşılaşır. Bu kişi şeytandır. Onu kandırarak Lak Kalesi'ne gönderir. Burada Zengîleri İslam'a davet eder. Kabul etmedikleri için onlarla savaşır ve şahın amcasının oğlu Kahhar-ı Zengî ile birlikte 140 kişiyi öldürür. Lak Kalesi'nin şahı Tarrâk-ı Zengî ve kavmi Müslüman olur. Tarrâk-ı Zengî de tüm malını bağışlasa da kabul etmeyerek Kan Kalesi'ne doğru yol alır.

Kan Kalesi'ne Allah'ın yardımıyla ulaşır. Kendini 'Amik Benî Dürûc isimli silahşor olarak tanıtır. Kahkaha Sultan'ın askerlerine silah talimi yaptırmayı teklif eder.

Hâlid bin Velîd, Ebu'l Muhsin'e ulaşır ve Hız. Ali'yi sorar. Tarrâk-ı Zengî'yi de yanlarına alarak Kan Kalesi'ne doğru yola çıkarlar.

Kan Kalesi'nde Tomruc adında birinin Kahkaha Sultan'a Hız. Ali'yi öldürdüğünü söylediğini duyan Hız. Ali, getirdiği başın Hız. Ali'ye ait olmadığını söyler. İkisi savaşa başlarlar. Kendisinin Hız. Ali olduğunu itiraf ederek Kahkaha Sultan ve askerlerini İslamiyet'e davet eder. Bunu kabul etmeyen Kahkaha Sultan Hız. Ali'nin üstüne askerlerini gönderir. Hâlid bin Velîd, Ebu'l Muhsin ve Tarrâk-ı Zengî ile birlikte Hız. Ali'nin yardımına gelirler. Müslüman olmayan Kahkaha Sultan ve askerlerini öldürüp Müslüman olanları bağışlarlar. Ebu'l Muhsin'i Kan Kalesi'nin şahı, Tarrâk-ı Zengî'yi de veziri yapar.

Medine'ye dönerken çobana eziyet eden Kaytan'ı öldürür. Medine'ye ulaşınca Sa'îd'e tüm ganimeti hediye eder. Kahkaha'nın kızını Hız. Muhammed ile nikahlar. Hız. Ali'nin İslamiyet'i yayması ve sünnet için hediyesini getirmesiyle eser son bulur.

2.2.1. Eserde Yer Alan Kahramanlar

Hz. Muhammed

Şükrî, cenknâmede Hz. Muhammed'e övgülerde bulunmuş, Hz. Ali'nin Hz. Muhammed'e olan bağlılığını vurgulamıştır. Olaylar Hz. Muhammed döneminde geçtiği için mezhep farklılıklarından bahsedilmez. Hz. Ali örnek gösterilerek peygamber sevgisi aşılarmaya çalışılmıştır. Eser, Hz. Muhammed'in övüldüğü naat bölümüyle başlar. Hz. Muhammed'in alemlere rahmet olarak gönderildiği ilk beyitte belirtilmiştir. Ay'ı parmağıyla ikiye böldüğü şakku'l kamer mucizesine değinilmiştir:

işâret eyledi mâha iki pâre olup düşdi
ki bildi cümle 'âlemler dâdi şakku'l-kamer anı (4)

Tüm peygamberlerin Hz. Muhammed'e ümmet olduğı beyitlerde geçmektedir. Dünyanın Hz. Muhammed'in hürmetine yaratıldığı beyitlerde şu şekilde ifade edilmiştir:

yüzi şuyına halk oldu bu dünyâ hep vemâfihâ
ger 'ömrüm olsa yüz biñ yıl ne bir vaşın olam bahhâş (168)
anuñ çün yaradupdur Hâk semâvâtı vü arzı hem
dahı yâ hürmet-i Aḥmed kamuya kıldı iḥsânı (2)

Hz. Muhammed, rüyalara girerek de İslam'a davet etmektedir. Çoban ve cariyeler bu şekilde rüya yoluyla Müslüman olmuştur:

Resûli düşde gördüm ben o günde Müslimân oldum
oyandım kalbime tolmış ki nûr-ı Aḥmed-i mir'ât (122)

Eserin tamamında Hz. Muhammed ile ilgili övgü dolu ifadeler yer almaktadır. Hz. Ali de İslamiyet'e davet ettiğı kişilere İslam dininin peygamberinden bahsetmiştir.

Hz. Ali

Eserin asıl konusunu oluşturan kahraman Hz. Ali'dir. Eserde Hz. Ali'nin kahramanlıkları olağanüstü olaylarla anlatılmaktadır. Hz. Ali, Hz. Muhammed'in

damadı ve amcası Ebu Tâlib'in oğludur. Aynı zamanda ilk Müslümanlardandır. İslamiyet'i kabul eden ilk çocuktur. Hicretten iki yıl önce M. 600 yılında Mekke'de dünyaya geldiği rivayet edilmektedir.

Hz. Ali fiziksel olarak aslana benzetilmiş; orta boylu, ela gözlü, kumral sakallı ve heybetli biri olarak tasvir edilmiştir :

yaşşı yağrınlı hem orta boylı
ala gözli dahı kumral şakallı (905)

katı heybetlü arşlana beñzer
velâkin şûreṭi insâna beñzer (906)

Beyitlerde Hz. Ali'nin heybetli oluşu ve bundan görenlerin korktuğu anlatılmaktadır:

ilerü geldi 'Alîyi gördiler
heybetinden anda bî-hüş oldılar (225)

kalķup andan dēdi sen ne kişisin
dēv misin âdem mi yok peri misin (226)

Hz. Ali'nin olağanüstü özelliklerinden biri olarak adının anıldığı mekana gelmesi beyitlerde işlenmiştir:

kim ki bir yerde beni bir kez ańsa
ol zamān hāzır olam kıla tańa (229)

Allah'ın aslanı lakabıyla bilinen Hz. Ali beyitlerde de bu unvanla anılmıştır:

dēdi sen hoş geldüñ imdi yā 'Alî
şafā geldüñ yā tańrı arşlanı velî (746)

rāvîler dēdi kaçan kim tańrı arşlanı 'Alî
na'ra hayķırmışdı Tömrucı çalarken ol ulu (1012)

İslamiyet öncesi Türk kültüründe de at ve silahın önemli yer tuttuğu bilinmektedir. Şükrî'nin eserinde Hz. Ali'nin cenklerdeki yoldaşı olan atı Düldül'e ve kutsal kabul edilen kılıcı Zülfikâra yer verilmiştir:

baķarlar atınuñ gözi şaķar hem yıldırım gibi
ķılıcı var iki çatal görüben oldılar dehħaş (503)

çün melik eşidüp anı bildi yoldaş istemez
pes silaħuñ Düldüli ħāzır ķılup étđi niyāz (410)

Zülfikâr, kudret kılıcı olarak beyitlerde geçmektedir. Hz. Ali kimsenin geçemediğı yerlerden Zülfikâr sayesinde geçer:

ben saña ķudret kılıcın vërmişem bil yā ‘Alī
anuñ adı Zü’l-fiķārdur gel anuñla ķur esās (456)

Hz. Ali’nin İslam’ı yaymadaki rolü de şiirlerde konu edinilmiştir. Hz. Ali öncelikle Müslüman olmayanları İslam’a davet eder. Yalnız kabul etmeyenlerle savaşır. Ganimet için ise sadece Müslüman olmayanların mallarını alır. İslam’a geçenlerin mallarını kendileri verseler de reddeder. Burada Hz. Ali’nin, İslam dünyasının birliğine de değindiğı görülmektedir.

Eserin tamamında Hz. Ali’nin savaşçılığı, cömertliğı, cesareti, İslam’ı başka coğrafyalara yayması ve öğretmesi, pekçok örnekle anlatılmıştır.

Sa’îd ibn-i Ubâd

Cenknâmede Sa’îd ibn-i Ubâd’ın, Hz. Muhammed Medine’ye hicret ettiğinde makamını ona bırakarak Müslüman olduğı belirtilmiştir. İslam dünyasına hem malı hem canıyla hizmetleri olmuştur. İkinci Akabe biatında seçilen on iki temsilciden biridir. “Hazrec kabilesinin kollarından Sâideoğullarının reisi olup yüzme ve iyi ok atma becerilerinin yanında okuma yazma bildiğı için ‘kâmil’ denilen kişilerdendi.”²⁴

Hz. Muhammed’in vefatından sonra halifelik seçimlerinde Sa’îd ibn-i Ubâd’ın Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer’e biat etmediğı rivayet edilmektedir. İsmail Güleç de Hz.

²⁴ Mehmet Azimli, “SA’D b. UBÂDE”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 35, s. 377.

Ali'nin kahramanlıklarının anlatıldığı bir eserde Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer karşısı birisinin övülmesinin tesadüfî olmadığını söylemektedir.²⁵

Hikayenin başlangıç noktası Sa'îd ibn-i Ubâd'ın oğlu için düzenlediği sünnet düğünüdür. Hz. Ali ona hediye bulabilmek için sefere çıkar ve olaylar gelişir. Sa'îd ibn-i Ubâd fedakarlık ve sadakatin sembolü olmuştur. Makamını Hz. Muhammed'e bırakması beyitlerde şöyle geçmektedir:

mübârek yüzini gördi hemân-dem Müslimân oldu
dahı manşubını Sa'îd Resûle eyledi i'tâ (37)

Hâlid bin Velîd

Hz. Muhammed tarafından kendisine “seyfullah” unvanı verilmiştir. İslam'a karşı çıkmış, senelerce Müslümanlar'a karşı savaşmıştır. 629 yılında Hz. Muhammed'in huzuruna gelerek Müslüman olmuş ve İslam ordusunun ileri gelen kumandanlarından olmuştur.²⁶ Cenknâmede Hz. Muhammed'in, Hz. Ali'den haber getireni cennetle müjdelemesi üzerine göreve talip olur. Hz. Ali'nin peşine düşer:

êşitdiler bu sözi anlar hemân
Hâlid ibn-i Velîd kalkdı ol zamân (97)

dêdi destûr vêrirsen ben varayum
inşâ'a'llâh bir haber getüreyim (98)

Yolda giderken pekçok kişiye rastlayan Hâlid bin Velîd karşısına çıkanlara Hz. Ali'yi sorar ve onları İslam'a davet eder. Yolculuk esnasında atıyla birlikte aç, susuz kalan Hâlid b. Velîd Allah'a dua ederek yardım ister:

dêdi ben fakîr kuluña yâ ilâh
'inâyet eyle buñaldum pādşâh (587)

²⁵ İsmail Güleç, “Kan Kalesi Hikayeleri ve Cevahirzade'nin Manzum Kan Kalesi Hikayesi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 65 (2013), s. 263.

²⁶ Mustafa Fayda, “HÂLİD b. VELÎD”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 15, s. 289-292.

ḥabībūñ ḥürmetine şakla beni
atum daḥı buñaldı şakla anı (588)

Tüm zorluklara rağmen Hâlid b. Velîd halinden şikayetçi olmamaktadır:

revân oldı yola Ḥâlid neçe gün gece gitdi ol
katı çok çekdi zaḥmetler velî heç etmedi ıknât (612)

Uzun ve zorlu yolculuğun ardından Hâlid b. Velîd, Hz. Ali'nin izini bulur ve yanına aldığı Tarrâk-ı Zengî ve Ebu'l Muhsin ile birlikte Kan Kalesi'ne giderek Hz. Ali'ye destek olurlar. Kaleden zaferle dönerler.

Ebu'l Muhsin ve Tarrâk-ı Zengî

Kahkaha Sultan Cengi'ndeki olumlu karakterlerdir. Ebu'l Muhsin, Hz. Ali'ye güreş tutmayı teklif eder ve kazanırsa Müslüman olacağı söyler. Gücünün Hz. Ali'ye yetmeyeceğini anlayınca İslam'a girer ve Hz. Ali'nin yanında yer alır. Tüm malını Hz. Ali'ye bağışlasa da Müslüman olduğu için Hz. Ali, malını almaz:

dédi sen ehl-i tevḥîd olduñ ey şîr
senüñ mālın bizümdür ey nerre-şîr (275)

Ebu'l Muhsin, içinde çok fazla ganimet bulunan Kan Kalesi'nden Hz. Ali'ye bahseder ve Hz. Ali yola çıkar. Yolda yaşlı bir kişiye rastlar, bu kişi şeytandır ve onu kandırarak Zengîler'in kalesi olan Lak Kalesi'ne yönlendirir. Lak Kalesi'ne giderek kendisini Kays olarak tanıtan şeytan, Hz. Ali'nin geleceğini kaledekilere haber verir ve onu yakalamalarını tembihler. Tarrâk-ı Zengî de Hz. Ali ile savaşı ve sonunda Müslüman olur. Bunu duyan kavmi de Müslüman olur:

'Alî bildürdi tēz anı katı āvāz ile ol dem
çağırup Müslimān oldı hidāyet eyledi cebbār (378)

ēşidüp kavmi hep bildi şāhları Müslimān oldı
olup anlar daḥı mü'mīn ne deñlü var ise küffār (379)

Hâlid b. Velîd, Hz. Ali'yi ararken Ebu'l Muhsin ve Tarrâk-ı Zengî ile tanışır. Onları yanına alarak Kan Kalesi'ne gider. Zaferle biten savaşın sonunda Ebu'l Muhsin Kan Kalesi'nin şahı, Tarrâk-ı Zengî ise veziri olur.

Kahkaha Sultan

Hz. Ali'nin savaştığı hükümdarlardan biridir. Kan Kalesi'nin sahibidir. Müslüman olmayan Kahkaha Sultan , Kan Kalesi hikayesinin asıl kötü karakteridir. Kahkaha Sultan tanrılık iddiasındadır ve kendisi de güneşe de tapmaktadır:

anuñ üstinde ol mel'ün oturmuş güneşe karşı
teni 'uryân başı açuk tpar ol güneşe sen bak (821)

'ināyet eylegil dēdi baña sen
yaradılmışlaruñ tañrısıyam ben (824)

Kendisi kulları için cennet ve cehennem yaptırmıştır. Sayısız askeri ve malı vardır. Hz. Ali kendisini 'Amîk Benî Dürûc ismiyle bir silahşor olarak tanıtarak kaleye girer. Kahkaha Sultan, askerlerine talim yaptırması için ona izin verir. Hz. Ali kimliğini açıkladıktan sonra Kahkaha Sultan'ı İslamiyet'e davet eder; fakat o kabul etmeyerek Hz. Ali ile savaşır ve öldürülür. Kan Kalesi Müslümanlar'ın eline geçer ve Ebu'l Muhsin ile Tarrâk-ı Zengî tarafından yönetilir.

Tomruc

Kahkaha Sultan gibi Müslüman olmayarak Hz. Ali ile savaşan ve öldürülen bir karakterdir. Hükümdar oğludur. 140 arşın uzunlukta boyu olduğu belirtilmiştir. Hz. Ali'nin yenilmesi güç kişilerle savaştığını ve onları yendiğini anlatmak için mübalağalara yer verildiği söylenebilir. Tomruc, Hz. Ali'yi öldürdüğünü iddia ederek Kahkaha Sultan'a bir baş getirir:

vezîrler dēdi kim ēy şāh 'Alīnūñ başı Tomruc
getürür saña ēy sulţān ēşitdi gör ne olur hāl (885)

Tomruc'un Medine'ye gidip tüm zorluklara rağmen Hz. Ali'yi öldürdüğü yalanını duyunca Hz. Ali gülmeye başlar ve başın Hz. Ali'ye ait olmadığını söyler. Bunun üzerine kimliğini açıklar ve savaş başlar. Hz. Ali, Müslüman olmayan Tomruc'u öldürür. Şükrî, yine mübalağaya başvurarak Hz. Ali'nin Tomruc'u öldürürken attığı naranın Medine'den duyulduğunu ve ashabın Hz. Ali'nin birini yere çaldığını anladığını belirtir:

na'ranuñ sesi Medīne şehrin tâ érdi bil
pes Resûlu'llāh eşitdi dēdi aşhāba hemān (978)

dēdi yārenler 'Alīnūñ na'rasıdur bu gelen
pes 'aceb bu żarb ile ol kimi çaldı nā-gehān (979)

Kadın Kahramanlar

Eserde ele alınan kadın kahramanların başında Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatıma gelmektedir. Hz. Ali'nin hayat arkadaşı Hz. Fatıma, Kan Kalesi Cengi'nde eşine bağlılığıyla ele alınmıştır. Öyle ki; eşini üzgün görünce hiç tereddüt etmeden en değerli varlığını ona vermeyi teklif etmiştir. Annesinden hatıra kalan kolyeyi eşi Hz. Ali'ye bağışlamasıyla Hz. Fatıma fedakârlık timsali olmuştur:

dēdi ki ēy tañrı aşlanı sen hēç ğam yeme ēy cān
anamdan ҡaldı bir cevher anı saña vērem ēy şābb (77)

götür anı Sa'īde sen saçulıķ vēr ola aħsen
dilinde ҡalmasun hēç ğam gel algıl étme isti'cāb (78)

Hz. Ali gibi eşi Hz. Fatıma da Müslüman Türk gençleri için örnek insan modeli olmuştur. Kadınlara, eşlerine karşı fedakâr olmaları mesajı cenknâmede Hz. Fatıma aracılığıyla verilmiştir.

Kadın kahramanlarda olumsuz özelliklere sahip biri yoktur. Kahkaha Sultan'ın kızı Ruh-ı Nigar, dünyada eşi benzeri bulunmayacak bir güzel olarak tasvir edilmiştir. Babasının yaptırdığı yapma cennetteki hurilerin başıdır. Müslüman olarak örnek bir

kişilik sergilemiş ve Hz. Muhammed ile evlenmiştir. Cariye olarak anlatılan Mariye, Zahiye ve Ebu'l Muhsin'in çadırındaki kızlar da Müslüman olmuşlardır.

2.2.2. Eserde Yer Alan Mekanlar

Lak Kalesi

Lak Kalesi'nin anlatıldığı bölümden önceki sayfalar kopmuş olduğu için Hz. Ali'nin buraya geliş macerasıyla ilgili olarak sadece bir beyitten hareketle şeytanın kandırması üzerine Lak Kalesi'ne geldiğini öğrenmekteyiz. Lak Kalesi'nin sahibi Tarrâk-ı Zengî'dir. Yazmada Lak Kalesi'nin geçtiği bölümde Tavk-ı Zengî olarak yazılmış daha sonraki bölümlerde ise Tarrâk-ı Zengî olarak yazıya geçirilmiştir.

Lak Kalesi tasviri yapılırken üç yüz bin er ile dolu olduğu belirtilmiştir. Kan Kalesi kadar mekan tasvirleri ve fantastik öğeler yer almaz. Hz. Ali'nin burada savaştığı Tamâr-ı Zengî ve Kahhâr-ı Zengî olağanüstü şekilde güçlü ve uzun boylu olarak betimlenmiştir. Nihayetinde Hz. Ali onları da yener ve İslamiyet'i burada da yayar.

Kan Kalesi

Eserde Kan Kalesi tılsımlar, devler, canavarlar gibi fantastik özelliklerle anlatılmıştır. Kale, yarısı kıpkızıl yarısı katran gibi siyah bir suyun etrafındadır. Kan Kalesi denmesinin sebebi altından yapılmış burçlarının güneşin vurmasıyla kan rengine dönmesidir. Kaleyi Sultan Süleyman devlere yaptırmıştır. Çevresinde üç yüz altmış beş adet kapı vardır. At, etrafında on yedi gün boyunca gezse yine de bitmeyecek büyüklüktedir. Kalenin etrafındaki suda boyları yüz kulaç uzunlukta canavarlar vardır:

şuyuñ içinde cān-āver çok hezār
her birinüñ yüzer kılac kıaddı var (436)

Kaleye yalnız köprüyle geçilebilir; fakat köprüde canavarların başlarından yapılmış tılsımlar vardır. Bu tılsımlar birisi geldiğinde ses çıkararak kaleye haber verir:

kafalar anda tılsımdur meger
nā-gehān köpriye uğrarsa bir er (432)

her biri bir āvāz ile çağırur
tā ki Kān Kāl'asına sesi varur (433)

Hız. Ali Allah'a dua eder ve bu tılsımlı köprüden Zülfikār sayesinde geçer. Engeller tılsımlı köprüyle bitmez. Kalenin burçlarında ejderha, canavar, kedi ve köpek başlarından yapılmış başka tılsımlar da vardır. Hız. Ali bu tılsımları da kutsal kabul edilen kılıcı Zülfikār sayesinde geçer.

Kan Kalesi'ndeki hazineler anlatılırken türlü çiçeklerin, kuşların, yemişlerin olduğu bahçeler tasvir edilmiştir. İçi altın ve gümüşten heykeller ve türlü değerli taşlarla dolu hazine odaları vardır. Bu odaya açılan kapıların biri altın biri gümüşdür. Yüz elli kişinin yanyana durabileceği kadar geniştir. Eserde Hız. Süleyman'ın yıllar sonra okunması için Arapça olarak yazdırdığı bir yazıdan söz edilir. Hız. Süleyman yazdığı bu yazıda usturlaba baktırdığını ve kendisinden sonra Kan Kalesi'ne Kahkaha Sultan'ın geleceğini ifade eder. Geleceği görebilen bir muallim sayesinde Hız. Süleyman, kaleye Hız. Ali'nin geleceğini de öğrenmiş ve yazıda bunu belirtmiştir. Geleceğin yıllar öncesinden görülmesi ve yüzyıllar sonrasına not bırakılması olayları daha da ilginç bir hale getirmiştir :

zamān-ı āhırde bir er geliser
Medīne şehri içinden olısar (712)

Muḥammed Muṣṭafānuñ hem yāridür
'ammusı oğlu hem adı 'Alīdür (713)

Kahkaha Sultan'ın yaptırdığı cennetle ilgili tasvirler de bulunmaktadır. Kalede şerbet ve bal akan çeşmeler, meyvelerle dolu bahçeler, birbirinden güzel köşkler ve hurilere benzeyen eşsiz güzellikte kızlar vardır:

daḥı ol baḳçeler içre cemī'i méyvelerden vardur
daḥı hem néçe çeşmeler o baḳçelerde olur çağ (736)

kimisi sd aar anu kimi ŗerbet kimisi bal
kimisi ŗāf ŗu aar ŗekerden tatlu ardan a (737)

Kale tasvirlerinde abartılara yer verildiği ve hayal gücünün zorlandı grlmektedir. Gerçekliği bulunmayan, fantastik kiŗiler ve mekanlara yer verilmiŗtir. Eserde yer alan tasvirlerin Hz. Ali'nin kahramanlıklarının yüceltilmesi, Kahkaha Sultan'ın yenilmesi zor bir dŗman olduğunun vurgulaması iin yapıldı grlmektedir.

2. 3. Metin Oluŗurulurken Takip Edilen Yol

İncelediğimiz eserde toplam 63 ŗiir bulunmaktadır. Bu ŗiirler eliften yeye alfabetik olarak sıralanmıŗtır. Manzumelere numara verilmiŗ ve ölçüleri belirtilmiŗtir. Manzumelerin beyit numaraları verilmiŗtir. Her ŗiirin eserde bulunduğu yer, yaprak numaraları ile birlikte yazılmıŗtır. Yazmalarda yaprağın n ve arka yüzünü gösteren a ve b, üst simge olarak gsterilmiŗtir. Metindeki Arapça ve Farsça kelimelerin baŗına gelen ekler tire ile – kelimedenden ayrılmıŗtır. Sona gelen ekler ise kelimeye bitiŗik yazılmıŗtır. Metne sonradan eklenen ek veya kelimeler kŗeli ayraç [] içinde yazılmıŗtır. Yazmada isim tamlamalarında ilgi eki ve iyelik zamiri ekleri nazal n ile değil normal n ile gsterilmiŗtir. Bu ekler doğru biçimiyle nazal n (ñ) olarak gsterilmiŗtir.

3. BÖLÜM:

[HZ. 'ALİ İLE KAHKAHA SULTAN CENGİ] (METİN)

1. buyurdi şânına levlâke anuñ ol Hâk Te‘âla’llâh
ki cümle ‘âleme rahmet kılupdur anı Raḥmânî
2. anuñ çün yaradupdur Hâk semāvâtı vü arzı hem
dahı yâ ḥürmet-i Aḥmed ḳamuya ḳıldı iḥsânı
3. ḳamu edyânı nuşḥ étدی gelince ol ḥabīb-i Hâk
ḥuşûşâ eyledi inzâl Resûlu’llâh Ḳur’ânı
4. işâret eyledi mâha iki pâre olup düşdi
ki bildi cümle ‘âlemler dēdi şaḳḳu’l-ḳamer anı
5. çü zindedür Hızır İlyâs eşit anuñ içün ēy cân
içüp bir ḳatre ḥavuzdan ki buldılar bu dermânı
6. çehâr-ı yârini bilgil Muḥammed Muştafânuñ hem
Ebû Bekr ü ‘Ömer ‘Osmân ‘Alîdür şâh-ı merdânı
7. dahı anuñ gözi nûrı Ḥasan Ḥüseyn hem bedrin
ḥuşûşâ cümle-i aşḥâb ḳamunuñ yücedür şânı
8. şefâ‘atlerini cümle naşīb ētsün bize yâ Rab
yarın ol rûz-ı maḥşerde bulalum derde dermânı
9. niyâza geldi ēy Mevlâ bu **Şükri** hem yüzi ḳara
zünübı bahre ğarḳ olmış umar fażlından iḥsânı
10. ḥabībün ḥürmetine sen anuñ hep cürmini ‘afv ét
ḳamu aḥbâb-ı yârünle bulalar luṭf-ı iḥsânı

¹ 1^a Y (Yazma).

11. yazanı yazduranı hem okıyan sâmi⁷ın cümle
hîsâb-ı lâ-‘azâb anlar bulalar dâr-ı raḥmânı
12. Resûle gel şalât eyle daḥı âline hem bile
anuñla ‘afv olur cürmüñ bulursın derde dermânı

2.

13. nâle kıl ey ‘andelîb-i rûzigâr
söyle bir söz kıla senden yâdigâr
14. şaḳın aldanma bu fânî cihâna
nedâmetdür şoñı uyma zamâna
15. beḳâyı iste terk ét bu fenâyı
ki ‘arîf ol bıraḳ bu mâ-sivâyı
16. gel ol ‘âşık-ı Hudâya cân-ı dilden
özin dūr ét şaḳın tûl-ı emelden
17. bu dünyânuñ gülistânı fenâdur
bunuñ şeydâsınuñ zârı hebâdur
18. gece gündüz kılar zârı bu şeydâ
şanur kim bâḳîdür gülzâr-ı dünyâ
19. ola bir gün erişe güline ḥâr
bunu göre derûnı ola pür-nâr
20. aña meyil vèren müflîs olısar
olup malı hebâ zenbi kılsar

² 1^a Y.

21. gülistān-ı beķāya gel varalum
ańa bñlbñl olup yāri bulalum
22. ezelden āşināmuz vardur anda
ķadīm-i yārümüz dostumuz anda
23. yeter olduń bu dñnyāya hevesķār
ne buyurdı ol Resñl-i Kirdgār
24. bu dñnyāyı cıfeye etti teşbīh
ańa tālīb olanı kelbe teşbīh
25. İlāhī ķalbümüzü eyle taḥīr
ḥabībñ ḥürmetine eyle tenvīr
26. refīķ eyle bize tevḥīķñ ēy şāh
ki cümle mü'minīne sensin penāh
27. n'ola ķıl sen bize bir ķatre raḥmet
ne nokşān olısar ez-baḥr-i raḥmet
28. bu **Şükri** hem cem'-i aḥbāb-ı yārān
umarlar raḥmetinden ķıl ķıl iḥsān
29. İlāhī mü'minīn ü mü'minātuñ
kerem eti 'afv ķıl hep seyyi'ātın
30. daḥı her kim bir du'ā ķıla bańa
anuñ derdine vēresin biñ devā
31. şalavāt ile selām olsun Resñle
daḥı aşḥāb u hem āline bile
32. dilersen 'afv ola cümle ḥaṭāyāt
Resñle ķıl şalavātla taḥiyyāt

Baħr-i Elif

33. gel  y bülbül  ılup efg n bu gülşene gel ol  eyd 
ne e bunda  ılam z r   in yet eyleye Mevl 
34.   it bir hoş riv yet kim anı sağa diyem  y c n
gel imdi sen  ula  ur kim anı mevz n  ılam icr 
35. Med ne  ehri içinde anu  bir   h  var idi
Sa  d ibn-i  Ub d d rler anu  adına  y e   
36. Res lu'll h  d p  icret Med ne şehrine geldi
Sa  d anı gelüp gördi d di H   eyledi i'  
37. m b rek yüzini gördi hem n-dem M slim n oldu
da ı man  bımı Sa  d Res le eyledi i'  
38. Res lu'll h du'   tdi a a b - ad  en   tdi
ne e günler gelüp ge mi di bunu  üstüne  y c n
39. Sa  d  n var idi oğlı hem ol da M slim n oldu
  it kim  ı  a ne oldu anı ben söyleyem sağa
40. Sa  d bir gün şurup  y c n Res lu'll ha   n geldi
sel m v r p oturdu hem bu sözi eyledi if  
41. d di kim y  Res lu'll h bir oğlum var benüm  y   h
dilerem sünnet eyleyem ne emrin ola  y ezk 
42.   n   itdi Res lu'll h be  yet eyledi ta  s n
d di hoş geldün  y Sa  d hem  tdi a a istid' 

43. beğāyet şād olup Sa'īd dönüben dārına geldi
ki bir kıuzı édüp büryān görüñ kim n'eyler ol eshā
44. anı çün oğlına vèrdi Resûlün kıatına geldi
kıuzıyı önüne kıoydı göríben dèdiler eyvā
45. Resûlu'llāh çün emr ètdi dèrildi cümle-yi aşhāb
yèdiler kıuzıyı anda du'ālar kııldılar aña
46. pes andan sonra gör n'oldı Resûlu'llāh emir kııldı
beri gel yā 'Alī dèdi gelüp ol 'ālim ü dānā
47. dèdi var yā 'Alī sen al Bilāli hem biraz aşhāb
oқыuñ hep kıabā'iller geledler dönüben cem'an
48. hemān kıalkup 'Alī ol dem biraz aşhāb ile gitdi
kıabā'illeri oқыdı dèdiler cümle aṭa'nā
49. dönüben yine geldiler Resûlu'llāha dèdiler
oқыduķ cümlesini hep ki bir ferd kıalmadı aṣlā
50. eşitdi çün Resûlu'llāh Sa'īde dèdi ol āgāh
kıabā'iller olup da'vet biraz gör èy yüzi iclā
51. semi'nā dèyüp ol gitdi dönüp Şām iline yètdi
nèçe deve nèçe kıoyun alup daḥı nèçe bağda
52. gelüp ol dem nèçe dürlü ṭa'āmlar eyledi ihzār
gürüh gürüh kıabā'iller gelüp hēc kıalmadı kıaṭ'ā
53. kimi at kimisi deve kimi gümüş getürdiler
kimi altun getürdi hem ḥisābsuz cem' olur eşyā

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

54. ḳabā'il cümlesi hep geldi gitdi
Resûl anlara kendi ḥidmet êtdi
55. Sa'îd gördi dögündi hep ḳabā'il
Resûl ḳatına gelüp oldu sâ'il
56. dèdi kim yâ Resûlu'llâh buyurğıl
oḳuyam cümle aşḫâbı emir ḳıl
57. da'vet êtdi Sa'îd aşḫâbı hemân
ba'dehu geldi 'Alîye ol zamân
58. 'izzetile selâm vèrdi 'Alîye
dahı bildürdi hem çün[ki] velîye
59. dèdi lutf êt geldüğine ey imâm
tâ ki senünle ola bu iş tamâm
60. varalum dèdi ol dem gitdi Sa'îd
'Alî dahı dönüp evine geldi
61. Fâṭimâ çün ḳarşu geldi 'Alîye
dürlü ta'zîm eyledi ol velîye
62. dèdi ol dem yâ emîre'l mü'minîn
mübârek ḳalbin niçün olmış ḥazîn
63. bunı dèyüp Fâṭimâ çün egdi baş
gün yüzünñ üstüne çok aḳdı yaş

64. Fāṭimā zārı yılğın gördi imām
dèdi kim ağlama hoş ol éy hümām
65. bende yok hastelikden bir ‘alāmet
velīkin ḳalbūme érdi melālet
66. dèdi kim Fāṭimā yā šāh kerem ét
melāletūñ nédür bize beyān ét
67. ṭurup Fāṭimāya söyledi ḥālī
çağırdı Sa‘īd ibn-i ‘Ubādī
68. dèdi kim cümle ḥalkı da‘vet étđi
ki her biri saçusın aldı gétđi
69. revā mıdur varalum biz tehī-dest
bunuñ içün ḥatırum oldı şikest
70. bilürsin bende vāḥid ḥabbe yokdur
saçulığa münāşib nesne yokdur
71. bilemem şimdi biz neçe varavuz
cümle māl vère biz şöyle ṭuravuz
72. eger hêç gitmesem ol düğüne ben
bu daḥı yā Fāṭimā olmaz ḥasen
73. çün eşitdi Fāṭimā bu sözleri
yaşile ṭoldı mübārek gözleri
74. kıldı ol dem Fāṭimā āh u fiğān
ğulgule étđi zemīn ü āsumān

Baħr-i afiyetü'l-Bā'

75. ulak ut kim baa cānā nēe fet eyleyem ebvāb
cihāna maġrūr olma sen ġee ġündüz olur tevvāb
76. ēitdi Fāimā ünkü 'Alīnün sözini anda
nēe aġlayup āh ētdi ġözünden dökdi hem ok āb
77. dēdi ki ēy tarı alanı sen hē ġam yeme ēy cān
anamdan aldı bir cevher anı saa vērem ēy ābb
78. ġötür anı Sa'īde sen aulı vēr ola asen
dilinde almasun hē ġam gel alġıl ētme isti'cāb
79. ēidüp dēr 'Alī aa bāreke'llāh dēdi saa
nēe revā ola baa alam anı ben ēy meh-tāb
80. dēdi yā Fāimā imdi anı alma revā olmaz
velī ok māl vērem aa dilerse ol ġanī-yi vehhāb
81. pes andan araya ıdı Döldüli eyledi izār
yine girdi ierüye Ĥudā ıldı aa esbāb
82. ılup yatsu namāzını Ĥudāya ok niyāz ētdi
ġelüp esbābile yatdı ġörür Fāimā oldu hāb
83. hemān-dem alkdı ol merdān silāın aınup ol ān
niyāz eyledi Ĥallāa du'asın ıldı müstecāb
84. ıup ol Döldüle bindi yola anda revān oldu
Ĥudāya ayanup gitdi hē alā olmadı i'cāb

85. murādı bu idi anuñ cihād édüp getüre māl
Sa'ıde anı hep vère ki bilmez anı şeyh ü şābb
86. uyandı Fāṭimā ol ān 'Alīyi bulmaz anda ol
görür kim Döldüle binüp ki gitmiş oluban ṭullāb
87. Ḥasan Ḥüseyn uyanup hem görür gitmiş ataları
cümlesi āh édüp ağlar şubḥa degin dönüp girdāb
88. şabāḥ olur eşit ey cān Bilāl ol dem okur ezān
gelürler mescide cümle ne deñlü var ise aşḥāb
89. namāzı kıldılar yārān 'Alīyi bildiler yokdur
dédiler kim 'aceb niçün bugün gelmedi ol aḥbāb
90. bu yana Fāṭimā n'etdi cāriye ḥātuna dèdi
Ḥasan Ḥüseyn al imdi götür kim bulasın sevāb
91. götür dedesine dèdi alup ḥātun revān oldu
bu yaña cümle aşḥāblar görür ḥātuna açdı bāb
92. Ḥasan Ḥüseyn bile geldi aḥar gözlerinüñ yaşı
Resūlu'llāh anı gördi dèdi yā ḥātun vēr cevāb
93. ciger-güşelerüm niçün fiğān eyleyüp ağlarlar
haber vèrdi ḥikāyātı eşidüp oldu istiğrāb
94. Resūlu'llāh anı bildi Ḥasan u Ḥüseyni aldı
gözleri yaşını sildi hem andan dèdi ey aşḥāb

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

95. Resūlu'llāh cümle yārān ağladı
dönüp aşḥābına anı söyledi
96. kim 'Alīden bir ḥaber vēre baña
cenneti zāmin olayım ben aña
97. eşitdiler bu sözi anlar hemān
Ḥālīd ibn-i Velīd ḳalkdı ol zamān
98. dēdi destūr vērirsen ben varayum
inṣā'a'llāh bir ḥaber getüreyim
99. Resūlu'llāh eşidüp dēr ol āgāh
olasın cennet içre baña hem-rāh
100. hemān-dem ḳalkup eve vardı Ḥālīd
atını silāḥını aldı Ḥālīd
101. yine ol ḳatına geldi Resūlūñ
mübārek elini öpdi Resūlūñ
102. Resūlu'llāh yüz altun vērdi aña
ḥayrı du'ā daḥı çok ētdi aña
103. Ḥālīd ol dem yola çün oldı rāhī
şağına şolına baḳardı gāhī
104. dēr idi ēy pādşāh-ı bī-zevāl
'Alīnūñ gitdügi yola beni şal

⁶ 3^b Y.

105. Resûlu'llâh Ḥasan Ḥüseyn aldı
Fâtımānuñ evine bile geldi
106. gördi kim evden çıkarken ol 'Alī
toḵsan adım şçıratmış Düldüli
107. Resûl dèdi ki èy aşḥâb-ı yārân
çok 'acele gitmiş ol şâh-ı merdân
108. selâmetle gelürse dèdi bize
çok 'acâyibler ḥaber vère size
109. hem dèdi kim yâ ilâhel 'âlemîn
sen anı eyle kazâlardan emîn
110. böyle dèyüp iḡerü girdi Resûl
Fâtımānuñ yanına gitdi Resûl
111. dèdi ol dem èy kızum n'oldı 'Alī
bizden izinsüz niḡün gitdi 'Alī
112. ağlayuban Fâtımâ gör n'eyledi
mâcerâyı bir bir aña söyledi
113. eşidüp ol dem dèdi kim èy kızum
ağlama şimdigrü hêç èy kızum
114. anı ıṣmarladum Allâha dèdi
izn-i Raḥmânile tēz gele dèdi

Baḥrū't-Tā'

115. gel èy 'aşḳ-ı ilāhīden bulup feyzi alduñ lezzāt
saña dürlər èdem ıṣār ḳulak tut şanmağıl tāmāt
116. bu yaña çün gètdi Ḥālīd nêçe bir gün revān oldı
bir ıssız yabana yètdi bulunmaz anda maḥlūḳāt
117. görür ḳarşuda bir çübān ḳoyun güder èder efgān
gözi yaşı revān olmış èder çok Ḥaḳḳa taḳdīnāt
118. dèr èy Bārī Ḥudā bir gün olur mı görmek ol cānı
Resūlu'llāh yüzün görüp ḳılayum anı taşdıḳāt
119. veyā 'ömrüm bu zālimler elinde ḳala mı yā Rab
èşitdi çün anı Ḥālīd sorup ḳatına geldi at
120. dèdi sen kimsin èy çübān ḥaber vèr gel baña imdi
Resūli hem neden bildüñ nédür bu aḥsen-i hey'āt
121. baḳup gördi anı çübān dèdi kim èy yüzi nūrān
adum 'Ömer çübānum Ḳayṭan kāfirin èy zāt
122. Resūli düşde gördüm ben o günde Müslimān oldum
oyandım ḳalbime ṭolmış ki nūr-ı Aḥmed-i mir'āt
123. bilüp anı Ḳayṭana ḥaber vèrdiler èy merdān
getürdi ḳatına ol dem dèdi baña ne bu ḥālāt
124. dèdi èy nābe-kār imdi niçün dīniñi terk ètdüñ
Muḥammedi neden bildüñ èdersin aña ta'zīmāt

125. d d m  y     anı gördüm d    mde M s lim n oldum
  sid p  atı  ı  m  tdi başa ol fi'li menhiyy t
126. buyurdu başa yüz degnek urup zind na  oydılar
tam m bir yıl şurup anda  derd m      a tehl l t
127.    arup  onra yüz da ı beni  arb  tdi ol mel' n
başa d di eger şimden-ger   ala bu keyfiyy t
128. eger   sideler birde Mu ammed ismin d di
sağa dürlü  az b  dem  ılasın    ile    t
129. yine gönderdi  oyuna beni ol k fir-i b -d n
ki bir yıldıur buralarda  derem      a tekb r t
130.   sid p bu sözi   lid   b n n gözlerin öpdi
b reke'll  h sana d di be  yet  tdi ta   n t
131. d di  am y me y  ' mer sel met gelür isem
seni A mede  rg rem bulasın anda tenv r t
132. d di sen kimsin  y merd n başa söyle bilem  y c n
d di benüm adım   lid istegim ola ma'l m t
133. Med neden gelürem ben 'alemd r-ı Res lu'll  h
'Al    'ib olur bir  eb araram ben ne e ev  t
134. eger gördün ise anı  aber v r y  ' mer imdi
gidüp bulam d di anı başa gel eyle tebeyy n t

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

135. eşidüp eytdi 'Ömer yâ pehlevân
iki gündür bir kişi gördüm hemân
136. yüzi anuñ hemân insâna beñzer
velâkin heybeti aşlâna beñzer
137. gördüm anı bir ata olmış süvâr
gözlerinden şankim âteşler şaçar
138. korkdum andan bunda gizlendüm hemân
yel gibi geçüp yola oldu revân
139. Hâlid ol dem yâ 'Ömer göster yolu
zannum oldur gördüğün kişi 'Alî
140. bu yola gitdi dëyü ol söyledi
Hâlid aña dîni ta'allüm eyledi
141. namâz âb-dest kamu erkân-ı dîni
dahı cümle şerî'at yollarını
142. dëdi hem yâ 'Ömer ol bunda kâ'im
koyun otar yol bu yol üstünde dâ'im
143. selâmetle gelürsem dëdi ey cân
Muḥammede götürem seni ol ân
144. böyle dëyüp anda êtdiler vedâ'
cân kulağıyla buña tutğıl simâ'

145. revān oldı giderken anda Hālid
êrişdi kıumluca bir yere Hālid
146. gördi andan Döldölün izin ol
şād olup dedi budur uş toğrı yol
147. münācāt eyleyüp Hākka ol zamān
sürdi atın ol yola oldı revān
148. bu yaña gel tañrı arşlanı ‘Alī
çün Medīneden çıkınca ol velī
149. gitdi dört gün dört gece tırmaz yürür
pes beşincide bir ulu tağ görür
150. çıkdi tağa aşığa kıldı nağar
gördi bir çayır çimen şular ağar
151. gülşende neçe bülbül öterler
hezār-āvāz ile mestān ederler
152. ovanuñ ortasında bir puñar var
anuñ yanında öbür ulı ađac var
153. görür ova içinde çok ‘asākir
kırılmış anda yüz biñ deñlü çāder
154. develer bağrışur hem kışner atlar
ovayı toptolu tutmuş şādalar
155. ‘Alī anda puñar başına geldi
itüben Döldülü çayıra saldı
156. dedi bunda birazcık rāhat edem
soñra bu halkı dīne da‘vet edem

157. ab l  tmezler ise hep ırayum
ne de nl  malları varsa alayum
158. böyle d rken görür kim bir c riye
pu nara şuya gelür ol Mariye

9.

Ba r ' -  '

159. gel  y c n n senün ile bu b bda olalum ba    
istegüm bunda r v ler n  e dürlü olur ba    
160. c riye   n gelüp gördi a ac altında bir er var
gidüp a lı düşer ol dem bu heybetden olam ba    
161. 'Al  gördi anu n   lin d di y  c riye ork ma
 uyun al yolu n git d r ula  t t kim olam ba    
162.   sid p c riye anı düşürüp a lını geldi
görür arşlana be zer ol meh betden olam ba    
163. d di a na ki y  seyyid ne i  sin ba na söyle
göricek a lum oldu z y bu deh etden olam ba    
164. d di y  c riye imdi 'Al d r bil benüm adum
Med neden oluram ben   it sa na olam ba    
165. d di c riye y  seyyid var imiş anda peyg mber
anu n hem d ni  a  mıdur d di di le olam ba    
166. 'Al  eytdi  y   t n anu n 'ammusı o lıyam
 a   atd r anu n d ni da ı   lin olam ba    

167. Hüdâ sevgüli hêçbir er yaratmadı anuñ gibi
añâ cümle nebî ümmet olupdur bil olam baḥḥâş
168. yüzi şuyına ḥalk oldu bu dünyâ hep vemâfihâ
ger ‘ömrüm olsa yüz biñ yıl ne bir vaşfın olam baḥḥâş
169. eger yâ câriye aḳluñ var ise têt getür ĩmân
hemân-dem şıdḳ ıla ĩmân getürdi bil olam baḥḥâş
170. añâ öğretti eşrât-ı şalât ile ṭahârâtı
‘Alĭnũñ têt elin öpdi muḥabbetden olam baḥḥâş
171. dèdi yâ câriye hoş ol ‘inâyet eyleye Allâh
Resûlu’llâha êrgürem seni diñle olam baḥḥâş
172. velĭ var seyyidũñ dè gelüp da‘vet kılam anı
eger ĩmâna gelmezse bu vechile olam baḥḥâş
173. kim başlarını cümle alup mallarını gidem
hemân-dem câriye gitdi dèdi size olam baḥḥâş
174. melik ḳatına çün vardı dèdi yâ seyyid ol âgâh
puñar başında bir er var beni diñle olam baḥḥâş
175. hemân arşlana beñzer ol ḳılıcı var iki çatal
atınuñ gözi ur gibi yanar bil kim olam baḥḥâş
176. dèdi var seyyidũñ dè biraz rāḥat èdem bunda
gelüp anları hep ḳıram bu ḳuvvetden olam baḥḥâş
177. vèrem ḥazretũñ işde başuñā ḳılasın çâre
melik eşitdi bu sözi gider aḳlı olam baḥḥâş
178. gelüp ḳulları ol murdâr yüzine saçdılar gül-âb
derledi başına aḳlı eşit n’olur olam baḥḥâş

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

179. ḳavşına dñnñp dñdi bilññ işi
işbu puñar başına gelen kişi
180. ‘Alīdñr ġāzīler serveri bilññ
başıñu imdi bir çāre ḳıluñ
181. var idi bunlarda bir ulu kişi
çok yaşamışdı bilñrdi her işi
182. bilñrdi kim Muḥammed ḥaḳ nebīdñr
bu araya gelen lā-şekk ‘Alīdñr
183. aña dñdi ne tedbīr ēdelñm biz
o pīr eytdi ḳulaḳ uruñ baña siz
184. naşīḥat ēderem size ġñññlden
başıñuz ḳurtıla anuñ elinden
185. ṭa‘ām ġñnder aña var imdi tēz sen
yer ise ger ṭa‘āmı ḳorḳma hēc sen
186. etmegin yedñgi yēre ol ‘Alī
başına malına ḳıymaz ol velī
187. melik pīrden bu sözi çñn eşitdi
biraz yemek o demde ḥāzır ētdi
188. dñdi yā cāriye işbu ṭa‘āmı
ġñtñr ol servere söyle kelāmı

189. çok 'izzler eyleyüp vèr gel aña
seyyidüm gönderdi bunı dèr saña
190. ta'âmı tèz cāriye aldı gètdi
varup derhāl 'Alī atına yètdi
191. 'izzler eyleyüp dèdi yā imām
seyyidim gönderdi bunı èy hümām
192. èşidüp cāriye var imdi dèdi
malı başı cümle urtuldu dèdi
193. ta'âmın yedük aña kim bakmazuz
başına mällarına aşd ètmezüz
194. cāriye gelüp anı ıldı beyân
cümle şād oldılar anda hemân
195. 'Alī yedi ta'âmı ètdi rāhat
yatup uyudu ètdi istirāhat
196. alkup andan Düldüle bindi hemân
eser yel gibi yola oldu revân
197. bir nèce gün gice gündüz gitdi ol
bir yaban bir yere çün yètdi ol
198. gider üç gün gèce içinde anuñ
tāati tāk oldu açlıdan anuñ
199. çok münācāt ètdi Hāa ol zamān
bir ulu tāja erişdi nā-gehān
200. ıdı tāj üzre aşāa bādı ol
bir ulu şahrā var anda gördi ol

201. çayır çimen ki bülbüller öterler
hezâr-âvâz ile destân éderler
202. görür anda iki çâder kurulmuş
biri kıarı biri şarı kurulmuş
203. bir at otlar idi çadır önünde
kamu ceng âleti var üzerinde
204. kıara çâder yanına sürdi geldi
inüp hem Döldüli çayıra şaldı

11.

Bahrü'l-Cim

205. gel ey tâlib bu dünyâya yeter gönlünden ét ihrâc
velî şonî nedâmetdür gel ey cân eyle istihrâc
206. eşit neçe éder râvî 'Aliyyü'l-Murtezâ dedi
kıara çâder kıatına çün gelüpdür ol yüzi behhâc
207. çadıra çün yakın vardı açup hem içine bağıdı
görür gümüş hem altundan neçe putlar durur efvâc
208. dahı neçe gümüş altun neçe dürlü cevâhirler
görüp anları şükr étđi kıulağı tut kim kıılam intâc
209. varup andan şaru çâder kıatına geldi ol merdân
kıapusında kıarar étđi görür bir ses olur ihrâc
210. bağıar bir çengî oturmuş hûb-âvâzıyla şî'r éder
bir zamân diñledi anı gel ey cân buña gözüñ aç

¹¹ 6^b Y.

211. baķar kim geldi bir āvāz aña sōyler ki yā engi
su'ālūm var saña dēdi cevāba oluram muħtāc
212. dēdi sōyle ēyā sulṭān su'ālūñ ne bilelūm bir
eger ķādir isem ēy cān su'āle eyleyem 'ilāc
213. dēdi var mı cihān içre muķābil baña hēçbir er
ēşidūp engi dēr ēy şāh bu sōze vēremem revāc
214. dēdi tēz sōyle ṭoġrusın ēşidūp dēdi yā seyyid
anı dēmege ķorkaram bozulur bunca istidrāc
215. dēdi hēç ķorkma yā engi gū Lāt ile Menāt ḥaķķı
saña aşlā bir şey ētmem bu ḥavfı eyle sen iħrāc
216. ēşidūp engi dēr ēy cān Medīnede bir er vardur
ķatı gūrbūzdūr ol merdān anı diñlede gözūñ aç
217. hem anda bir nebī vardur anuñ 'ammusı oġlıdur
Muḥammeddūr anuñ nāmı hem oldur şāhib-i mī'rāc
218. añılsa ķanķı meclisde olur tēz anda ol ḥāzır
ēşidūp ol ķatı gūldi dēdi yā engi gözūñ aç
219. seni 'āķil bilürdüm ben cünün imişsin ēy dil-ber
Medīne buraya kırķ gün nēçe gele çün ol behhāc
220. dēdi imdi çağır gelsün eger gelmezse bil şimdi
seni ķatl eylerem fi'l-hāl ēşidūp aña gözūñ aç
221. hemān-dem çağırup engi dēdi ēy tañrı arşlanı
Muḥammed ḥürmetine gel saña ben olmuşam muħtāc
222. 'Alī gördi bunuñ zāruñ hemān Allāh dēyüp girdi
görür kim ķurulu bir taḥt gönül vēr kim ķılam intāc

223. ‘Alī baḳdı ki taḥt üzre oturur bir güzel yigit
dédi şāyed ola mü’min başında tā ki zerrīn-tāc
224. görür yanında bir kız var anuñla söyleyen oldur
cihānda mişli yoḳ aşlā yüzi nūrı olur behhāc

12.

Baḥrū’l-Ḳaṣīr

225. ilerü geldi ‘Alīyi gördiler
heybetinden anda bī-hūş oldılar
226. ḳalkup andan dedi sen ne ḳişisin
dév misin ādem mi yoḳ perī misin
227. adın bir kez baña dé éy dilāver
sen gibi görmedüm dünyāda bir er
228. ‘Alīdür adum dedi bil sen beni
meclisinde añduñ imdi sen beni
229. kim ki bir yêrde beni bir kez aña
ol zamān ḥāzır olam ḳala ṭaña
230. hep ‘ināyet-i Ḥudādur bu dedi
mu‘cizāt-ı Muştafādur bu dedi
231. eşidüp dedi ol dem yā ‘Alī gel
senüñ ile bir güleş ṭuṭalum gel
232. eger sen beni başarsan görerem
ḥüccet eytmem dīnūñe girerem

233. ben seni başarşam qabül eyler misin
sen de benüm dīnūme girer misin
234. çün ‘Alī eşitdi taḥsīn eyledi
gel görelüm dēyü aña söyledi
235. vardılar meydān yerine ol zamān
ejderhālar gibi iki pehlevān
236. ol yigidūñ Ebu’l-Muḥsīn di adı
gelüp ol dem yā ‘Alī eşit dēdi
237. sen mi evvel ḥamle eylersin baña
yoksa ben mi eyleyem ḥamle saña
238. ‘Alī dēdi aña ḥamle senūñdür
zīrā sen kāfirsın evvel senūñdür
239. eşidüp bu sözi bir kerre tıtdı
‘Alīye çün beḡayet kuvvet ētdi
240. qatı zor eyledi üç nevbet aña
alamadı ‘Alīyi qaldı taqa
241. pes ‘Alī bir kerre yā Allāh dēyüp
kemer bendinden anı söyle tıttı
242. qaldurup vurdı yere elma gibi
çıqdı gögsi üstine ṣāhin gibi
243. dēdi ol dem yā yigid sen neçesın
söyle ṣimdi ‘ahdūñe tıttır mısın
244. Ebu’l-Muḥsīn bu sözi çün eşitdi
inṣāf ēdüp kendi kendine eytdi

Ḳāfiyetü'l-Ḥā

245. ḵanı sāḵī bu 'uṣṣāḵa ṣun bāde vère aḵdāḥ
anuñ zevḵ-i ṣafāsından dili 'uṣṣāḵ bula efrāḥ
246. ḵanı şeydā bu gülşene édüp zārı ḵıla efgān
ḵanı 'āṣıḵ bu mā'şūḵa vişāl içün içe ecnāḥ
247. istegüm bunda rāvīler nēce eyler rivāyâtı
dēyem 'anber gibi sözler dimağa ola tā iryāḥ
248. Ebu'l-Muḥsīn baḵar ol dem 'Alīye ṭāḵāti yētmez
hemān-dem kendi nefsine eşit nēce olur nuṣṣāḥ
249. dēdi şimdi bunuñ dīni eger ḥaḵ olmasaydı bil
beni nēce yıḵaydı ol eşit nēce olur işlāḥ
250. 'Alīye dēdi ēy merdān er oldur sözde ṣağ ola
baña ta'allüm-i dīn eyle 'ināyet eyledi Fettāḥ
251. 'Alī eşitdi çün ḵalkdı aluban bağrına baṣdı
aña ta'allüm-i dīn ḵıldı édüp müşkillerin İzāḥ
252. şıḵıla Müslimān oldu 'Alī anı oğul ētdi
gelüp kızlar daḥı mü'mīn oluban buldılar eflāḥ
253. hemān-dem dēdiler kızlar şaddaḵtu yā Resūlu'llāḥ
'Alī eşitdi bu sözi dēdi baña oluñ şerrāḥ
254. Resūlu'llāḥı siz imdi neden bildiz ēyā kızlar
dēdiler bir gece ēy şāḥ ki ḥāb içre olup seyyāḥ

255. görüp bir nûr olup peydâ hemân ez-cânib-i kıble
arasında Resûlu'llâh néçe aşhâbıñ seyyâh
256. bile hâzretüñüz dağı Ebû Bekr ü 'Ömer 'Osmân
gelüp katımıza ol ân ki mişkât içre şan mişbâh
257. bizi dîne kılp da'vet önünde Müslimân olduk
mübârek ağzıñ yâdın olup ağzumuza tarrâh
258. bize keşf oldu dër Qur'ân okudı sûre-yi Raḥmân
Ebû'l-Muḥsîn görüp anı dağı nefsin édüp işlâh
259. dağı buyurdi hem bize ki yâ Mâriye ol âgâh
tamâm kırk gün ola bunda geliser ol sözi şallâh
260. 'Alî bunda gelicek bil Ebû'l-Muḥsîn ola mü'mîn
dînüñüz eyleyüp izhâr dëyüben andan oldu râh
261. uyanduk uykudan ol dem tamâmet günleri şaydık
tamâm oldu bugün bulduk gönül bâbına biz miftâh
262. mübârek yüzüñi görüp erişdik vuşlata bugün
ki şaddakte dëdügümüz budur bil ey yüzi mişbâh
263. 'Alî eşitdi çün anı hemân secde-yi şükr êtdi
şenâlar eyledi bî-hadd gönül levhi olup şayyâh
264. pes andan sonra gör noldı Ebû'l-Muḥsîn emir kıldı
néçe dürlü ta'am geldi yëyüp içüp bulur efrâh

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

265. çün Ebū'l-Muḥsīn ṭurup dēdi aña
bir sözüüm var söyle sulṭānum baña
266. bu vilāyete sebeb ne geldüñüz
bizi rūyuñla müşerref kılduñuz
267. kerem kıl söyle sen anı bulalum
kim elden geleni ḥāzır kılalum
268. döñelüp ol şāh-ı merdān söyledi
ḥikāyetüñ cümlesin şerḥ eyledi
269. Ebū'l-Muḥsīn ḥikāyatı diñledi
şoñra dönüp gör ki ol ne söyledi
270. pes dēdi kim yā emīre'l-mü'minīn
saña dēyem ḥāṭıruñ ḥoş ṭut hemīn
271. ol ḳara çāderda olan cevāhir
daḥı altun gümüş ne varsa vāfir
272. cümlesini bağışladum saña dēr
götür hep anları Sa'īde şaçu vēr
273. dēdi kim yā Ebū'l-Muḥsīn baḳ baña
'ahdüm oldur ḳılıcum ile alam
274. ḳabūl ètdüm yine vèrdüm ben saña
varup anı Sa'īde şaçu vèrem

275. dèdi sen ehl-i tevḥīd olduñ èy şīr
senüñ mālın bizümdür èy nerre-şīr
276. dèdi kim yā Ebū'l-Muḥsīn var mıdur
bu yèrde mālı çok ƙal'a var mıdur
277. eytdı yā server yakın ƙal'a çokdur
velākin anlaruñ hēc māl yoƙdur
278. ƙoyun deve daḥı atları vardur
götürmek anları saña muḥāldür
279. velī bir ƙal'a var ğāyet uludur
içi altun gümüş cevher ƙoludur
280. daḥı nèçe ḥazīne sīm ü zerler
anuñ adına Ƙan Ƙal'ası dèrler
281. muḥāldür varup anı şimdi bulmaƙ
ki hīç ƙābil degüldür anı almaƙ
282. bu aralığa yolu kırƙ gün tamām
yigirmisinde bir şu var èy imām
283. bir ƙarafı ƙıpƙızıl ƙana beñzer
velī bir cānibi ƙaƙrana beñzer
284. geniş gibi biñ adım daḥı çokdur
cihānda anı geçmiş kimse yoƙdur

Ḳāfiyetü'l-Ḥā'

285. bu gelen zār-ı şeydādur gel ey cān aña tut şımaḥ
ki bu gülşene yād olma bu efgāna tutup şımāḥ
286. istegüm nêçe vaşf eder Ebū'l-Muḥsīn aña ey cān
'Alīye dēdi ey sulṭān bu ḳan şuyına tut ḳulaḥ
287. anuñ bir geçidi vardur ki tā ol şehr-i şarḳ içre
buraya bir buçuḳ yolluḳ yol olur buña tut ḳulaḥ
288. bu sevdādan gel ol fāriḡ aña dēdi Ebū'l-Muḥsīn
kerem ḳıl dēdi gel ey cān bu aḳvāle tutup ḳulaḥ
289. ḳara çadırdā gördüğün gümüş altun cevāhirler
bağışladum saña cümle bu sözlerden gel ol ıraḥ
290. götür bu mālī ey merdān Sa'īde cümle şaçu vēr
Medīneye gidün ey cān bu ḳan şuyından ol ıraḥ
291. 'Alī bu sözi eşitdi dēdi kim Ebū'l-Muḥsīn
bu sözler baña kār étmez bu teklīfden gel ol ıraḥ
292. velī ḳan şuyınuñ imdi yolını baña ta'rīf ét
Ḥudānuñ emriyle ben bu yoldan olmazam ıraḥ

[Kāfiyetü'd-Dāl]¹⁷

293. meger şeytân idi ol pîr gidüp al'aya gör n'etdi
haber vèrdi varup fi'l-hâl eşit kim ne éder îrâd
294. al'anuñ eşit imdi adına dèrler idi Lāk
içi toptolu hep Zengî amu ikbâr ile evlād
295. tamām üç kerre yüz biñ er olurdu al'ada hāzır
dahı beglerine èy cān Tavk-ı Zengî dèrler ad
296. çün iblīs gètdi al'aya amu zengî görüp anı
dèdiler sen ne kişisin bize gel eyle aduñ yād
297. dèdi iblīs adım aysdur udüsden gelürem imdi
tamām biñ yıldur ol yerde nèce eyyām olup 'abbād
298. Mesîhüñ görmüşem yüzün dahı istemişem sözün
size çok eyleyem nuşı bu gün baña oluñ münkād
299. dèdiler bize dè yā ays var imiş Mekke'de bir er
nebiyem dèr imiş imdi anuñ hālın bize ıl yād
300. dèdi iblīs ulağ tutuñ dèyem ahvālını anuñ
nèce sözler dèyem size eşidüp olsun irşād
301. Muḥammedür anuñ adı nèce çok memleket aldı
nèce al'aları yağıdı dahı nèce édüp isād
302. dahı şimdengêrü èy şā nèce uvvet bulupdur ol
alısar nèce şehristān bu sözüme oluñ münkād

¹⁶ 9^a Y.

¹⁷ Bu manzumenin ilk beyitleri kayıptır.

303. velî size dèyem imdi anuñ bulduğunu kuvvet
ki var bir ‘ammusı oğlu ‘Alî dèrler aña çün ad
304. beğāyet gör bu zāddur ol cihāna gelmemiş mişli
anuñ heybetine aşlā tıramaz dünyāda efrād
305. nêçe al’a apusını çeküp opardı ol merdān
nêcesin cebr ile aldı édüp nêçe eri ber-bād
306. dèdi şimdi anı èy şāh götürdüm nêçe mekr ile
gelüp al’a yakınına èrişüñ olmasın ābād
307. añı bir hîle ile tēz tutuban götürün imdi
Mesîh dīnini bozmasın oluñ imdi aña cellād
308. ki rü’yāmda Mesîh dèdi bu aḥvāli baña èy şāh
getürdüm anı mekr ile èrişüñ olmasın azād

18.

Baḥrū’l-aşı̄r

309. var imdi tēz anuñ işin bitür gel
bu dünyādan anuñ nāmın götür gel
310. vilāyetlerde hep aduñ yād ola
hem Mesîh senden daḥı ḥoşnūd ola
311. eşidüp ol melik anı söyledi
tēz hemān ullarına emr eyledi
312. üç kerre yüz biñ er ata bindiler
al’adan aşraya ol dem ıkdılar

313. andan ol tañrınıñ arşlanı ‘Alī
gördi kim ƣal‘adan ƣıƣdı ƣoƣ ƣeri
314. dèdi ol baña yoldaş olan kişi
ol getürdi başuma bunca işi
315. hem dèdi èy pādşāh-ı zü’l-celāl
sen ‘ināyet ƣıl ki eyleyem ƣıtāl
316. böyle diyüp hemān küffāra vardı
sedd-i İskender gibi ƣarşu tırdı
317. ƣünkü kâfirler ‘Alīyi gördiler
hāzer èdüp yanına varmadılar
318. kim şāhuñ bir ƣarındaşı var idi
Tāmār-ı Zengī aña dèrler idi
319. yüz kırƣ arşun ƣaddi anuñ var idi
yüz biñ ‘asker ƣarşu tıramaz idi
320. melik ol dem aña emr eyledi var
cihānı eyle anuñ başına tıar
321. eşiddi sürdi at meydāna vardı
‘Alīnūñ heybetini ƣünkü gördi
322. yanına varmadı ol dem ƣağırdı
pādşāhumuz seni ister dèdi
323. ‘inād eyleme gel yohsa vururam
hemān seni iki pāre ƣıluram
324. ‘Alī dèdi nedür bilmem su’ālī
istemezem yaƣıñ gel al cevābuñ

325. Zengî ol dem yaķın gelmek istedi
ķorķduğundan hem vücûdî ditredi
326. dönüp ol dem geldi melik ķatına
dêdi ķardaş varamadum yanına
327. ben aña söyler ol dër beri gel
êşitmez ķulağum gel sen beri gel
328. hâşılı ķorķdum yanına varmadum
ben anuñ gibi dilâver görmedüm

19.

Ķâfiye-yi Zâl

329. êy dirîğâ kanı dünyâ terk êdüp bulan lezzâz
âhiret mülkûn dâ'im cehd êdüp bulan lezzâz
330. êşit imdi nêçe diyem ol 'Alînuñ hâlini
pes Tamar-ı Zengî kaçdı melik ķatına dër el-'iyâz
331. görüp anı beg ģažablandı melik hışm eyledi
pehlevân şanur idüm ben seni dêdi el-'iyâz
332. ķatı ķorķak er imişsin imdi sen êy nâbe-kâr
şimdi var tırma ķatumda istemem hêç el-'iyâz
333. var idi 'ammusı oğlı aña dêdi gel berü
adını çün şimdi anuñ pes Ķahhâr-ı Zengî yaz
334. daħı anuñ var idi yüz kırķ arş ķaddi tamâm
ķatı gürbüz er idi hiç mişli yok anuñ mu'âz

335. aña dēdi tēz var imdi sen anı eyle helāk
dēdi atuñ geldi meydān içine ēt el-‘iyāz
336. ol Qaḥḥār-ı Zengī geldi pes ‘Alīnūñ qatına
gördi bir gürbüz dilāver heybetinden el-‘iyāz
337. istedi ol dōne qaçayın ğayret ētdi pes
qaddi qameti mināre gibi eyle el-‘iyāz
338. tēz hemān gürzini eyledi ḥavāle üstüne
pes ‘Alī men‘ ētdi anuñ gürzini ēt el-‘iyāz
339. kılıcın kıldı ḥavāle anı daḥı men‘ ēder
süngüsün kıldı ḥavāle men‘ ēder anı da yaz
340. geldi nevbet tañrı arşlanı ‘Alīye imdi baq
dēdi yā mel‘ūn gel imdi git bu işe el-‘iyāz
341. tēz hemān ĩmān getürgil yoḥsa saña ēy la‘īn
bir kılıç uram ki cümle ‘ālem ēde el-‘iyāz
342. eşidüp bu sözi evvel it istedi dōne qaça
tēz ‘Alī tıtdı anı alma gibi ēt el-‘iyāz
343. pes hevāya atdı anı kimse görmez oldu hēc
bir zamāndan soñra düşdi pāre pāre oldu yaz
344. cānını vērđi ṭamuya ol ‘adūyı Zū’l-Celāl
çünki kāfirler anı görüp dēdiler el-‘iyāz
345. pes melik gördi bu ḥālī bir daḥı er gönderür
şāh-ı merdān anı daḥı pāre pāre kıldı yaz
346. ḥāşılı birbiri arqasınca yüz kırq pehlevān
cānını vērđi ṭamuya bākīdür el-‘iyāz

347. çün melik gördi bu hâli leşkere emr eyledi
bir oğurdan cümlesi hamle kıllalar el-‘ıyâz
348. üç kerre yüz biñ er ol dem cümlesi kıldı hücûm
şâh-ı merdânı araya aldılar çün el-‘ıyâz

20.

Baḥrû'l-Ḳaṣîr

349. gördi ol dem şâh-ı merdân-ı ‘Alî
geldi hep üstüne kâfir leşkeri
350. bir kerre tekbîr getürdi ol zamân
Zü'l-fiḳârı çekdi kınından hemân
351. katı bir na‘râ çıkardı ol dilîr
ditredi gökler hemân şarşıldı yêr
352. şûr uruldu şandı cümle sâmi‘în
geldi ḳal‘a ḳapusın aldı hemân
353. Zengîler ol dem bu hâli gördiler
begleri ḳatına cümle geldiler
354. dèdiler yâ melik nêçe èdelüm
aldı ḳal‘a ḳapusın ne kılalum
355. biraz daḥı ceng olursa bil hemân
kırar cümlemüzi hêç vèrmez emân
356. işde ḳal‘a ḳapusını aldı ol
bir diri âdem ḳomaya ister ol

357. melik anı eşidüp fikr eyledi
bağdı bu heybetlere gör n'eyledi
358. dedi bunun dīni haq olmasaydı
yalañuz neçe bunca iş ederdi
359. gelüp rahmet melekleri ol zamān
sığadılar gögsünü anuñ hemān
360. Tavq-ı Zengīnūñ gönli yumuşadı
hemān İslām dīnine meyl eyledi
361. sürüp atın yakın geldi 'Alīye
çağırdı tañrı arşlanı velīye
362. dedi kim yā 'Alī sözüm eşitgil
bunların nedür günāhı söylegil
363. kırarsın bunları hep yā pehlevān
günāhları nedür vërmezsin emān
364. 'Alī ol dem eşit kıldı nazār
görür kim çağırın bir hūb dilāver
365. başında tāt-ı zer belinde keser
arkasında pek harīr libās geyer
366. bildigüm Zengīlerin bu şahıdur
bunca bī-ḥad leşkerin sultānidur

Ḳāfiye-yi Rā'

367. nazar kı̇l gel bu gülşene gēce gün eyle āh-ı zār
ebed şeydā olup anda fiğān ēt bulsın dīdār
368. zihī devlet şu bülbül kim kı̇la zārı bula maḥbūb
ērişüp vuşlata dā'im bulınmaya gülünde ḥār
369. rivāyet eyleyüp rāvi kı̇lāk tūt cānımuñ cānı
ğazā-yı tañrı arşlanı dēyem saña şahīḥ aḥbār
370. kaçan kim gördi ol merdān Ṭavḳ-ı Zengīnin yüzün
dēdi kim yā melik bilgil hem āgāh ol açup ebşār
371. bu 'askerden eşit ēy şāh kı̇mayam bir diri ādem
kı̇rayum cümlesin anuñ meger kim olalar ebrār
372. melik eşitdi çün anı 'Alīye dēdi yā seyyid
Muḥammed dīni ḥaḳ mıdur baña söyle anı ēy yār
373. 'Alī dēdi ki görseydün cemāl-i Aḥmedi bir kez
bulurduñ bātını ḥaḳkı daḥı olmaz idüñ eşrār
374. daḥı sen yā melik bil kim bu cümle yer ü gökler hep
melekler 'arş ile görse daḥı dünyāda ne kim var
375. Muḥammed Muştafānuñ hep yüzü nūrına ḥalkı oldu
anuñ dostlğına cümle yaratdı ol ğaniyy-i ğaffār
376. eger 'aḳıl iseñ imdi sen aña tēz getür ĩmān
cehennemden ḥalāş olğıl behişt içre bulup envār

377. melik eşitdi bu sözi dèdi imdi baña bildür
ne dèyüp Müslimān olam anı bildür olam beşār
378. ‘Alī bildürdi tēz anı ıatı āvāz ile ol dem
ıağırup Müslimān oldu hidāyet eyledi cebbār
379. eşidüp ıavmi hep bildi şāhları Müslimān oldu
olup anlar dağı mü’mīn ne deñlü var ise küffār
380. ki bunlar Müslimān oldu ‘Alī eşitdi şāz oldu
Zü’l-fikārı silüp şoıdı ıınına ol yüzi aıııar
381. hemān tēz indi Düldülden melik dağı anı gördi
atından indi geldi tēz düşüp pāyına oldu yār
382. dağı öpdı anuñ elin ‘Alī de gözlerin öpdı
gürüh gürüh gelüp cümle elini öpdiler ēy yār
383. alup ıal‘aya geldiler ‘Alīyi ētdiler mihān
ıamusı oldılar ihvān ki hergiz ıalmadı āgyār
384. neıe gün anda ıaldılar ziyāfetler ēdüp cümle
‘Alīyi da‘vet ētdiler yediler içdiler her-bār
385. ki ta‘līm ētdi anlara namāz ābdest ıarīıkerin
dağı hem cümle aıııāmı ēder hep anlara īşār
386. melik ol dem gelüp tekrār ‘Alīnün ellerin öpdı
ıaber vēr dèdi yā seyyid bu işden bizi ııl aııbār

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

387. dēdiler kim ḥaber vēr imdi ēy ṣāh
bu ile geldüğinden olaḳ āgāh
388. bize bildür anı kim eşidelüm
hem elden geleni ḥizmet kılalum
389. ‘Alī anlara eyledi ḥikāyet
kim öñden āḥire cümle tamāmet
390. eşidüp cümlesi ḥayrān olurlar
dahı maḳṣūdını anuñ bulurlar
391. melik eytdi aña ol dem yā imām
eger maḳṣūduñ māl ise ēy hümām
392. bendeñüzde mālā yokdur nihāyet
ne dürlü ister iseñ çok begāyet
393. murādınca saña māl véreyüm dēr
Medīneye götür anı saçu vēr
394. bu ḳan şuyından imdi vāz gel ēy cān
aña varmaḳ muḥaldür ḡāyet ēy cān
395. aña ēy ṣāh nēçe kez ben de vardum
ki çāre bulmayup ḥasretle döndüm
396. gel ēy sürür bu sevdādan fāriḡ ol
ne emretseñ baña eylerem ḳabül

397. benüm mālüm saña hep cümle ey şāh
cemālın gördüğüm baña yeter ey şāh
398. ‘Alī bildi kim anı şādık olmış
begāyet şıdķıla ĩmān getürmiş
399. hemān ķalkup anuñ gözlerin öpdi
bāreke’llah dēyüp bağrına başdı
400. mālunu hep şıdķıla aldum dēdi
yine ben saña bağışladum dēdi
401. melik dēdi hedıyyemüz yā imām
niçün ķabūl ētmedüñ sen ey hümām
402. ‘Alī dēdi yā melik bil sen hele
‘ahdüm oldur ki küffār mālı ola
403. ķılıcum ile gidüp anı alam
götürüp anı Sa‘de şaçu vërem
404. çok zamandur geldüm imdi dönmezem
ķan şuyını görmeyince gitmezem
405. melik dēdi eyle ise bil hemān
biz de senüñ ile oluruz revān
406. eşidüp dēdi ‘Alī kim yā melik
benüm hālüm saña dēyem yā melik

Ḳāfiye-yi Zā'

407. eşit imdi nêçe eyler şāh-ı merdān-ı Hicāz
pes anuñ hālūñ kılayum edeyüm sözi derāz
408. dēdi bilgil yā melik sen ben yalañuz giderüm
yoldaş istemem velīkin size ben kılam niyāz
409. pes kılağūñ bende olsun dīñleyüp tır ki hemān
bir gün ola yā melik hem saña ola keşf-i rāz
410. çün melik eşidüp anı bildi yoldaş istemez
pes silāhın Düldüli hāzır kılup etdi niyāz
411. atına hem kendine çok yiyecek vērdi melik
hem dahı üç gün gece bile gidüp etdi niyāz
412. çünki dördünci gün oldu dēdi melik yā 'Alī
işte bundan kıan şuyına altı günlük yol derāz
413. gösterüp hem toğrı yolu düşdi pāyına anuñ
nêçe ola hālümüz sensiz dēdi ey ser-firāz
414. pes aña dēdi 'Alī kim ğam yēme hēç yā melik
çün seni vērđüm emānet hem Hudāya çekme rāz
415. hātırın etdi nevāht hem du'ālar eyledi
pes melik öpdi 'Alīnūñ pāyını etdi niyāz
416. çün vedā' edüp hemān-dem döndi melik kıal'aya
kıan şuyına hem revān oldu o merdān-ı Hicāz

417. çünkü beş gün beş gece gidüp yola oldu revân
bir yüce tağ üstüne çıktı o sultân-ı Hicâz
418. pes nazar kıldı aşağı gördi kan şuyın hemân
bakdı gâyet bir ‘azîm şu gören êder ihtirâz
419. nıfı anuñ kıbkızıl kan yarusı kaṭrân gibi
şavtı çıkmaz anuñ aṣlâ görüp êtdi ihtirâz
420. pes ‘Alîyi dehşet aldı indi tağdan aşağı
sürdi atın geldi şuyun katına ol ser-firâz
421. var idi hem bir kemendi tamâm biñ beş yüz kılac
geldi ol dem şu içine eyledi anı derâz
422. dibine tokınmadı hêç çıkarup dèdi ‘Alî
pes kenârı böyle ola ortası nêçe derâz
423. yürüdi üç gün kenârınca şuyun ol pehlevân
geldi andan yürüdi bir cânibe ol ser-firâz
424. gitdi üç gün dahı şuyın ol kenârına hemân
bulmadı aṣla yolını bu sözi şanma mecâz
425. çâresiz kaldı ‘Alî pes gördi bir cânibde hem
bir ‘azîm kemük kaḫılmış gördi ol merd-i Hicâz
426. anı görüp pes ta‘accüb eyler iken imdi bak
karşudan bir kıbkızıl şey gördi ol şâh-ı Hicâz

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

427. baḳdı ol dem gūn gibi ṣu'le vērūr
lākin ol şey ḡāyet uzak görinūr
428. dēdi buña güneṣ gibi görindi
meger Ḳan Ḳal'ası idi göründi
429. añā yigirmi günlük yol var daḥı
gözindi anuñ gözine ēy aḥī
430. bir ṭaraf daḥı eyledi naḗar
anda daḥı bir 'aẓīm köpri görür
431. ḳal'aya degin o köpri çekilmiş
cān-āver başları anda ḳurulmuş
432. ḳafalar anda ṭılsımdur meger
nā-gehān köpriye uğrarsa bir er
433. her biri bir āvāz ile çağırur
tā ki Ḳan Ḳal'asına sesi varur
434. bir yerinden geçmek imkānı yok
ol maḥalden ḡayri anuñ yolu yok
435. zevraḳ ile girseñ ol şuya hemān
ol daḥı mümkün degil diñle ēy cān
436. şuyuñ içinde cān-āver çok hezār
her birinüñ yüzer ḳulac ḳaddi var

437. gemi dahı anlara bulmaz zafer
gel imdi bu hikmete eyle nazār
438. Kān Kāl'asını gel diñle èy cān
binā ètmış idi Sultān Süleymān
439. hem o köprüyi dahı aşmışdı ol
soñra nêçe pādşāhlar buldı yol
440. kāl'anuñ dahı nêçe burcı hemān
şāfī altundan yapulmış ol zamān
441. güneş gibi 'Alīnūñ gördiği hem
kāl'anuñ burcı idi diñle be-hem
442. hāzret-i sultān Süleymān hem dahı
dèvlere yapdurmışidi èy aḥī
443. çün 'Alī gördi anı fikr eyledi
görinen güneş o kāl'adur dèdi
444. hem dahı gör kim neler eyler 'Alī
ol kemükden aşāğa indi velī
445. kande kim gide anı hêç bulmadı
yā ilāhī sen meded eyle dèdi
446. kuş degülem bunuñ üstinden uçam
pes gemüm yokdur ki hem binüp geçem

Kāfiye-yi Sîn

447.   y dirig   bu fen   d  ny  da   urulan es  s
görmedi gözleri a  l   çaplarını t  td   y   
448. yeter imdi bunca günler nefse t  bi   oldu  u  n
terk   t imdi t     ef   at   ıla sa  na fa  r   n-n  s
449. gördün   y c  n   a  rı ar  sları   Al  n  n h  aletini
bir pula mu  t  c idi hem giymedi ecme   lib  s
450. bilgil imdi ne  e olur h  alini   ılam bey  n
pes du  a   tdi H  d  ya gör ki ne   urdu es  s
451.    n   im  mesin çıkarup   topra  a sürdi yüzin
sen başına eyle   in  yet hürmet-i y   fa  r-i n  s
452. ger bu şuyı ge  mey  p dönsem ger     y B  -zev  l
cümlesi d  r   or  dı   udan   uramad   bir es  s
453. nef  s  mi bugün sa  na ben   a   ıla i  marladum
Düldül    sid  p bu sözi a  gladılar b  -  ıy  s
454.   y dirig   kim ki a  na   ıdk   le   de du  a
ne  e ol h  all  k-ı    lem a  na   tmez   ltim  s
455. c  nib-i H  a  dan   ri  di anda a  na bir nid  
bu   udan seni ge    rmek pek   olay   y   ut  b   n-n  s
456. ben sa  na   udret   ılıcın v  rmi  sem bil y     Al  
anu  n adı Z   l-fi   ardur gel anu  nla   ur es  s

457. imdi gel al an uyına Z  'l-fi arı  y sa  
g resin  ikmetler mi hem n e olur es s
458.  n   itdi bu nid yı anda ol merd-i H d 
  kr-i Yezd n  ıldı ol dem gör ki ne eyler es s
459. t z hem n şuya yüridi Z  'l-fi arı çekdi ol
 y görüp fery da başlar gör ki ne olur es s
460.  udret-i H   ile bir kez şuya ald  Z  'l-fi ar
bir l  f  yol oldu anda  uril p bir hoş es s
461.  n 'Al  gördi bu   li   kr  d p ol H l  a
v r  alav t Mu ta  ya  almaya g  l  nde pas
462. n e b - ad   kr  d p hem geldi Düldül  atına
sildi gözünün ya ını da ı ne eyler es s
463. D ld le binüp hem n-dem geldi  uyun   atına
gördi kim iki 'araba    ca   yol  y  n s
464. d di ol dem y  il    bunca i s n eyledün
t   iy met g nine dek  ura bu  y Rabb' n-n s
465. bir nid  geldi kim andan  urs n imdi y  'Al 
ol yol anda  ala  y c n t  il  yevmi'l-'  s
466. Şimdi andan kim geçerse a   görmez an  uyun
pes a a d rler 'Al  yolu 'ac yib bir es s

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

467. çün 'Alī girdi o yola şevḳ ile
gitdi tā öte başına zevḳ ile
468. görür anda yol iki çatal olmuş
hem anda bir büyük kemük çekilmiş
469. çaldı kemük üzerine ol zamān
görđi kemük üzre bir burc nā-gehān
470. burc üzerinde görür ol bu işi
aşılmış bir büyük ejderhā başı
471. çün 'Alī geldi o başa pes yaḳīn
harekete başladı ol başı hemīn
472. çıkarup bir kerre ḥamle eyledi
görđi bu ḥāli bil 'Alī n'eyledi
473. bir kılıc urdı o başa bil hemān
pāre pāre oldu ol baş nā-gehān
474. tılsımlar bozuldı anda tamām
sürđi atın ilerü gitdi imām
475. görđi kim bir burc daḥı hem anda var
üzerinde dürlü bī-ḥad cān-āver
476. ne ḳadar cān-āver varsa dünyāda
burclara tılsım étmişler anda

477. her birin bir ‘ilm ile anda ‘Alī
cümlesini bozdı gitdi ol velī
478. andan üç gün üç gece hem gitdi ol
köprinün öte başına yetdi ol
479. gördi anda bir ‘azīm kedi başı
bir yanında daḥı var bir kelp başı
480. çünkü anlara yaḳın geldi hemān
gördiler anlar ‘Alīyi nā-gehān
481. ol kedi başı aḡzın açdı hemān
pes şıḡır gibi meledi ol zamān
482. cümle ‘ālem ol sesi eşitdiler
yer ü gökler hep yıkıldı şandılar
483. çaldı anı kılıc ile ol ‘Alī
pāre pāre êtdi anı ol velī
484. andan ol gelüp başı bir kez oldu
cümle ‘ālem cūşa gelüp inledi
485. anı daḥı iki pāre êtdi ol
köpriyi ol geçuben gitdi ol
486. meger Kān Kāl‘asına andan daḥı
yedi günlük yol var idi êy aḥī

Kāfiye-yi Şîn

487. gel êy cān nefsiñi bil kim bilesin gider ol naqqāş
ki vuşlat iştîyâkıñdan dōkesin qanlar çok yaş
488. istegüm saña êy dildār neçe dūrler edem îşār
bilesin anı êy cānān senüñle olalum qardaş
489. dēdi rāvī bu aḥbārı kulaq tut kim dēyem ḥālī
meleyüp ol kedi başı şanasın degdi qanlar yaş
490. hemān ol qal'a şāhıñuñ kulağına erişdi ses
adın Qahqahān dērler eşit ne eyler ol qallāş
491. eşitdi çün anı mel'ün vezīrlərini hep duyurdi
dēdi niçün tūrursız siz ne köpri qaldı ne bir taş
492. tılsımlar bozuldı hep ki qan şuyın geçdiler
ki zīrā ol kedi başı meledi oldı gizlū fāş
493. varuñ tēz gönderüñ aşlu nedür bilüñ anı şimdi
Qaytās adlu bir vezīr anuñ emrine egdi baş
494. gelüp tēz vezīr anda yüz ādem eyledi ihzār
qamusın gök demürlere sem ğarq eyledi ol qallāş
495. dēdi qan şuyına varuñ tılsımları kim bozmuş
alup tēz anı qatuma getürüñ dēdi ol qallāş
496. ki bunlar gelmede olsun bu yaña geldük ol arşlan
'Alī çün geçdi köpriden ki yoqdur hēc aña yoldāş

497. ulu bir yazuya düşdi öñünde gördi bir aę var
ıkup ol ağa bağdı ol görür şağrâ ki ke'l-firâş
498. hem anda gül gülistânlık ki bülbüller éder destân
uşatmış bir ulu ırmağ o şağrâyı eşit ęardař
499. hem andan bağdı ęarřuya görünür bir kızıl nesne
meger an al'ası idi görünüp oldu şimdi fâş
500. 'Alî çün indi ol çağdan ki yel gibi revân oldu
bu yaña imdi hâcibler gelürler kim éderler fâş
501. 'Alî gördi çün anladı gelürler bir bölük atlu
demür onlara ğarę olmuş gelürler oluban faĥĥâř
502. hemân-dem geldi mel'unlar 'Alîyi gördiler çünkim
hemân arşlana beñzer ol beĝâyet oldılar dehhâş
503. bağarlar atınuñ gözi şağar hem yıldırım gibi
ķılıcı var iki çatal görüben oldılar dehhâş
504. kim anuñ ejderhâ gibi yanar gözleri od gibi
anuñ heybetine dëvler uramaz hep olur dehhâş
505. öncü ile geldiler utup bağlayalar anı
yaķın geldiler aña çün ķamusı oldılar dehhâş
506. hemân dilleri bağlandı ki ķande uttılar anı
binüp cümle atından ķamusı oldılar dehhâş

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

507. atlarından indi ḥācibler hemān
toğrı istikbāle geldiler yayan
508. ‘Alīye diler kim yā pehlevān
bizim pādşāhımız ol Ḳahḳahān
509. senālar eyledi saña çün eşit
dédi gelsün ḳatımuza ol yigit
510. ne vilāyetden gelür vërsün ḥaber
hem ḳonuğumuz olsun ol şīr-i ner
511. anuñ içün geldük imdi ḳatuña
yüz sürerüz işte ḥāk-i pāyuña
512. böyle dëyüp cümle ḥāmūş oldılar
ayağı tozuna yüzler sürdiler
513. ‘Alī eşidüp bu sözi dër hemān
benüm daḥı murādum budur hemān
514. anı eşidüp bu ile gelmişem
bir ulu şāh olduğını bilmişem
515. böyle dëyüp ḥīle ètdi ol zamān
cümlesi bile yola oldu revān
516. ‘Alīyi ortaya alup gitdiler
nëçe ‘izzet-i ḥürmet aña ètdiler

517. dem be-dem atına kılıcın hem
baķup ĥayrān olurlar cümlesi hem
518. ‘Alī ol dem başladı ĥīle düze
dēdi yārenler su’ālüm var size
519. dēdiler söyle imdi işidelüm
bilür isek aña cevāb vèrelüm
520. dēdi anlara bu ilüñ adı ne
daĥı sultānuñuzuñ hem adı ne
521. daĥı hem ķanķı dīne siz taparsız
bulardan tēz ĥaber vèrūñ baña siz
522. dēdiler aña eşit yā pehlevān
bu vilāyetüñ adı Kavsi hemān
523. pādşāhimuzuñ adı Ķahķahān
bu ķal’anuñ adı hem Ķal’a-yı Ķan
524. güneşe tapar bizüm sultānumuz
biz daĥı cümlemüz aña taparuz
525. ķatı maldār pādişāhdur şāhumuz
hem bizim bi’llāh kim oldur tañrımız
526. ‘askerine nihāyet yokdur anuñ
cenneti cehennemi vardur anuñ

el-Ğāfiyetü's-Şad

527. istegüm nêçe râvîler bu sözde oldılar kaçşâş
kulağ tut kim êyâ cānān saña ben olayum kaçşâş
528. dēdiler anda hācibler ki cennet var hūrîler var
dahı ğilmānları vardur anuñ cümlesi hāşü'l-hāş
529. cehennemlerde hem vardur zebānîler eşit êy cān
ēşitdi çün 'Alî anı nedür diñle o fi'l-i hāş
530. dēdi yārenler imdi siz bu sözün toğrısın söyleyün
baña mı geldünüz imdi bu sözi siz oluñ kaçşâş
531. dahı geldüğümü benüm neden bildünüz êy yārān
dēdiler diñle gel imdi bu sözi olalum kaçşâş
532. bizüm bu köpride nêçe tılsımlarumuz vardur
bu kan şuyın geçen ādem aña uğrar eşit êy hāş
533. hem anda var kedi başı kimi görse katı ulur
tılsımlar bozulunca bize ol çağırur êy hāş
534. eşitdi şāhumuz anuñ şadāsın imdi yā seyyid
ki bildüğüm tılsımlar bozuldı diñlegil êy hāş
535. bize dēdi ki varuñ tēz ki kan şuyını geçdiler
tılsımları bozdılar bize emr eyledi êy hāş
536. dēdi varuñ kim ise ol tutup katuma getürün
saña biz geldük imdi kim tutup getürelüm êy hāş

537. seni göricegiz korkduk dağı aklumuz oldu çāk
ne mümkün hem seni tutmak kamumuz saña kul ey hāş
538. dağı dediler ey seyyid bu kan şuyın neçe geçdün
veyā ol tılsımları neçe bozdün değil ey hāş
539. ‘Alī dedi ki yārenler benüm şan‘atlarum çokdur
anı geçmek sehl işdür eşidüp dediler ey hāş
540. vilāyetün nere ey cān dağı maşşūduñı söyle
gidüp şāha haber verek anı söyle bize ey hāş
541. ‘Alī eytdi ki ey yārān adum ‘Āmiķ Benī Dürüc
Ĥorāsāndur vilāyetüm işidün kim olam kaşşās
542. benim şan‘atlarum çokdur olurum ‘āleme seyyāh
silāhşörlik dağı ‘ilmin bilürem hem neçe havvāş
543. benim pes ‘ādetüm oldur istesem bir ulu şāhı
aña ben varuram elbet kulaķ tut olayum kaşşās
544. anuñ kullarına ta‘līm edüp hem bahşış aluram
gidüp ehl-i ‘iyālümle du‘ā eylerüm aña hāş
545. istedüm ben anı imdi bir ulu şāhmış gāyet
anı arzu edüp geldüm varuñ aña oluñ kaşşās

30.

Bahrü'l-Kaşır

546. dedi varuñ pād-şāha söyleyün
benüm aḥvālümü hep ‘arz eyleyün

547. eger ister ise aña geleyüm
kullarına cümle ta‘līm kılayum
548. istemez ise dönüp yine gidem
varup bir gayri şāha hizmet edem
549. eşidüp anlar dēdi yā pehlevān
pādşāhumuz seni ister hemān
550. seni eşidicek gāyet şād olur
hem hizmetine maqbūl kıılır
551. böyle dēyüp yola oldılar revān
çünkü kal‘aya yaqın geldi hemān
552. gördi var yüz bīn çāderlar kurulmuş
içi taşı cümle ‘askerle tolmış
553. atların kişnemesi çünkü geldi
‘Alī eşitdi anı hayrān oldu
554. dahı kal‘anuñ büyükligi ki hemān
on yedi gün at segirtse nā-gehān
555. érür ancak bir kenārına anuñ
istegüm dahı vaşfin dēyem anuñ
556. nedendür Kan Kal‘ası adı kalmış
yedi burcı şāfī altun yapılmış
557. güneş tokınsa ol burca nā-gehān
şu‘leşī kan rengine döner hemān
558. çevresinde bir ulu ırmağ akar
gül gülistān nēçe bülbüller öter

559. pes o al'aya 'Alĩ kıldı naar
dèdi kim nèe bua ola afer
560. dèdi ol dem yā ilāhe'l 'ālemĩn
sen bunu fethĩn baa eyle emĩn
561. apua yūz utdum imdi yā Mucĩb
al'anu fethĩn baa eyle naĩb
562. bōyle dēyūp o mūnācāt eyledi
Hālĩa bĩ-ad du'ālar eyledi
563. ūnki bu an al'ası ġāyet ulu
evre yanĩ u yūz altmĩ apulu
564. cūmlesi gōk demūr apu yapılmĩ
her biri bir memlekete aılmĩ
565. ūnki al'a yaınına geldiler
al'a avmi pes 'Alĩyi gōrdiler

31.

Bahrū'z-Zād

566. ula ur dile sen cānā bu sōzde ılma i'tirā
saa anĩ dēyem imdi eger feth eyleye feyyā
567. ki al'a avmi gōrdiler 'Alĩnū heybetin ēy cān
gelūp cūmle elin ōpdi anasın oldılar ĩā
568. getūrdiler anĩ ol dem ondurup bārgāha ūn
gōr imdi sen aa nèe 'ināyetler ēder feyyā

569. ‘Alīnūñ öñüne anda nêçe ni‘met getürdiler
yiyüp içüp şafâ buldı aña nuşret vèrür feyyâz
570. pes andan gitdi hâcibler varup şâhları katına
yer öpüp karşı tûrdılar görüñ kim ne dër ol nehhâz
571. baķup hâciblere imdi dëdi emr olunan yere
gidüp hem geldüñüz mi siz haber vèrüñ dëdi nehhâz
572. dëdiler varduķ èy sultānum anda bir kişi gördük
hemān arşlana beñzer ol dëdiler bildi ol nehhâz
573. atı kılıcı çün anuñ bir yer işine beñzemez
görüp heybetini anuñ kamu deħş olduķ èy nehhâz
574. tutup getürmege ašlā ki kādīr olmaduķ èy šāh
anı ikrāmıla alup getürdük dëdi ol ĩkâz
575. ‘Alīnün sözlerin cümle haber vërdiler ol šāha
dëdiler bāb-ı ‘azīimde anı ķondurduķ ol ĩkâz
576. eger emrin olursa tēz getüreķ anı ķatunā
ve illā yolına ğitsün işitdi bu sözi nehhâz
577. çün o mel‘ün eşidüp bu sözi ğāyet ğāzablandı
dëdi bir hīle ile ol getürmesin bize emrāz
578. dëdi hâcibler èy sultān hemān bir yalñuz kişi
elinden ne gelür anuñ umar kim véresin a‘vāz
579. dëdi anlara ol mel‘ün varuñ ol pehlevānı siz
ziyāfet eyleyüñ üç ğün dëdi anlara ol nehhâz
580. getürüñ soñra ķatuma ben anı gördüğüm sa‘āt
bilürem anı ben elbet daħı diñle nedür nehhâz

581. daḥı bāb-ı ‘azīmden hem geçürüp gezdürüñ anı
benim heybetlerüm görsün dèdi anlara ol nehhāz
582. eşidüp bu sözi anlar ‘Ālīniñ katına geldi
ziyāfet ètdiler üç gün ne ḥikmet gösterür feyyāz
583. yiyüp içmekde olsunlar bu yana geledüm imdi
Ḥālīd ibn-i Velīde hem ne gösterdi gör ol feyyāz
584. pes andan Ḥālīdi bil kim çoban ile vedā’ ètdi
gelüp Düldül izin buldı aña gör n’ètdi ol feyyāz
585. nèçe günler gidüp anda bu geldi gāyet aç şusız
niyāz eyledi Ḥallāka dèdi èy kâdir-i feyyāz

32.

Baḥrū’l-Ḳaṣīr

586. Ḥālīd ol dem çok tazarru’ eyledi
kaldurup elin du‘ālar eyledi
587. dèdi ben faḳīr kuluña yā ilāh
‘ināyet eyle buñaldum pādşāh
588. ḥabībūñ ḥürmetine şakla beni
atum daḥı buñaldı şakla anı
589. elin yüzine sürüp oldu revān
gitdi üç gün üç gece anda hemān
590. bir yüce tağa erişdi anda ol
çıkdi tağ üzre aşğa bağıdı ol

591. gördi bir şahrâ ki çün âb-ı revân
ortasında bir ağaç var nâ-gehân
592. ol ağaç dibinde gördi bir puñar
kuşatmış şahrâyı hem şuyı aķar
593. şükr êdüp Hâlid atı sürdi geldi
gelüben ol ağaç dibinde indi
594. atını şaldı çayıra ol zamân
şu içüp hem eyledi şükr-i Yezdân
595. kudret-i ilâhî yine câriyeye
hazret-i ‘Âliye gelen câriye
596. yine şu almağa anda gelürdi
tevḥîd okuyarak anda gelürdi
597. eşitdi tevḥîd âvâzını Hâlid
bakup bir cânibe hem gördi Hâlid
598. görür kim karşıdan bir ḥâtun gelür
tevḥîd okuyarak hem şuya gelür
599. geldi gördi Hâlid ol câriye
selâm vèrdi Hâlide ol Mâriye
600. görür kim ğayetde gürbüz pehlevân
dèdi sen ne kişisin söyle êy cân
601. bu vilâyete geldün ne işe sen
dahı dîñüñ nedür toĝrı söyle sen
602. yalvarup aña dèdi kim êy dilîr
tañrı ḥaķķı baña toĝrı haber vèr

603. Hâlid ol dem dèdi hâtun eşitgil
benüm adum Hâlid ibn-i Velîd bil
604. daḥı şehrum Medīne şehri benüm
hem Muḥammed dīnidür dīnüm benüm
605. ‘Alīye geldigini hem söyledi
êşidüp câriye feryâd eyledi

33.

Ḳāfiyetü’ṭ-Ṭā’

606. êşit imdi bu râvīden ne sözler eyler istinbâṭ
ḳulaḳ ṭut cān-ı dilden hem velî sen eyleme iḳnâṭ
607. êşidüp câriye anı düşer Hâlid ayağına
‘Alīnün geldigini hem ḥaber vèrdi bulup neşâṭ
608. Müslimān olduḡını hem daḥı cümle ḥikāyatı
Hâlide söyledi cümle bu söze êtmedi iḳnâṭ
609. nêçe gündür anuñ yolın baḳarum gele ol server
beni peygambere êy cān götüre bulayum neşâṭ
610. bunı dèyüp gider ol dem biraz ṭa‘ām getürür ol
ṭa‘āmı yer hemān Hâlid şükrler êder istinbâṭ
611. dèdi yâ câriye imdi ‘Alīnün yolını göster
ḥaber vèrdi aña ol dem vedā‘lar êtdi istinbâṭ
612. revān oldu yola Hâlid nêçe gün gèce gitdi ol
ḳatı çok çekdi zaḥmetler velî hêç etmedi iḳnâṭ

613.  erer bir  umluca yere zeb n oldu  atı  ali
dahı u  gün geçe gitdi ne  u i di ne bir sim t
614. atınu  kendinu  anda mec li  almadı a l 
görüp bu  ali   n H lid  der z r ile istinb t
615. atı bırakmak istedi gelüp gözlerini öpdi
fig n eylediler anda şanasın sa  t-ı e r t
616. d di kim  y benüm atum seni  ıf z eylesün H lık
ric m vardur   it sağa biraz söz  dem istinb t
617.  iy met güni olunca  ik yet eyleme benden
bunu d y p  atı ağlar  Al   der istinb t
618. yine gözlerini öpdi görür at H lid n  alin
gözinden ya  rev n oldu vel  he  eylemez ı n t
619. yüzini g zini sürdi H lid n hem ayağına
bu  ali gördi   n H lid he   tmedi ı n t
620. hem n All h d y p bir kez atı ar asına aldı
ki beş fersa   adar anı gördi  tmedi ı n t
621. mec li  almadı a l  yine atı yere koydı
anu  az kuvveti geldi yine ol  tmedi ı n t
622. atı   n önüne  atdı görür çarşıda bir  a  var
 ıkar ol  a u  üstine hem anda eylemez ı n t
623. bakıp çağdan a a a ol görür kim bir la ıf  a r a
Çayır  imen a ar ular  ekerler eyler istinb t
624. görür sa r anu  içinde  urulu  hem iki   der
hem n  atılır yine geldi ki çağda  tmedi ı n t

625. görür kim çāder öñünde iki maḥbūbe kızlar var
hem anda daḥı bir yigit oturup eylemiş iḳnāṭ

34.

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

626. görür kim cümlesi tevḥīd ederler
Ḥaḳḳa ḥamd eyleyüp taḥmīd ederler
627. Ḥālīd andan çok ta'accüb eyledi
bunların ḥālīn tefekkür eyledi
628. baḳup anlar Ḥālīdi gördi hemān
görürler bir ḥūb dil-āver pehlevān
629. selām vērüp anlara Ḥālīd eşit
selāmın alup dēdiler yā yigit
630. ne kişisin ne ilden sen gelürsin
daḥı söyle ne dīne sen ṭaparsın
694. dēdi Ḥālīd ki sen evvel ḥaber vēr
sizūñ ḥālūñüzi baña ḥaber vēr
631. Ebu'l-Muḥsin Ḥālīde vērdi ḥaber
cümle ḥālī söyledi ol şīr-i ner
632. 'Alīñüñ bu ile geldüğüñi hem
öñünde Müslimān olduğıñı hem
633. cümlesin bir bir ḥaber vērdi aña
Ḥālīd eşidüp hemān ḳaldı ṭaña

634. Hālid ol dem anlara hep söyledi
kendi hālin cümlesin şerh eyledi
635. bildiler kim ol da Müslimān imiş
Muşafānuñ hem güzel yāri imiş
636. şıçradı andan Ebu'l-Muḥsin hemān
Hālidı indürdi atdan ol zamān
637. düşüben ayağına elin öpdi
aluban Hālidı bağına başdı
638. atını çayıra şaldı Hālidüñ
öñüne ni'met getürdi Hālidüñ
639. yèyüp içüp gör ki andan neyledi
Halka hem çok şükürler eyledi
640. Hālid ol dem dèdi kim yā pehlevān
'Alīnūñ hālin baña söyle hemān
641. Ebu'l-Muḥsin pes tırup aña dèdi
'Alīnūñ hem beşāretin söyledi
642. 'Alīnūñ hem ol ile geldüğini
hem öñünde Müslimān olduğunu
643. hāşılı cümlesini şerh eyledi
ne oldıysa bir bir aña söyledi
644. işidicek bu sözi Hālid hemān
istedi kim bine gide ol zamān

El-Ḳāfiyetü'z-Zā'

645. gel imdi diñle èy cānān eger olur iseñ liḥḥāz
saña dürlü beyān èdem ḳıl aña cānıla liḥḥāz
646. dèdi rāwī ki ol Ḥālīd ḳaçan kim gitmek istedi
Ebu'l-Muḥsin aña dèdi sābr eyle èşit elfāz
647. ki bir ḳaç gün èdek rāḥat senüñle èy yüzi nūrān
berāber giderem ben de istegüm ne diyem elfāz
648. 'Alīnün 'aşḳına èy cān o ḳan şuyına èy merdān
vuraḳ kendimüzi ol ān bizi ḥıfz eyler ol ḥuffāz
649. bi-izni Ḥālīḳ-ı Yezdān bulalum anı èy cānān
biraz şabr eyle èy sultān senün ile olam laḥḥāz
650. hemān èşitdi ol Ḥālīd bu sözi gördi ol ma'ḳül
du'āya oldılar şugul dèyelüm bu yaña elfāz
651. bu yaña şāh-ı merdān-ı 'Alī tañrının arşlanı
dèyem imdi saña anı èşit sen bir güzel elfāz
652. rivāyet eyledi rāwī 'Alī bāb-ı 'azīmde hem
oturup çāder içinde bu sözi dèr idi elfāz
653. 'aceb bu ḳal'a-yı nèçe alayum dèyü fikr eyler
ziyāfet çün tamām oldı èşit nèçe èder ḥuffāz
654. giderler yine ḥācibler hemān şāhları ḳatına
yer öpüp hem du'ā ètdi dèdiler kim buyur elfāz

655. dèdiler ol misāfiri katuña getürelüm mi
dèdi tēz getürün imdi bir oldılar aña laḥḥāz
656. ‘Alīnün ḳatına ol dem gelüp dèdiler ēy merdān
saña ol pādşāhımız şenālar eyledi elfāz
657. seni dīvānına da‘vet ḳılupdur ne buyurursın
‘Alīnün cānına minnet varalum dèdi ol elfāz
658. dèdi kim da‘vete elbet icābet lāzımındandur
alup bāb-ı ‘azīmden hem içerü girdiler ḥuffāz
659. ‘Alī ol dem naẓar ètdi ki gāyet bir ulu ḳapu
iki cānibine anuñ nēçe kişi olup ḥuffāz
660. ḳapunuñ iki yanında nēçe ‘asker ṭurup anda
ḳamusı dāl ḳılıc olmış ḳapuyı olalar ḥuffāz
661. meger ol ḳal‘anuñ üç yüz hem altmış ḳapusu vardur
ki her ḳapuda [bu] minvāl ṭolu ‘asker olup ḥuffāz
662. bularuñ cümlesini hep ‘Alīye gösterür anlar
görür kim nēçe ‘askerler ḳapularda olur ḥuffāz
663. ‘Alī bunları çün gördi perişān oldu ḥāṭırı
ki zīrā bī-ḥisāb leşker olurlar ḳal‘a-yı ḥuffāz
664. münācāt ètdi Mevlāya dèdi bu ḳal‘anuñ fethin
naşīb èt baña yā Allāh ki sensin ḥıfzü’l-ḥuffāz

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

665. giderken bir yere vardılar hemān
bir ova ṣaḥrā görindi nā-gehān
666. aḳar ṣular öter hem anda ḳuṣlar
ki anda var nēçe dürlü yemiṣler
667. daḥı hem anda çokdur za'ferānlar
ḳaranfüller daḥı çok zencebiller
668. dünyāda her ne nebātāt var daḥı
cümlesi mevcūtdur anda ēy aḥī
669. hem daḥı nēçe 'acā'ib var-durur
cümlesin ḥācibler aña gösterür
670. 'acā'ib ḡarā'ibler var anda
daḥı nēçe cān-āverler var anda
671. cümlesi mevcūtdur ol yerde hemān
'Alī hep anları gördi ol zamān
672. eytdiler yā server imdi ne dērsin
ṣāhumuz ḥazīnesin görür misin
673. 'Alī dēdi revādur pes görelüm
ḥazīnenün cümlesin seyr ēdelüm
674. alup ḥācibler anı ṣaḡa gitdi
'Alī bir cānibine baḡdı gördi

675. görür kim bir demür apu var anda
daı on bi adar leker yanında
676. yalın ılıc cümlesi urmuş anlar
azinenü apusın bekler anlar
677. ün ‘Alīyi gördiler anlar hemān
dürlü ‘izzet eylediler ol zamān
678. azinenü var idi apucısı
orada olan ‘askerin hem ulusu
679. dēdi ācibler aa kim yā emīr
luf ēdüp bu apuyı sen aç vēr
680. dēdi ēy ācibler anı ētmezem
müħr-i erīf olmayınca açmazam
681. ünkü ācibler ēşitdiler hemān
bir acı tēz āha vardı ol zamān
682. vardılar āli beyān eylediler
pādāhdan bir niān istediler
683. vērdi niān dēdi ācibler varu
azīnemi ol yigide gösterü
684. cenneti cehennemi daı aa
cümle heybetleri gösterü aa

el-Ḳāfiyetü'l-‘Ayn

685. ki bildün bunları ey cān nêçe sözler édüp esmā‘
bu kez gel şimdidengêrû sözümden eyle istinfā‘
686. dēdi rāwī ki ḥācibler nişān alup gêrû geldi
nişānı gördi çün bevvāb daḥı hêç olmadı mennā‘
687. hemān-dem ḳapuyı açdı içêrû girdiler cümle
‘Alī baḳdı kim ol yerde nêçe işler édüp mennā‘
688. görür kim nêçe altundan gümüşden ejderhālar var
hem arşānlar daḥı nêçe cān-āverler olup icmā‘
689. daḥı hem ufacuḳ ḳuşlar kimi la‘lī kimi zümrüt
kimisi çepeçipraḳdan ḳamusın eylemiş mennā‘
690. eger bād-ı şabāḥ ḳanḳı eserse cānibe bil kim
öterler hep yele ḳarşu nêçe diller édüp ebdā‘
691. daḥı ilerü vardılar nêçe ḥücre gümüş altun
la‘lden kimi incüden kim ĩcād eylemiş mennā‘
692. daḥı dürlü cevāhirler ḳamusın yaḡa ḳoymışlar
‘Alī bunları çün gördi bulara oldı ol ṭammā‘
693. münācāt eyledi Ḥaḳḳa dēdi kim yā ilāhī sen
bunları cümle ĩslāma naşīb êt eyle kim iblā‘
694. daḥı ilerüye gidüp görür kim bir yüce levḥ var
ḥazīne ḳapusu üzre aṣa ḳoymış anı mennā‘

695. anuñ üstine ey cānān ‘Arabça yazu yazmışlar
nazar kıldı ‘Alī aña okuyup buldı istiṣfā‘
696. yazar evvelde Allāhı daḥı soñra buyurmuş kim
bu maḳāma gelen kimse nazar kıl bu neçe istibdā‘
697. benüm sulṭān Süleymān hem ḳamu dūnyāya ḥükm étdüm
ḳamu dēv perīler aña musahḥar idi kıl ismā‘
698. perīler taḥtımı ey cān havāda gezdürürlerdi
giderken bir zamān içre bu ḥāli eyle ismā‘
699. érişdüm bu maḳāma ben buña göñlüm olur ‘āşık
hemān dēvlere emr étdüm bu maḳāmı édüp ibdā‘
700. daḥı bu ḳal‘anuñ burcın kimini etmişem altun
kimisi hem kızıl yāḳūt yapamaz anı bir mennā‘
701. ki taşlarına ḳan rengin vērüp döndürmüşüm ḳana
içinde neçe ḥücreler tolu cevher édüp ibdā‘
702. ḥazīne içre ṭoldurdum ‘acā’ibler ḡarā’ibler
ki hēçbir nesne ḳalmadı kim anı étmedüm ibdā‘
703. neçe günler benüm şandım bu yeri eyledüm ‘işret
ecel yaḳlaşdı imdi baḳ érişdi ḡuşşa vü nizā‘
704. var idi bir maḳām hem aña étdüm ki ey üstād
ki bundan soñra bu yere kimse ola mı ṭammā‘

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

705. mu'allim kıldı uşṭurlāba nazar
dèdi çok kimse bulur aña zafer
706. ki senden şoñra nèçe şāhlar gele
āḥiri bu ile bir kāfir gele
707. hem adı Ḳahḳahān Sulṭān olısar
tañrılık da'vāsı ḥāşā görıser
708. nèçe günler olısar ḥükm-i Bārī
şanurlar yoḳdur andan ğayrı tañrı
709. Süleymān eşidüp dèdi ola mı
o kāfir hem ebed bunda ḳala mı
710. mu'allim yine uşṭurlāba urdı
zevāl ère aña da çünki gördi
711. dèdi kim yā nebiyye'llāh istegüm
zevāl ère aña da şöyle bil kim
712. zamān-ı āḥırde bir er gelıser
Medīne şehri içinden olısar
713. Muḥammed Muşṭafānuñ hem yāridür
'ammusı oĝlı hem adı 'Alīdür
714. muḳābil er bulunmaya hêç aña
Ḥudā ḳudret ḳılıcın vère aña

715. istegüm ol ‘Alī bunda geliser
o mel‘ün kāfiri ıtlāk édiser
716. mu‘allimden istedi cevābı
hem anda eyledi çok şükr-i Bārī
717. demiş ki yâ ‘Alī bunda gelesin
benüm haṭṭum görüp ‘ibret alasın
718. selāmumı Muḥammed Muştafāya
götüresin hem ol kân-ı vefāya
719. selāmumı götür hem söyle aña
şefā‘at etsin kıyāmetde baña
720. ‘Alī bunları görüp çok ağladı
ḥalīfe bī-ḥad senālar eyledi
721. daḥı gördi bu ḳal‘aya gelenler
içinde hem ḥükümet eyleyenler
722. ḳamusı ismini hep anda yazmış
daḥı dünyadan şikāyet eylemiş
723. ol ḥazīne cümlesini getürdiler
her maḳāmda nêçe ‘ibret gördiler
724. çıkup andan gëtdiler ğayrı yere
uğradılar hem daḥı bir ḥoş yere

el-Ḳāfiyetü'l-Ġayn

725. istegüm nêçe râvîden haberler eyleyem iblâğ
kağan kim vardı bir yere görindi kaşr-ı taht-ı bâğ
726. hem ol yêrden 'Alîñüñ çün dimağına gelür koğu
'Alîñüñ hem dimağına mu'aṭṭarlar olur iblâğ
727. dönüp hâciblere şordı bu hûb koğı neden gelür
dédiler yâ yigit bil kim bu koğı geldi ez-ucmağ
728. dédiler seyr éder misin bu cennetleri éy merdân
revâdur dèdi varalum gider sağ cânibe iblâğ
729. bakar iki kanâd bir bâb biri altun biri gümüş
anuñ halkası zümrütden istegüm ne édem iblâğ
730. kapunuñ geñişligi yüz elli kişi yan yana
geçerse yine bir yanı kalur boş diñle bu iblâğ
731. çün ol kapuya geldiler ki bevvâbı çağırdılar
gelüp bir hoş şadâ andan eşiden mest olur iblâğ
732. kapu açıldı gördiler açan bir kız ki mişli yok
başında tâc cevherlü ne hoş işler éder iblâğ
733. 'Alîyi gördi çün ol kız dèdi hoş geldüñ éy yigit
gidüp içerü baqdılar aķar şular ki baķçe bâğ
734. hem ol şular kenârında nêçe çok güller açılmış
şakır bûlbûller üstinde eşideni yaķar iblâğ

735. oturmuş hūrī kızları nêçe çâderler içinde
yiyüp içüp kamu zevk u şafâlarda olur iblâğ
736. dahı ol baķçeler içre cemī'i méyvelerden vardur
dahı hem nêçe çeşmeler o baķçelerde olur çağ
737. kimisi süd aķar anuñ kimi şerbet kimisi bal
kimisi şāfī şu aķar şekerden tatlu ķardan ağ
738. dahı köşkler kim anda var biri birinden a'lâdur
'Alī çıķdı o köşklere gezerken ne ulu iblâğ
739. görür kim dahı bir köşk var yapulmuş ķamudan a'lâ
içinde toptolu hücre kimi altun gümüş iblâğ
740. ki nêçe hūrīler vardur olınmaz dil ile ta'bır
haķıķat cennete maḥşûş bu hūrīler eşit iblâğ
741. dahı ol çâder tarafı nêçe dürle çiçeklerle
müzeyyen olmuş ol çâder ķılalum muhtaşar iblâğ
742. içi taşu tolu anuñ güzel yüzlü perīler
velī var cümleden a'lâ kim anda mu'teber iblâğ
743. hem anda bir nigâr vardur ķamudan yüksek oturmuş
yüzinüñ nūrı berķ urur şanasın kim ķamer iblâğ

40.

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

744. 'Alī anı göriben ol ḥayrân
hem yaķın geldi yanına ol zamân

745. āftāba edeble vèrdi selām
selāmuñ alup aña dèr yā imām
746. dèdi sen hoş geldüñ imdi yā ‘Alī
şafā geldüñ yā tañrı arşlanı velī
747. bi-ḥamdi’llāh yüzün görmek èy imām
ben kuluña naşīb oldı èy hümām
748. böyle dèyüp daḥı ol ḥüb neyledi
ki şaddaḳte yā Resūlu’llāh dèdi
749. eşidüp ‘Alī dèdi kim èy nigār
neden bildüñ beni sen söyle èy yār
750. dèdi kim yā veliyye’llāh şöyle bil
ben bu şāhuñ kıziyum hem beni bil
751. aduma Rūḥī Nigār dèrler benüm
tañrı düşmanı zālīm babam benüm
752. tañrılık da‘vāsı eyler ol kelāb
ḥāşā o tañrı ola eşit cevāb
753. tañrı oldur cümle ‘ālem yaradan
dilerse hem gèrü yoḳ eyler nihān
754. bu benüm mel‘ün babam diñle dèdi
cennet ile hem cehennem eyledi
755. cennet içre koydı ḥūrīler hemīn
baña vèrdi anlaruñ sulṭānlıḡın
756. zīrā benüm gibi bir ḥüb yoḳ-durur
cümle şāhlar kızlarında yoḳ-durur

757. diñle imdi yâ ‘Alî hâlûm dèyem
nêçe oldı şimdi ahvâlûm dèyem
758. bir gèce uykuda yatarken hemân
düşümde kıpmış kıyâmet nâ-gehân
759. Hâk Te‘âlâ kâzî olmış kendi hem
cümle halka gün hisâb eyler o dem
760. bende ıssı der ile ğark olmuşam
dahı havfımdan yegin buñalmışam
761. bir beyâz ‘âlem gördüm anda nâ-gâh
bir münevver kişi hem oldı peydâh
762. bir münâdî nidâ eyler ol zamân
dêr ki bu peygamber-i âhîr-zamân

41.

el-Ğâfiyetü'l-Fâ'

763. elâ ey tâlib-i âşâr istegüm olayum vaşşâf
kanı bu la‘li yâkutı bulup ola aña şarrâf
764. kulağ tut bu söze ey cân bu bâbda ne éder bu râvî
dèyem anı saña bir bir eşidüp olasın ‘arrâf
765. ‘Alîye dèdi ol hâtun eşitdüm ol nidâyı ben
segirdüp pâyına düşdüm ki yalvardum aña âlâf
766. dèdüm ki yâ Resûlu’llâh şefâ‘at eylegil baña
çevirdi yüzini benden sözümi eyledi İtilâf

767. dèdi gel Müslimān ol kim şefā‘at eyleyem saña
hemān-dem Müslimān oldum ki gördüm nūr olur şeffāf
768. baña dèdi kim èy hātun hemān kırk gün tamāmında
‘Alī bunda geliserdür bu al‘ay  der itlāf
769. ırup ehlin seni baña getürür d di  y dild r
uyandum g nleri aydum tam m oldu bugün el f
770. bi-amdi’ll h y zin gördüm d y p tekr r ‘Al n n hem
o günde M slim n oldu y zinde n r olur eff f
771. ‘Al  İsl mına anu n be yet  dl k buldı
d di kim y  nig r imdi be retler sa a  l f
772. bu al‘ay sel metle eger fet eyler isem bil
Muammede seni  y c n g t rem bulasın er f
773. bunu d y p ‘Al  ol dem nig rile ved ‘  tdi
aaa indi andan ol daı almadı bir ekn f
774. atına geldi  cibler d diler imdi gel  y c n
ki seyr  d n cehennemi amusı oldılar al f
775. gid p ol c nibe anlar ma m-ı hete vardılar
görür bir vədə anda geniligi n ce er f
776. yedi y rden ıkar odlar du n d ny  y zin t tmı
ya n vardı ‘Al  a a görür kim ol dere en f
777. dere iinde gördi kim mu‘azzam bir apu vardur
 n nde bir ara tat var urulmı ol n ce ez‘ f
778. anu n  st nde bir irkin atı heybetlü k fir var
oturur evre yanında n ce k ff r olup en f

779. kamu ūretleri ĉirkin ki ya'nĩ zebānĩler
'Alĩ aña nazār kıldĩ görür kim ol dere ez' f
780. cehennem i re ateūden n  e     n  e 'akrepler
dahı n  e 'ac 'ibler  ar 'ibler  olu eūn f
781. ki zĩr  k fir ol y ri  amuya eylemiū teūbĩh
a a All h cehennemden 'az b etsən n  e    f
782. 'Alĩ   n gördi bu h li d di  y K dir-i K yy m
sa a bunca ūerik  oūa pes anı eylegil itl f

42.

Bahr 'l-K ūir

783. ki r v  eyledi bir söz riv yet
ki bundaki cehennem dahı cennet
784. ki ūedd d ibn-i ' d yapmıūdur anı
müyesser olmadı görmek h   anı
785. pes andan ūo ra g r kim n' tdi anlar
'Al yi aluban hem gitdi anlar
786. görür kim anda bir altun  apu var
ki  oksan arūun  adar yüksek d v r
787. d diler bu  apu sult n  apısı
K h ah nu   aūra h rem  apısı
788.  apuyı a up içerü girdiler
anda yüz bi   adar 'asker gördiler

789. ki her biri silāh ile olurlar
cümlesi t̄āl kılıç olmuş t̄ururlar
790. geçüp bir kapuya daḥı vardılar
anda daḥı nêçe ‘asker gördiler
791. ḥāşılı kankı kapuya gitdiler
nêçe yüz biñ ‘asker anda gördiler
792. bunı böyle êtdiler ‘ibret içün
‘Alīye gösterdiler heybet içün
793. bir kapuya daḥı vardılar hemān
bir büyük şahrā görindi nā-gehān
794. nêçe yüz biñ atlu var anda daḥı
cümlesi tertīble t̄urmuş êy aḥī
795. atlar içün arpa ‘alef ol zamān
nêçe tağlar gibi yağdılar hemān
796. ol aralığa gelince êy saḥī
atlarundan indi ḥācibler daḥı
797. her birisi atlarını bağıladı
pes ‘Alī de Döldülini bağıladı
798. aḥşam oldu qaldılar çünkim anda
yatdılar hep atlarınıñ yanında
799. şabāḥ oldu ‘Alī kıldı namāzı
du‘ā kıldı êdüp Ḥaqqā niyāzı
800. geldi ḥācibler dēdi yā pehlevān
atlarımız bunda t̄ursun bil hemān

801. ‘Alīyi aldılar anda gitdiler
bir binā şehir ortasında gördiler

802. ‘Alī gördi bir binā gāyet ulu
anun dīvārı zümrüden yapulu

43.

el-Ḳāfiyetü'l-Ḳāf

803. kıanı bu dürlere imdi gönül vèrüp olan müştāk
nèçe incü dizem bunda eger emr eyleye Rezzāk

804. kulaķ tüt cānumun cānı dèyem ol şāh-ı merdānı
nèçe yerler gezüp gördi yazam birkaç anı evrāk

805. görür kim ol binā anda şehirde olan uludan
ki yüksek yetmiş arşun hem istegüm eyleyem inṭāk

806. ta‘accüb eyler iken ol ‘Alī gördi güneş toğdı
toķındı ol sarāya çün olur āteş gibi işrāk

807. temāşā eyleyüp anda görür kim şehrin içinde
nèçe nèçe lutf olur binālar eylemişler aķ

808. dahı ol şehrin içinde görür bir ulu meydān var
hem on beş mil kadar vardur genişliği anun aḥķāk

809. o meydāndan geçüp anlar yüridiler sarāya hem
sarāy halkı görüp cümle ‘Alīye oldılar müştāk

810. ‘Alīnün heybetün görüp kıamusı oldılar ḥayrān
ki ḥācibler çavuşlara ḥaber vèrdi eşit inṭāk

811. d diler varu  imdi t z p d  ha  aber v r  
getürdük ol mis firi görüş kim ne  der in   
812. gidüp  avuş  aber v r di o mel  n çünkim     di
get r   görelüm d di  avuşlar geldiler t z ba 
813.  Al yi aluban anlar sarıya  o rı g  diler
görür bir n rd b n anda  at  yüksek    it in   
814. siy h  bnos   acından hem    yüz kır  ayağı var
anu  her bir ayağında n  e heybetlü işlere ba 
815. ki her birine yırtıcı c n- ver ba lam  lar hep
kimi g r e h c m eyler anu  üstüne bil in   
816. ki her c n -ver i  n birer  t taşın etmişler
ki z bt  eyleye anları bu heybetlere gel sen ba 
817.    up ol n rd b n üzre ki t   u lu a varınca
yu arusına     lar sarıya başlar ayak
818. g r rl r bir  apu anda ki kır   ula  gençliği
boy  yetmiş  ula  vardur la den yapulu sen ba 
819. gel oldu girdiler a a görür bir h b sar ydur ol
i i altun gümüş cümle cev hirler  der i r  
820. sar y içre yedi yerde  urul   zer ta tlar
 amudan yu aru bir ta t ba amaz k r olur berr  
821. anu  üstinde ol mel  n otur   güneşe karşu
teni  ury n ba   a u   apar ol güneşe sen ba 
822. eyder ki  y benüm ta rum bu   hl   başa v rd  
n  e bir h km me öldü n  e ni metleri inf   

Baḥrū'l Kaşîr

823. nêçe al'aları nêçe 'asâkir
baña vèrdüñ oluram saña zâkir
824. 'inâyet eylegil dèdi baña sen
yaradılmışlaruñ tañrısıyam ben
825. böyle dèyüp güneşe ol yalvarur
ḥâsâ ol kâfir nêçe tañrı olur
826. 'Alî anuñ bu sözini eşitdi
hemân âh eyleyüp yaşın aqıtdı
827. dèdi yâ Rab 'inâyet ıl baña sen
bu mel'ûnuñ başını kesem ben
828. böyle dèyüp ilerü yüridi ol
şaq arafda yüz vezîr var gördi ol
829. yüz vezîr daḥı şol cānibde görür
cümlesi taḥt üzerinde oturur
830. çünki ol dīn düşmanı kâfir la'īn
secdeden aldurdi ol murdâr başın
831. nêçe dürlü ḥarîr libās giyindürdi
başına kıymetlü tâcî uşandı
832. cümle ol mel'ûna secde êtdiler
ayaḡına düşüp hem aḡlaşdılar

833.   y bizüm ta  n  muz a  a d  diler
bizi yarlı  a d  y   söylediler
834. d  n düşmanı k  fir mel'  n eytdi
c  mle  n  zi yarlı  gadum ben düşdi
835.     id  ben cümlesi     d oldılar
y  r öpüp hem anda s  kin oldılar
836. da'vet   tdiler 'Al  yi ol zam  n
içerü girdi 'Al   gördi hem  n
837. du'a şeklinde a  a la'net   tdi
  ah  kaha mel'  n an   c  nki gördi
838.   at   bir heybetlü er gördi an  
  or  du  n  dan az   alur   ı  a c  n  
839.   a  du  n  dan o mel'  n g  r ne düşdi
y  a yigit da  ı ber  ye gel düşdi
840. ilerü gidüp hem anda oturdu
t  nmad   h    ba  n a  a  a   ald  
841. mel'  n ba  dı bu erk  n   gördi
y  a yigit ne ki  şisin d  y     ord  
842. ne y  rden gelürsin imdi d   an  
ve ne ma     da geldün söyle an  

el-Ḳāfiyetü'l-Kāf

843. kulaḵ tūt cānımuñ cānı bu sözi eylegil idrāk
fenāyı qoy beḳā iste ola tā zaḥmuña tiryāk
844. istegüm ne éder rāvī ḳaçan kim tañrı arşlanı
oturdı ḳatına anuñ ne söyler diñle ol işrāk
845. dèdi kim yā yigit söyle bu ḳan şuyın nêçe geçdüñ
veya tılsımları nêçe bozduñ dègil èy pāk
846. veyā bu ḳal'aya imdi nêçe yol bulduñ èy merdān
dèdi dünyāda bu işi hêç éden olmadı ḥāşāk
847. 'Alī eşitdi çün anı dèdi kim diñle yā sulṭān
adım 'Āmiḳ Ḥorāsāndan gelürem eylegil idrāk
848. nêçe şan'atlarum çoḳdur silahşorlık bilürem hem
vilāyetleri hem gezdüm sözümü eylegil idrāk
849. eşitem nerede bir şāhı varurum aña èy sulṭān
ḳulı var ise çün ta'allüm éder bahşış aluram pāk
850. 'ıyālu'llāh giderürem tükenirse yine yèrde
varuram bir ulu şāha duyaram anda māl emlāk
851. eşitdüm bir ulu sulṭān seni arzulayup geldüm
o ḳan şuyına uğradum bu sözümü ḥoş ét idrāk
852. ne étdümse anı geçdüm tılsımlara uğradum
nêçe bir 'ilmle anuñ ḳamusın eyledüm ihlāk

853. nèçe günler yürüyüp yol ulaşdum řatuña işde
dilerseñ şaluram va'llāhi eylegil idrāk
854. ki gidem ğayrı bir řāha ızın vēr baña yā sultān
la'īn eşitdi çün anı dēdi sözümi şıl idrāk
855. 'Alīye dēdi yā yigit benüm genç şullarum çokdur
vèreyüm anlara saña olara ta'allüm eyle pāk
856. murāduñ māl ise imdi ğanī ēdem seni ēy cān
ki bundan şöñra bir řāha dağı varmayasın ēy pāk
857. 'Alī eşitdi çün ētdi du'ā şeklinde çok la'net
la'īn emr eyledi andan řumāt çekildi bī-idrāk
858. yēdiler dürlü ni'metler hem içdiler şeker şerbet
hem andan şöñra emr ētdi bezm şuruldı çü bī-pāk
859. içerken řullara dēdi müsafire řarāb vērūñ
vērürler içmedi 'Alī dēdi 'ahd etmişem hāşāk
860. seferden dönüben eve gidince içmezem dēdi
la'īn görüp anı dēdi eziyet eylemek hāşāk
861. 'Alī gönli göziyle hem münācāt eyleyüp dērdi
naşīb eyle bunuñ fetħin Ĥudā yā Mālike'l-Mülāk
862. ki bu hālde iken az taşra hemān bir ğalgale şoydı
segürdüp geldi çavuşlar dēdiler olmañuz ğamnāk

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

863. beṣāret olsun ēy sulṭān dēdiler
düşmanuñla başını getürdiler
864. ol la'īn ṣād oluban gör ki n'eyler
çavuşlara ḥarīr libās bağışlar
865. birazdan soñra da bir hengām ḳopdı
iki dēv gibi kāfir anda geldi
866. ikisi de ol la'īnün önünde
yere ḳoyup başların étđi secde
867. hem andan dēdiler ṣāha getürdük
'Alīnün başını işde getürdük
868. hemān ol başı meydāna ḳoydılar
önünde ḥāmūş oluban ṭurdılar
869. Ḳahḳaha mel'un ayak üzre ḳalkdı
o kelle getüren kāfire baḳdı
870. kendi giydügi kıymetlü libāsı
aña vērđi nēçe a'lā libāsı
871. ḳullarına daḥı ikrām eyledi
nēçe ḳaftan anlara baḥş eyledi
872. hem andan soñra emr étđi ol kelāb
şumāt çekdiler ortaya bī-ḥisāb

873. ta‘am yèyüp şeker şerbet içەرler
 bezm kıurup şarābı hem içەرler
874. bī-ḥisāb ikrām ēdüp anlara bil
 bu ikrāma sebeb nedür eşitgil
875. ‘Alīnūñ vaşfın o mel‘ün eşitdi
 neçe gürbüz er olduğın eşitdi
876. bildi neçe qal‘alar feth eder
 neçe kāfir bir anda ihlāk eder
877. Muḥammed ‘ammusı oğı olduğın
 neçe kāfir Müslimān eyledüğın
878. ēşidüp anı gāyet kırqır idi
 ki bir ḫīle ile gelür dēr idi
879. vezīrlerine bir gün dēr eşidüñ
 ‘Alīnūñ ḫālin bir tedbīr ēdüñ
880. ele getürmek anı hēc olur mı
 yoḥsa mümkün degül böyle qalur mı
881. vezīrler dedı kim yā şāh eşit sen
 ‘Alīyi ele getürmek dilersen
882. ki Tōmrucdur adı var bir pehlevān
 qatı heybetlü bir gürbüz pehlevān

el-Ḳāfiyetü'l-Lām

883. gel êy cān diñle bu rāzı sözümüz kılalum ikmāl
saña dèyem anı mevzūn istegüm ne olur aḥvāl
884. meger Ṭomruc dèdi geldi ki bir şāh oğlu idi kim
ki tā yüz kırk arş ḳaddi var idi anuñ işte ḳāl
885. vezīrlər dèdi kim êy şāh 'Alīnūñ başı Ṭomruc
getürür saña êy sulṭān eşitdi gör ne olur ḥāl
886. hemān tēz Ḳahḳaha mel'ūn yazar Ṭomruc bir nām
'Alīnūñ vaşfını cümle yazar nāmeye bī-icmāl
887. dèdi êy pehlevān imdi bitürürseñ bu işini sen
seni baş vezīr eylerem dèdi gönderdi ol ızlāl
888. oḳıdı nāmını Ṭomruc vezīrlük istemem dèdi
ḳızın vèrir ise baña görem bunu bilā-işkāl
889. ki Ṭomrucuñ cevābını ḥaber vèrdiler ol şāha
ēşidüp Ḳahḳaha mel'ūn yine nāme ēder īşāl
890. dèdi yā pehlevān imdi getürseñ Ḥaydaruñ başın
ki hūrīler başı olan ḳızumı vèreyüm fi'l-ḥāl
891. meger bu kelleyi imdi getüren kāfir ol imiş
ki şāhuñ ḳızı va'd olan bu mel'ūn imiş eşit ḳāl
892. dönüp sulṭān aña dèdi 'Alīyi nēce bulduñ sen
ve nēce başını kesdūñ ēşidüp dèdi diñle ḳāl

893. dèdi ˆomruc ki yā sultān kaçan kim nām yazduñ sen
silahum kuşanup gitdüm ‘Alīnūñ uğruna fi’l-ḥāl
894. nèçe gün gece yol gitdüm nèçe zahmetlere düşdüm
Medīneye erişdüm çün açıldı baña kutlu fāl
895. nèçe gün ardına düşdüm erişdüm bir yere tā kim
ki bir ḥurma ağacına atını bağlamış ol ḥāl
896. ağaca kendisi çıkmış erişdüm arkadan nā-gāh
hemān gürz ile bir urdum yıkıldı yere ol kıattāl
897. düşüp üzerine anuñ ki bir ḥayli şavaş ètdüm
hele ne ḥāl ile başup başını kesdüm uş derḥāl
898. getürdüm ḥazretüñe dër eşitdi ˆahḳaha mel‘ün
sevinüp güldi ol anda ‘Alī de güldi diñle kıāl
899. ‘Alīnūñ güldüğün gördi su‘āl ètdi niçün güldüñ
‘Alī dër güldüğüme hēc sebep yokdur dëym aḥvāl
900. yine ol ˆahḳaha mel‘ün dèdi elbetde söylersin
‘Alī dèdi ki èy sultān dëym güldüğümü fi’l-ḥāl
901. bu kelle getürene bil èy gelmez benüm sözüm
hemān ˆomruc eşidüp dër ki söyle yā yigit aḥvāl
902. aña söyle dèdi aḳa koca koca olur gözi
èşidüp ˆahḳaha mel‘ün dèdi tēz söyle dèdi ḥāl

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

903. 'Alī dēdi ki ēy sulṭān eşitgil
dēyem ḥāli saña imdi eşitgil
904. Medīne şehrüne kaç kerre vardum
nēçe kez Ḥaydārı ben anda gördüm
905. yaşşı yağrınlı hem orta boylı
ala gözli dahı kıumral şaḳallı
906. ḳatı heybetlü arşlana beñzer
velākin şüreṭi insāna beñzer
907. işte dēr güldügüme sebep budur
hem bu baş Ḥaydarın başı degüldür
908. hemān Ṭomruc bu sözi çün eşitdi
öpkelendi hemān kılıc kıuşandı
909. dēdi hey nābe-kār baḳ saña dēyem
bilür misin beni kim ne kışıyem
910. niçün böyle yalan sözi söylersin
yalana ṭurmayup beni çıkarsın
911. elinden gelse hem ister ki vara
hemān ṭutup sıḳa cānuñ çıkara
912. pādşāh görüp dēdi yā pehlevān
bu kışı bizüm kıonağumuz hemān

913. bu kişiyi öldürürsen şu bil
bizim ârzûmuza noķřan gelür bil
914. luřf êdüp bunı gel terk eyle dèdi
âzâd êdüp baña bağışla dedi
915. aña yalvarduķça pâdşâh hemân
dahı beter ķabardı ol seg hemân
916. ‘Alî andan dèdi kim yâ melik sen
bunuñ şişdügine hêç baķmağıl sen
917. inanmayuñ bunuñ sözine ařlâ
bu baş Hâydar başı degüldür aşlâ
918. ‘Alînüñ bu sözün Tömruc eşitdi
ķuduz kelp gözine gözleri döndi
919. ‘Alî eytdi ki yâ mel’ün yaman sen
mâlike mağrûr olursın yoķsa sen
920. senüñ ğayrı dünyâda yoķ mı bîdâr
cihân içre hemân sen mi dilâver
921. işte meydân hâlünü gel göreyüm
saña erlik nêçedür göstereyüm
922. yoķsa girçek gibi söyleme dèdi
ķıya ķıya diñleyüp turma dèdi

el-Ḳāfiyetü'l-Mîm Ḳatlü't-Ṭomruc

923. ḳulaḳ tūt baña gel cānā sözümüz edelüm itmām
 ğazā-yı Ḥaydara imdi senüñle başalum aḳdām
924. bu rêsme Ḥaydaruñ söziñ sarāy ehli eşitdi çün
 ta'accüb eyleyüp andan bu rêsme söyledi zālām
925. ne yüz söz bu kişi dërler meger ister ölümünü
 nêçe bu pehlevān ile şavaşa eyler ol ibrām
926. eşitdi Ḳahḳaha mel'un 'Alīnün sözüne güldi
 dédi vāz gel delü misin sen olmuşsin bugün sersām
927. 'Alī dedi ki ey sulṭān kim er meydānda bellüdü
 görür şāh kim 'inād eyler bu işe hem eder ibrām
928. hemān emr eyledi ol şāh ki meydāna yüridiler
 var idi bir ulu meydān ki ḳullar eder i'lām
929. hemān üç gün gece meydān içine tıldı cehl ḥalḳ
 ḥisābını Ḥudā bilür yağıdılar nêçe bed-nām
930. hemān-dem geldi ol Ṭomruc ğazabla girdi meydāna
 bu yaña şāh-ı merdānuñ ḳılayum ḥālını i'lām
931. binüp Düldüle ol arşlan ḳuşandı Zü'l-fikārı hem
 gelüp yel gibi ol merdān başar meydāna çün aḳdām
932. tutup ol Ḳahḳaha mel'un biner bir be-rüy-ı ata
 yanınca yüz biñ 'asker var gelür meydāna ol bed-nām

933. meydānda olan ‘asker görüp hep secde êtdiler
gelüp bir hoş yere anda qarār eyledi ol bed-nām
934. gelüp Țomruc elin öpdî aña şāh dēdi êy merdān
var imdi haşmuña ammā ricām var eyle iltizām
935. ki varma yufқа birine o kişi zīrā mecnūndur
la’īn gōñlinden êtdi kim işini eylerem itmām
936. yine meydāna geldi ol ‘Alī qarşusına Țurđı
‘Alīyi gōrdiler cümle ta‘accüb kıldılar ẓallām
937. ‘Alī küçük idi anda mināre gibi ol kāfir
görüp her bir bey bir söz dēdiler cümle o ẓallām
938. ‘Alīye dēdi kim Țomruc ki hamle eyle eḥaḳ
ki evvel ben saña hamle êdersem dēdi ol bed-nām
939. kıyāmetde bile nevbet saña gelmez dēdi Țomruc
‘Alī dēdi ki êy kāfir gel imdi eyleme ārām
940. hemān ‘avrat gibi kıya kıya sōylersin êy mel’ūn
hünerüñ var ise gōster ne ḥallācsın dē êy bed-nām
941. eşidüp pek ğaḏablandı kuduz kelp dōner ol it
yapışdı ğürzine fi’l-ḥāl ne işler diñle ol bed-nām
942. la’īnün ğürzi biñ dört yüz hemān batman idi êy cān
dirāz eyledi kıolların havāya kıaldurur bed-nām

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

943. ğaẓabla gürzini Ṭomruc ol zamān
‘Alīnūñ üstine indürdi hemān
944. eger bir ıağa indürseydi anı
ḥurde-ḥāş olurdı ol ıağ nihānī
945. ‘Alī Allāh dēyüp bir kez ol zamān
ol pelīdin gürzini tıtdı hemān
946. çeküp gürzi anuñ elinden aldı
eliniñ derisi gürzile geldi
947. hemān küffāra karşı gürzi atdı
görüp kāfir bu ḥāli baқа qaldı
948. var idi ol la‘īnūñ bir kılcı
ki on arşun qadardı enligi
949. kılcın daḥı eyledi ḥavāle
gel imdi sen naẓar kıl işbu ḥāle
950. şāhin gibi bilegüñ tıtdı anuñ
şoqdı parmaqları torğıldı anuñ
951. pes kılcı düşdi elinden yere
kāfir ister kim hemān yere gire
952. bu kez süngüsin ḥavāle eyledi
şāh-ı merdān anı da men‘ eyledi

953. baqdı Һayrān oldı kāfir çün anda
qarır olup tırur meydān içinde
954. bu heybeti gördi leşker ol zamān
parmaq ıştırıp kamu oldı Һayrān
955. ehl-i meydān bu hālī gördi şaşdı
cümlesinün qalbine qorqu düşdi
956. ‘Alī dēdi ki ēy kāfir kendünī
nēçe gördün şimdi sen miqdāruñı
957. ‘avratlar gibi ögünürsin hemān
er oldur meydānda ola pehlevān
958. beğenmedügin eri görür misin
üç kez Һamle eyledün bilür misin
959. nēçe ol Һamlelerünī şavdı ol
şimdi saña neler gösterür ol
960. la‘īn dēdi sen de gel ēy pehlevān
Һamle eyle göreyüm ben de hemān
961. la‘īnün sözini çünkim eşitdi
‘Alī ol kāfire gör kim ne ētdi
962. dēr ēy mel‘ün üç Һamle eyledün sen
Hudā furzat vērdi şavdum anı ben

el-Ḳāfiyetü'n-Nün Ḳatlü't-Ṭomruc

963. diñlegil cān-ı göñülden kılayum anı beyān
şāh-ı merdān 'Alīnūñ cengini edem 'ayān
964. pes 'Alī dēdi ki aña eyledūñ üç ḥamle sen
üç dahı ḥamle benümdür gel sözüm eşit hemān
965. ḥamlenūñ birini Allāh 'aşqına bağışladum
birini dahı Muḥammed 'aşqına vërdüm inan
966. saña bir ḥamle ederem er isen uş ḥāzır ol
meger ĩmāna gelüben ḳurtulasın sen hemān
967. dēdi mel'ün Müslimān ol cānuñı eyle ḥalāş
ēşidüp şetm eyledi ol kāfir-i bī-dīn hemān
968. çünki eşitdi anuñ şetm etdüğini pes 'Alī
sağ ayağın çıkarup şol üstüne koydı hemān
969. Zü'l-fiḳārı çıkarup hem gitdi kāfir üstine
ḳalkānını ḳarşu tutdı şanki ḳurtula hemān
970. bir ḳatı ḥaykırdı na'ra anda ol şīr-i Hudā
cümle ḳavmūñ uşşı gidüp yatdılar nēçe zamān
971. cümle 'ālem cūşa geldi gök yıkıldı şandılar
tağ taşlar ḥasta gibi inledi nēçe zamān
972. pes ḳazan ḳaynar gibi deryālar anda ḳaynadı
Ḳahḳaha mel'ün dahı düşdi atından ol zamān

973. pes anuñ murdâr yüzine kulları saçdı gül-âb
aklı geldi başına çün sersâm oldu bir zamân
974. on yedi biñ kâfir ödi şındı hem ol na'radan
cânların nâr-ı cesîme vërdiler hep ol zamân
975. na'ranuñ ardınca öyle kılıc urdı aña
atını kendini kesüp yere gitdi ol zamân
976. Hâk Te'âlâ Cebrâ'ile emr êder kim imdi tēz
arşlanum kılıcını tut yohsa gitdi nâ-gehân
977. şimdi toğrar o gözi bâliği bilgil yâ emîn
êrişüp tutdı kılıcı Hâyard vërdi hemân
978. na'ranuñ sesi Medîne şehrin tâ êrdi bil
pes Resûlu'llâh eşitdi dëdi aşhâba hemân
979. dëdi yârenler 'Alî'nüñ na'rasidur bu gelen
pes 'aceb bu zârb ile ol kimi çaldı nâ-gehân
980. böyle dëyüp Hâyard içün êtdiler hayrı du'â
pes du'â eylesün anlar biz gelek söze hemân
981. çün 'Alî Tōmrucı çaldı heybetden cümle halk
şol hazân yaprağı gibi ditrediler ol zamân
982. Kâhkahâ mel'un görür Tōmruc iki pâre yatur
meydân içre şanasın tağ pâresi yatur hemân

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

983. Ḳahḳaha mel'ün bu ḥālī gördi çün
 'Alīye dēdi èy nābe-kār niçün
984. niçün öldürdün ol şāhuñ oğlını
 yā baḳ ṣaḡ görmeyem imdi ben seni
985. böyle dēyüp leşkere emr eyledi
 bir uğurdan cümle ḥamle eyledi
986. Ḳahḳaha mel'ün çağırup söyledi
 kim bunu tutup getürürse dēdi
987. vezīr eylerem anı bilsün hemān
 èşidüp 'Alīye üşdiler hemān
988. pes 'Alī gördi ki anlar geldiler
 ki deryālar gibi coşup geldiler
989. cümle kāfir üstüne uçdı hemān
 gör ki neyler şāh-ı merdān ol zamān
990. ṣaḡ elin ṣol gözi kāhin ḳodı
 ṣol elin ṣaḡ gözi kāhine ḳodı
991. bir daḥı na'ra ḥayḳırdı ol zamān
 titredi cümle zemīn ü āsumān
992. daḥı dört yüz kāfir ödi şındılar
 cānların nār-ı cehenneme vėrdiler

993. andan eytdi ki  y k ff r i sid n
bilmed n z ise beni u  bil n
994. pes bil n kim ol benüm   r-i H d 
  h-ı merd n-ı ‘Aliyyü’l-Murta  
995. beni bilüp imdi  m na gel n
 ılıcumdan ba u uzı  urtaru 
996. böyle d y p Z ’l-fi  r  çekdi ol
 a a  ola bir kez anı  aldı ol
997. ol zam nda bi-emri Perverdig r
yetmiş arşun uzadı hem Z ’l-fi  r 
998. k fir n ba ların yere hem n
k le k le  d p dökdi ol zam n
999.  ah aha mel’ n anı çünki bildi
hem n şanki  di ağzına geldi
1000. ol vil yetlerde olanları hep
i er de   srada ne varsa hep
1001. a l  bir k fir  omadı anda ol
cümle meyd n yerine cem’  tdi ol
1002. yigirmi dört kerre yüz bi  oldu bil
ol  adar k fir cem’ oldu anda bil

el-Ḳāfiyetü'l-Vāv Zûr-ı 'Azm

1003. eşidüp bu rāzumı sen diñlegil éyā bahtlu
bil ki nêce ceng édiser şāh-ı merdān éy ulu
1004. cem' olur çok bunca leşker-i mel'un anda emr éder
komayun şāh-bāzlarum tutun édün gülüvv
1005. çün bu cem'iyyeti görür şāh-ı merdān-ı 'Alī
eyledi Ḥaḳḳa münācāt çok niyāz étdi ulu
1006. pes elin yüzine sürdi girdi kāfir içine
şanki bir arşlan girer bir süri koyına kamu
1007. kāfirün başlarını çün şol ḥazān yaprak gibi
küle küle dökdi yere anda ol yüzi salu
1008. pes 'Alī kırdıḳça anlar daḥı çok artdı hemān
yedi gün yedi gece ceng étdi anda ol ulu
1009. ol yedi gün içre Ḥaydar yemedi hem içmedi
kāfirün bilmez ḥisābın kimseler illā ki hū
1010. kāfirün çoklığı girmez çün 'Alīnün 'aynına
ol kadar kırdı ki kanlar gövde götürdi kamu
1011. pes 'Alī kırmakda olsun anları biz geelüm
yaña Ḥālid Ebu'l-Muḥsinü Ṭarrāḳ-ı Zengī bu
1012. rāviler dèdi kaçan kim tañrı arşlanı 'Alī
na'ra ḥaykırmışdı Ṭomrucı çalarken ol ulu

1013. na'rayı eşitdi bunlar cümlesi anda hemān
Hālid ol dem zārı zārı ağladı ol sevgilü
1014. çün Ebu'l-Muhsine dèdi na'ra-yı Hāydar budur
katı heybetlü çağırdı tēz varalum ēy ulu
1015. zīrā kāfir arasında qaldı ol merdān-ı şāh
tēz Ebu'l-Muhsin dahı kız kamu tūrdı uru
1016. cümlesi gēyüp silāhın yola oldılar revān
çün ulu gitmekde ulu bir yaña gel ēy ulu
1017. pes Tarrāk-ı Zengī dahı Hāydarı gözler idi
çünki na'rasın eşitdi tēz tūrdı ulu
1018. emr ēder iki biñ 'asker cümle silahlandılar
aldı anları berāber girdi yola ol ulu
1019. bu yaña Hālid Ebu'l-Muhsin görür çün anları
artlarından bir bölük 'asker sürüp gelür kamu
1020. Hālid eytdi bu gelenler kāfire beñzer hemān
bunları kırmak gerek dēr sürdi atın ilerü
1021. pes Tarrāk-ı Zengī dahı geldi bunlara yakın
gördi Hālid anı kim bir hūb dil-āver sevgilü
1022. çağırup aña dèdi kim ne kişisin söylegil
hem dahı ne dīne taparsın anı söyle kamu

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

1023. pes Ṭarrāḳ-ı Zengī eşitdi hemān
çağır anı gördi bir ḥüb pehlevān
1024. Ḥālīde dēdi ki sen evvel dēgil
ne kişisin hem dīnūñ ne söylegil
1025. Ḥālīd aña cümle ḥālin söyledi
‘Alīyi aradığın şerḥ eyledi
1026. pes Ṭarrāḳ-ı Zengī eşitdi hemān
dēdi aña gel berü yā pehlevān
1027. dēdi kim ben ol ‘Alīyi görmüşem
toğrı ĩmāna önünde gelmişem
1028. gitdi adın daḥı hem söyledi
‘Alīnūñ ḥasretini şerḥ eyledi
1029. eşidüp Ḥālīd hemān atdan indi
Ṭarrāḳ-ı Zengīnūñ gözlerin öpdi
1030. Ebu'l-Muḥsin daḥı gelüp görüşdi
Ṭarrāḳ-ı Zengī ‘askeri yetişdi
1031. inüp oturdılar anda bir zamān
ta‘ām yiyüp görüşdiler ol zamān
1032. her biri kışşaların söylediler
birbirinūñ maḳşūdını bildiler

1033. alkup andan ata bindiler hemān
cümlesi hep yola oldılar revān
1034. gidüp andan an şuyına vardılar
hālümüz pes nēce olur dēdiler
1034. nēce bundan geçerüz dērken hemān
bir laṭīf köpri görindi nā-gehān
1035. şuyın üstüne urulmuş gördiler
‘Alīnūn kerāmetidür bildiler
1036. görüp anı olurlar şād u ḥandān
şükr ēdüp Ḥālīa oldılar revān
1037. geçüp andan gēce gündüz gitdiler
çünkü al‘a yāınınna yētdiler
1038. ‘Alīnūn hāy u hūy anlar ile
toındı bunların ulalarına
1039. ‘Alīnūn na‘rasın Ḥālīd eşitdi
mübārek gözlerinden yaş aıtdı
1040. çünkü Ḥālīd pehlevān bir kez anda
derūn-ı dilden ü cān-ı göñülden
1041. bir atı na‘ra ıardı ol zamān
titredi cümle zemīn ü āsumān

el-Ğāfiyetü'l Hā'

1042. eşit neçe mu'în olur kamu mü'minlere Allāh
erişdürür aña imdād dēye kim şıdķıla Allāh
1043. Hālidüñ na'rası çünkim 'Alīnün gūşına erdi
eşidüp na'rayı bildi ki Hālid pehlevān hem-rāh
1044. eşidüp şād olur şankim Resülün yüzini gördi
hemān ol şevķ ile girer o küffār içine nā-gāh
1045. kāfirün gözine cümle cihānı tar eder anda
eşidüp Ķahķaha mel'un bu sesi etdi bir kez āh
1046. dēdi kim uşda geldiler ki bunlar daķı var imiş
varun tēz kapuyı yapun içerü girmesün nā-gāh
1047. eşitdi bu sözi Hāydar hemān-dem 'askeri yardı
ķapucıları hep kırdı ķapuda ol āgāh
1048. şanasın sedd-i İskender tırur ķal'a ķapusunda
kimün var cān kim anda yaķın gele aña nā-gāh
1049. ki bu hālde iken anlar erişdi cümle mü'minler
'Alīyi gördiler tırmar kırar kāfirleri ol māh
1050. Resül-i Ekreme öyle haber vērdi ki ol Hālid
ki kāfirler arasında 'Alī ķalmış eşit nā-gāh
1051. hemān esrük deve gibi boyanmış ķana ol merdān
berhāyı tırmayup kırar ki ķandan bilmedüm nā-gāh

1052. bu cānibden hemān bunlar birer kez na‘ra urdılar
ki kāfirler görüp kaçdı yanından Ḥaydaruñ nā-gāh
1053. gelüp hem cümlesi anda ‘Alīnūñ öpdiler elin
éyü vaqtinde geldüñüz dēdi hem anlara ol māh
1054. gelüp Ḥālīd ‘Alī ile öpüşdiler kucuşdılar
Ebu’l-Muḥsin Ṭarrāḳ-ı Zengī ‘askerler ile nā-gāh
1055. gelüp cümle ayağına düşüp elini öpdiler
du‘ā eyledi anlara oturdılar biraz nā-gāh
1056. ‘Alī dēdi ki yārenler beni siz eşidüñ bu gün
yigirmi sekizinci gün yemedüm içmedüm nā-gāh
1057. dēdi sizde ṭa‘ām var mı ṭa‘ām getürdiler anda
ṭa‘āmı yēdi ol merdān biraz şu içdi ol āgāh
1058. ki bir kaç zaḥmı var idi hemān tēz şardılar anı
daḥı Düldüle yem vērüp toyurdılar anı nā-gāh
1059. ki kāfir her biri bir kūşeden ṭurmuş baḳarlardı
kimüñ var cān kim aña yaḳīn gele eşit nā-gāh
1060. ‘Alī bunlara n’ētdügin ḳamu bir bir ḥaber vērdi
ēşidüp şād olur anlar biraz rāḥat ēder nā-gāh
1061. bu yaña Ḳahḳaha mel‘ūn görür kim geldi yardımcı
bir iken baş ēdemezdi bu kez kaç oldılar nā-gāh
1062. vezīrllerine dēdi kim ne tedbīr ēdelüm şimdi
bir iken bir bölük oldu eşidüp dēdiler éy şāh

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

1063. dēdiler ġam çekme ēy ṣāh-ı 'ālem
ki ne ēde bulurlar bunca ādem
1064. ki birkaç gün ṣoñra 'ācīz olurlar
hem aç şusuz daḥı bunda ḳalurlar
1065. birer birer hep anları tūtaruz
daḥı bāḳī ḳalanları ḳıraruz
1066. ēşidüp mel'ün emr ētdi ḳondılar
hem yedi gün daḥı ceng ētmediler
1067. sekizinci emr eyledi [ol] mel'ün
cümle kāfir ata bindiler ol gün
1068. yigirmi dört kerre yüz biñ oldılar
meydān içre bağlayup şaf tūrdılar
1069. bu yañadan 'Alī hem pehlevānlar
gelüp küffāra ḳarşu tūrdı anlar
1070. geldi çün küffāruñ içinden bir er
adına Menūḥ İbn-i Sem'a dērler
1071. yüz kırḳ arşun anuñ ḳaddi var idi
ḳatı heybetlü bir gürbüz er idi
1072. girdi meydān içre cevlān eyledi
ardıldı vü döndi devrān eyledi

1073. bu yañadan tırdı Hâlid pehlevân
sürdi atın meydâna girdi hemân
1074. Hâlide gürzin havâle eyledi
Hâlid anuñ gürzini men' eyledi
1075. bu kez süngüsin eyledi havâle
anı da men' eder sen baķ bu hâle
1076. kılıcın daķı havâle eyledi
seyf-i Raḥmân anı da men' eyledi
1077. geldi nevbet Hâlide diñle hemân
dèdi ey mel'ün gel olğıl Müslimân
1078. cânuñı oddan ḥalâş eyle dèdi
kāfir eşidüp neçe herze yedi
1079. gördi olmaz dèdi tır bir göreyüm
saña herze yemegi göstereyüm
1080. hemân ol dem kılıcın ele aldı
bu kez Allāh dèyüp kāfire çaldı
1081. başını kalķana gizler ol zamân
kesdi kalķanını başını hemân
1082. tâ ebrü kaşına dek iki bölđi
anı bir tâze ḥıyar gibi bölđi
1083. düşüp tağ pâresi gibi yıķıldı
cânını cehenneme ısmarladı

el-Ḳāfiyetü'l-Lâmelif

1084. kulaḵ tūt imdi gel êy cān bu söze demegil lâ lâ
dêyem cümlesini anuñ rekâket ḵalmasun aṣlâ
1085. ḵaçan kim ol Menûḥ öldi var idi ḵardaşı geldi
dêdi êy nâbe-kâr imdi seni ben ḵoymazam kellâ
1086. niçün ḵardaşum öldürdüñ sen gibi biñ ḵulı vardur
gör öldürmek nêçe olur saña göstereyüm fu'alâ
1087. bunı dêr Hâlide anda ḵılıcın ḵıldı havâle
tutar Hâlid ḵılıcını anuñ kılıcına fu'alâ
1088. ḵılıc oldu iki pâre o kâfir biñ ğaḵablandı
hemân gürzine yapışdı ki biñ baṭmân idi kellâ
1089. bre tūr nâbe-kâr dêyüp Hâlide gürzini çaldı
hemân Allâh dêyüp Hâlid yapışdı gürzine fu'alâ
1090. çeküp gürzi boğazından ḵoparup yabana atdı
ḵacıl oldu ḵatı kâfir bu kez süngüsini fu'alâ
1091. anı da men' êdüp Hâlid dêdi êy nâbe-kâr mel'un
gel imdi Müslimân olğıl ḵalâş ét cānuñı illâ
1092. eşidüp kâfir-i bî-dīn hemân herzeye başladı
görür kim Müslimân olmaz ele gürzin alur fu'alâ
1093. hemân Allâh dêyüp bir kez kâfire öyle urdı kim
şanasın çig yumurṭadur ṭağıldı başı tekmîlâ

1094. on adum g r  yıkıldı c n n  v rd   amuya
d r z  tmeyel m sözi istegüm ne  der na  al 
1095.    n ol gün pehlev n H lid biri birin  n ardınca
tam met yüz yigirmi dört d yeler k firi fu al 
1096. görüp ol  ah aha mel  n d di hem bir kişi bunca
n  e ba  pehlev nlarum  irup hem  td  tekm l 
1097. eger bir  ayr s  da ı girecek olsa meyd na
 omaz h  bir diri  dem  amus n  ırar fu al 
1098.  anı uk  tdiler anlar birer birer d di olmaz
bir uğurdan girel m d r bunu ma   l görür fu al 
1099. yigirmi dört kerre yüz bi  ere emr  td  ol mel  n
 Al n  n üstine cümle h c m eylediler fu al 
1100.  Al    n gördü bu h li H lidi v rd   a   ola
Ebu l-Mu sine d di kim ki sen  ol  ola gir fu al 
1101.  arr  -ı Zeng ye d di alup  askeri ni bile
benim ard mca gel d di bu söz d r i de taf  l 
1102.   sid p  tdiler  amle ki her birisi bir yandan
 az n yaprak gibi başlar d kildi yerlere fu al 
1103.  Al  de  ev kile gird  Z   l-f   r emr-i H   ile
uzanur yetmiş arşun hem n   e çalar   it fu al 

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

1104. ḳopdı kâfir başına çün ḳıyâmet
her çalıṣda olur yüz kırk tamâmet
1105. bir ‘aẓīm ceng oldu ol günde hemân
çuḳur yerler ḳalmadı hep doldı ḳan
1106. hemân ḳan gövdeyi anda götürdi
çaḳıl taşlar gibi başlar yığıldı
1107. erenler hep ḳızıl ḳana boyandı
ḳılıc çaḳıldısı ‘arṣa ṭayandı
1108. iki gün iki gece ceng oldu bil
melekler hep unıdur tesbîḥin bil
1109. Ḳahkaha mel‘ün görüp ḳaldı ‘âciz
cümle kâfirler daḥı oldu ‘âciz
1110. görüp hem ṭabl-ı âsâyiṣ çaldılar
ki leṣker birbirinden ayrıldılar
1111. pehlevânlar bir araya geldiler
otuz kiṣi şehīd olmuş gördiler
1112. şehīdlerin cümlesin defn êtdiler
bir gece ol yêrde hem diñlendiler
1113. emr êder ol Ḳahḳaha mel‘ün kelâb
‘askerüñ cümlesin êtdiler ḥisâb

1114. görürler ki yüz toḡsan biñ kāfir ol
helāk olmuṡ eşidüp oldı melül
1115. Yemliḡā adlu bir vezīr var idi
tamām iki yüz yaşında var idi
1116. bir gözi kör kendisi Cehūd kelāb
ḡarām-zāde idi ḡāyet ol kelāb
1117. şeyṡān anuñ şerrinden ḡorkar idi
elinden Allāha şıḡınur idi
1118. Ḳahḡaha çün ol la'īne söyledi
bu işe ne tedbīr édelüm dèdi
1119. ol Cehūd dèdi ki èy şāh bil ki sen
anlara ṡafer bulayum dèr iseñ
1120. dèdi sen 'askeri dört bölük eyle
her bölük bir kişıye éde ḡamle
1121. böyle birḡaç gün ceng étsünler dèdi
zebün olup helāk olalar dèdi
1122. anlara ḡayrı çāre olmaz dèdi
Ḳahḡaha mel'ün görüp emr eyledi
1123. 'askeri çün dört bölük eylediler
ertesi gün meydāna at sürdiler

el-Ḳāfiyetü'l-Yâ'

1124. eşit kim nêçe ceng éder yine ol şâh-ı merdânı
buña güş urdum imdi saña éy[â] cānumuñ cānı
1125. 'Alī gördi ki kâfirler bu gün dört bölük olmuşlar
dédi kim imdi yârenler la'înüñ artdı küfrânı
1126. yekûn ol dört bölük etmiş murâdı budur ol kelbûñ
ayıra birbirimüzden tuta vèrmeye âmânı
1127. eşidûñ dèdi yârenler birbirizden ayrılmañ
bunı dèyüp bir uğurdan şamusı aldı meydânı
1128. la'îñ emr eyledi andan yürüdi dört bölük 'asker
ki ya'nî hây hüy édüp ayıra cümle merdânı
1129. 'Alī de cümle yârenle tûrup hem arқа arқaya
şatı cehd êtdi kâfirler bulunmadı bir imkânı
1130. görür ayrılmadı anlar şamusı êtdiler şamle
bu yaña daşı dört arşlan girer bi-emri Yezdānî
1131. hemân küffāra girdiler aқıdup şanı seyl gibi
'Alī ol dem 'alemdāra gözini degdi pinhānî
1132. sürüp atın çıқа geldi 'alemdār şatına yètdi
anı kıldı iki pāre hemân ol şâh-ı merdânı
1133. tamām üç gün gèce anda şatı ceng oldu kim bî-şad
hemân dördinci gün anda Hüdā çok kıldı ihsānı

1134. hemān küffār olup ‘aciz çalar tabl-ı āsāyış
biribirinden ayrıldı iki leşker eşit anı
1135. gelüp oturdı mü’minler hisāb eylediler anda
yüz elli er şehīd olmuş édüben Hāḡḡa seyrānı
1136. namāzların kılup anda daḡı Qur’ān okudılar
bu yaña Ḳahḡaha mel’ün görüben étdi efgānı
1137. hem itler gibi uludı şabāḡa deḡin aḡladı
vezīrleri gelüp anda dēdiler şāḡ-ı sultānı
1138. dēdiler aḡlamanuñ hēç ki bir fā’idesi yoḡdur
buña tedbīr gerek imdi eşit kim dēyelüm anı
1139. dēdi imdi bil ēy şāḡ ki bunlar hep zaḡmludur
ki saḡ adamları yoḡdur buluruz buña imkānı
1140. gelüñ bu def’a da bir kez üzerlerine varalum
ḡıraruz bunları cümle hemān gerçek şanup anı
1141. üç gün üç gece ḡaldılar ki dördinci şabāḡ vaḡti
la’īn emr eyledi ‘asker ḡıḡalar cümle a’yānı
1142. binüp atlarına cümle gelüp şaf baḡladılar hep
bu yaña gördi ḡün Ḥaydar binerler ata merdānı
1143. ‘Alī emr eyledi anda ḡamusı ḡamle étdiler
tamām bir günde ḡırdılar yüz elli biñce küffārı

Baḥrū'l-Ḳaṣīr

1144. görüp ol Ḳahḳaha mel'ün bu ḥālī
nedür anda o kāfir diñle ḥālī
1145. iki gün daḥı ceng olursa dèdi
ḳomaz bunlar bir diri ādem dèdi
1146. ğaḏab édüp 'askere dèdi mel'ün
sizüñ gibi erlere la'net olsun
1147. bir ḳaç ādem hep sizi ḳırdı dèdi
'āruñuz ğayretüñüz yok mı dèdi
1148. 'askerine çok 'aẓīm söz söyledi
èşidüp anlarda ğayret eyledi
1149. ḥamle ètdiler 'Alīye ol zamān
kendi bile meydāna girdi hemān
1150. 'Alī gördi ki küffār cümle ḳıldı
ıztırābdan şāhları bile girdi
1151. 'Alī dèdi ki yārenler bilüñüz
bu gün erlik günidür gösterüñ siz
1152. hemān sizler ḳafadār oluñ dèdi
'ināyet isterüm Allāhdan dèdi
1153. umaram ki bu gün kāfirleri biz
ḳıraruz cümlesini eşidüñ siz

1154. meger ĩmāna gelüp kırtula dēr
benüm ardumca meydāna gelün dēr
1155. bunı dēyüp ſāh-ı merdān-ı ‘Alī
bir kıatı na‘ra çıkardı ol velī
1156. ditredi cümle zemīn ü āsmān
tağ taşlar inledi nēçe zamān
1157. na‘radan eşit kim anda n’oldı
yigirmi dört biñ kāfir ödi şındı
1158. vèrdiler cānların nār-ı ceħenneme
gelelüm tañrı arşlanı ‘Alīye
1159. na‘radan soñra yüridi ol zamān
Kahkaha mel‘ūnū üstüne hemān
1160. ol kıadar kāfirler ètdi ok kıılıc
‘Alīye bulmadılar bir çāre hēc
1161. ‘alemdārı yıkdı Hālid pehlevān
Ebu’l-Muħsin alaylar bozdı hemān
1162. Tarrāk-ı Zengī hep şafları bozdı
Kahkaha mel‘ūn bu heybeti gördi
1163. sarayına dönüp kaçdı o hālet
kıamçıya bereket köşkuna kıuvvet

Bahrü'ṭṭavîl Elifü'l-Âhiri'l-Yâ

1164. kulaḵ tūt şâh-ı merdânı nêçe êder cidâl-ı icrâ
êşit kim nêçe oldı hâl kaçan kim kaçdı ol eşkâ
1165. 'Alî kaçduḡını gördi ulaşdı têz aña der-hâl
êrişüp dèdi êy kâfir qanı cem'ıyyet-i esbâb
1166. bu gün kaçmaḡla êy mel'ûn şanasın bulduñ uş necât
'Alîyi göricek gitdi başından aḡlı fi'l-hâlât
1167. baḡar kaçmaḡıla olmaz dönüp gör ne êder iḡdâş
ḡılıcın çekdi ol bî-dîn hemân êde cidâl-i iḡdâş
1168. 'Alî tıtdı bileğinden elini şıḡdı ol behhâc
ḡılıcı têz yere düşdi nedir gör ol yüzi behhâc
1169. çeküp atundan indürdi eline aldı şan tuffâḡ
daḡı bir elde Zü'l-fiḡâr êşit kim n'êder ol meşbâḡ
1170. hemân küffâra girdi ol bu sözi şanmaḡıl ıraḡ
o mel'ûnı êdüp ḡalkān ne olur soñra ur ḡulaḡ
1171. 'Alî dèdi ki kendüñi nêçe görürsin êy ber-bâd
qanı ben tañrıyam dèrdüñ bu gün ḡıl nefşüñi âzâd
1172. ki ḡâşâ yeri göḡi hep yaratdum dèr idüñ ma'âd
ḡamunuñ rızḡını vèren benüm dèr idüñ olup şâd
1173. eḡer ḡâdir iseñ êy kelb bu gün gel başını ḡurtar
bu sözlerden ferâḡat gel Ḥudâya eyleḡil iḡrâr

1174. ki tañrı aña dërler ki oturmağ uyumağ olmaz
dahı toğup toğurmağ münezzehdür eşit âvâz
1175. hemân bir emr ile oldı bu ‘âlem hem vücūd-ı nâs
dilerse gèrü yoğ eyler eger êderse istînâs
1176. yer yaraşur aña tañrılık bu sözi boşla êy qallâş
aña ĩmân getür imdi ‘inâd eyleme êy qallâş
1177. saña bir iş êdem imdi eger kılmaz iseñ ihlâş
görüp ‘âlem ile ‘ibret ta‘accüb êde hep eşhâş
1178. mel‘ün söyledi herze eşit ne eyler ol Murtażâ
bakar kim kâbiliyyet yoğ hemân Allâh dër ol Murtażâ
1179. katı bir na‘ra çıkardı şanasın sâ‘at-ı eşrât
eline aldı mel‘ünü hemân küffâra sürdi at
1180. dahı bir elde Zü‘l-fiķâr ki her çalışda ol ĩķâz
ki yetmiş seksân uş kâfir helâk eyler eşit elfâz
1181. ‘Alîye kim kılıç çalsa tutardı dè anı kıl ismâ‘
ol qadar zarb yedi mel‘ün bu sözi eyle istimâ‘
1182. kemükleri hep ayrıldı ki qalmaz bir yeri hêç sağ
o mel‘ünüñ teni oğdan şanasın köpridür iblâğ
1183. kılıç zahmından ol mel‘ün gövdesi hem nêçe âlâf
pâre pâre olup düşdi elinde qaldı bir eṭrâf
1184. bir uyluğı qalur elde anı Ḥaydar n’êder gel bak
atup uyluğını anda nêçe kâfir kırar sen bak
1185. bir uyluğ ile yigirmi toğuzın eyledi ihlâk
bu yaña dahı mü’mînler nêçe kâfir êder ihlâk

1186. kıyāmet  opdı k firler başına di le u  a v l
ki   hlarını gördiler geberdi ol bil -e k l
1187. ki bunlar ba suz ariya dönüp bulmadılar  r m
g r rl r bir diri  dem  omaz bunlar  der itm m
1188. var idi bir uluları a a hep vardılar  y c n
d diler a a y  r hib n' del m bize  ıl derm n
1189. d di r hib size ben g sterem bir  o rica  apu
Mu ammedden meded iste  varu  t z H ydara  ar u
1190.   id p geldiler bunlar 'Al ye oldılar meyllen
 amusı bir uğurdan hep  a ırup d diler  avlen
1191. d diler el-em n el-em n ya a   h-ı merd nı
d diler y  Mu ammed el-em n v r bize am nı

62.

Ba r 'l-    r

1192. böyle d y p  tdiler anda nid 
  itmedi a l  ol   r-i H d 
1193. gördiler kim h   'Al  almaz cev b
 urmayup  anlar a andur şanki  b
1194. dönüben geldiler r hibe bi'z-z t
d diler bu sözi sen  anma   m t

1195. kerem kıl bize eyle çāre iḥdāş
kırıldıḡ cümlemüz sen eyle ġıyās
1196. dēdi rāhib size söyleyem ‘ilāc
anlaruñ Allāhı vardur gözüñ aç
1197. tēz bu işde sözüme tutuñ şımāḡ
bu sözi anlara dēdi irtisāḡ
1198. varuñ Allāhdan siz isteyuñ imdād
kılıcından olasız tā ki āzād
1199. eşidüp bunı şan buldılar lezāz
başların açup étdiler iltizāz
1200. gözlerin göge diküp kıldı qarār
el-emān Allāh dēyüp étdiler zār
1201. çünki bunlar böyle dēyü étdi rāz
‘Alī yine kılıcı kıldı dırāz
1202. kesmedi Zü’l-fiḡār şanki tutdı pās
anlara hēc eylemedi in‘ikās
1203. ‘Alī gördi kılıc kesmedi bir baş
sildi anı koymadı üstinde yaş
1204. zīrā anlar Hudāya kıldı iḡlāş
emir geldi Zü’l-fiḡār olmadı cāş
1205. kırmadı anları daḡı o Murtażā
érişdi anlara raḡmet-i feyyāz
1206. gelüp düşdiler ayağına meşşāt
‘Alī suçlarını hem étdi ıskāt

1207. pes ĩmān getürüp oldılar ĩķāż
Müslimān oldılar sen diñle elfāż
1208. ‘Alĭ mü’minlere dēr ėtmeñ nizā‘
geldiler ‘Alĭ ķatına bĭ-nizā‘
1209. cümlesi ķırmakdan oldılar ferāġ
gitdi zulmet şanasın yandı çerāġ
1210. ‘Alĭ emr ėtdi anlara bĭ-ķilāf
gireler sarāya tā bĭ-inķirāf
1211. ķondılar Ƙahķaha sarayına baķ
hemān-dem sarāy içi oldı berrāķ
1212. ulu begler gelüp hep dēdi ĥāşāk
mü’min olup cümlesi oldılar pāk
1213. ‘Alĭnũn elin öpdiler bĭ-melāl
‘Alĭ anlara ta‘allüm ėtdi ef‘āl
1214. namāz āb-dest cümle öġretti tamām
yapdı cāmi‘ ezān oķutdı imām
1215. ‘Alĭ mü’minleri aldı ol zamān
geldiler cennet maķāmına hemān
1216. Ƙahķaha ķızı ol yüzi şulu
Rũĥ-ı Nigār ‘Alĭye geldi ķarşu
1217. elin öpdi ‘Alĭye dēdi ėy şāh
pes ġazāñı mübārek ėtsün Allāh
1218. ‘Alĭye pehlevānlar dēdi ķavlen
kimũn nesli-durur bu ķaddi belā

1219. ‘Alī mü’minlere vaşf êtdi anı
Rûḥ-ı Nigârı maḥbûb-ı cihânı
1220. daḥı cümle hūrîler anda geldi
ḡamu Ḥaydar önünde mü’min oldu
1221. pehlevânlar cenneti gezdi bālâ
görüḡ ḡayrân oldılar anda naḡlâ
1222. cenneti cümle gezüp tutdılar rāh
şoñra geldiler cehenneme nâ-gāh
1223. anı da seyr êtdiler anda ḡamu
gördiler nārını maḡv olmış ḡamu
1224. gelüp cümle zebānîler nâ-gehân
oldılar Ḥaydār önünde Müslimân
1225. cehennemi daḥı gezdiler tamām
ḡazîne rāhına başdılar aḡdām
1226. girdiler iḡerüye eşit maḡāl
bî-ḡisāb buldılar anda genc ü māl
1227. cümle ‘acāyibleri êtdi idrāk
ta‘accüb kıldılar ol yüzleri pāk
1228. ‘Alī biñ beş yüz deve yükletdi baḡ
ḡamu la‘li cevher sîm ü zer baḡ
1229. hem anda ḡāzîlere êtdi iltāf
nêḡe baḡşış vêrdi ol yüzi eşrāf
1230. baḡsına n’êtdi gör ol yüzi aḡ
ḡazînedār ḡoyup hem kıldı ferāḡ

1231. Ebu'l-Muhsini şah etti bî-nizâ'
Tarrâk-ı Zengî vezîr oldu şemmâ'
1232. oluñ bu kal'a içre dedi huffâz
teslim etti anlara diñle elfâz
1233. Ebu'l-Muhsin ma'sûkın bî-ihtiyâ
nigâh eyledi aña buldı neşât
1234. dahı çünki kıızı bi-emri Feyyâz
Tarrâk-ı Zengîye vèrdi o Murtaẓâ
1235. murâdlarına êrüp oldılar hâş
dahı çok kıldılar Mevlâya ihlâş
1236. 'Alî anlara naşîhat kıldı fâş
yedi gün oldılar hem anda beşâş
1237. sekizincide 'Alî kurdı esâs
emr kıldı anlara ol nûr-ı nâs
1238. develer yüklendi hem êtdiler râz
çıkdı işrak sâ'atde merd-i Hicâz
1239. kalanlar ağlayup çok êtdiler zâr
dêdiler sensüz neçe êdek qarâr
1240. 'Alî öpdî kucdı anları sen yaz
dêdi hıfz eylesün sizi müste'âz
1241. dêdiler imdi saña budur murâd
selâmumuz Resûle eylegil yâd
1242. görmedin emrine biz tutduk simâh
hem anuñ 'aşkından olduñ iki şah

1243. ab l eyledi ‘Al  oldu ab h
nam z  ılup ıkar ‘Al  e-ab h
1244. R h-ı Nig r  da ı ol b -l cc c
nıce ızlar ber ber  tdi i r c
1245. yüzlerine ni b ekdirdi i d 
her birine bir deve ıldı  r 
1246. ved ‘laup gitdi ol yüzi mir’ t
Ebu’l-Musin  arr k-ı Zeng  bi’z-z t
1247. ta’z m  d p a na buldılar ev b
an uyına degin oldılar a b b
1248. ved ‘  d p pes ‘Al  ile at’ 
dönüp geldi yine ol iki e a
1249. ‘Al   c yüz ii almıdı bile
anlar ile r h  oldu pes yola
1250. yolda izde ne g rmi ise ‘Al 
yine gördi anları hep ol vel 
1251. meger günlerde bir gün gitdi anlar
Z hiye c riyeye y tdi anlar
1252. ‘Al  o günde mü‘min olmi idi
‘Av bin K dir n c riyesiydi
1253. geceye dek yolları bekler t rur
gördi bir gün bir alay ‘asker gelür
1254. baup ‘askere ta’accüb eyledi
bu ne ‘asker ola d y  söyledi

1255. bu yañadan ‘Alī Hālid pehlevān
‘asker ile gelürlerdi ol zamān
1256. ‘Alī bildi ki çün bu yerler kamu
‘Avk bin Kādirūñ obasıdur bu
1257. ‘Alī hep Hālīde anı söyledi
cāriyenūñ hālīni vaşf eyledi
1258. Hālid eytdi anı ben gördüm idi
hālīni cümle baña demiş idi
1259. gelüp ol ağaç dibine indiler
atların yine çayıra şaldılar
1260. ol öye kavmi buları gördiler
varup şāhlarına haber vèrdiler
1261. zīrā anuñ korkusundan bu ile
kimūñ cānı var çayıra at şala
1262. çün görüp atları şāh emr eyledi
hem iki yüz pehlevāna söyledi
1263. dèdi varuñ ne kavmidür bu görüñ
atlaruñ sürüp çayırdan çıkaruñ
1264. ki bunlar yolcıdur bilmezlik ètmiş
benüm korqumdan bunı kim èdermiş
1265. varuñ imdi tēz anları çıkaruñ
komazlarsa döge döge çıkaruñ
1266. ol iki yüz pehlevānlar geldiler
bir bölük kişi turur uş gördiler

1267. hāy hūy ile atları urdılar
bu yañadan çünkim anı gördiler
1268. ‘Alī andan Hālīde emr eyledi
var şu gelen ne kavmidür gör dèdi
1269. gidüp Hālīd çün anlara çağırdı
siz bu atlardan ne istersiz dèdi
1270. eşidüp anlar dèdi ey nābe-kār
bu çayırdan atları tēz çıkar
1271. yohsa sizi hep kıraruz dèdiler
atlara hem urmağa başladılar
1272. çünki Hālīd bu hālī gördi hemān
bir katı çıkardı ol zamān
1273. tağ taşlar cümlesi hep inledi
soñra Hālīd gürzini ele aldı
1274. bunları hep döge döge ol zamān
öyelerinden çıkardı ol zamān
1275. iki yüzden on beş oldu anda
çün melīk bu halleri gördi anda
1276. hayli gürbüz pehlevānlar aldı ol
Hālīde tēz anda karşı geldi ol
1277. kendi de hem katı gürbüz er idi
Hālīde çağırıp anda söyledi
1278. dèdi bre nābe-kārlar imdi siz
bu meydānı hālīmi hem şanduñuz

1279. bunı d y p kılıcın çekdi hem n
H l de eyledi  amle ol zam n
1280. H lid anu  bileginden t td  t z
kılıcı elinden alup atdı t z
1281. ol la'  n görüp anı  pkelendi
gürzini anda  av le eyledi
1282. gürzini men'  td  H lid ol zam n
Çünki nevb t H l de geldi hem n
1283. sürüp atı anu  üstüne vardı
hem n All h d y p mel' n  t td 
1284. k fir andan atına berk yapışdı
H lid anı hem n  uvvetle t td 
1285. atıyla  akmayla aldı anda
y re urdı anı H ydar    nde
1286. 'aklı gidüp k fir  n anda yatdı
 ye  avmi bu heybetleri gördü
1287. her biri bir y rde pinh n oldılar
  l m z ne olur d y p t rdılar
1288. k fir  n 'aklı başına geldi   n
ba dı yanında bir er var gördü   n
1289. 'Al  d di   l   z ne e hem n
  sid p  alkdı ayağa ol zam n
1290. bir er arşlana be zer çünki gördü
'Al   n ayağına düşdi geldi

1291.  y ulu söyle ne kişisin d di
g rmemişem sen gibi bir er d di
1292. H ydar eytdi y  mel k bil sen beni
'Al  adum  şitd n mi h ç beni
1293. mel k  tdi maġr r olsun bilmedüm
sizleri ben yolcudur  ann eyledüm
1294. 'Al  d di bild n  m na gel sen
yohsa seni  avm n   ırarum ben
1295. mel k  şitdi çünkim bu cev b 
düşüp ayaġına dökdi  b 
1296. d di y  ş h luşf-ı işs n eylegil
bizleri imdi har ca baġlaġ l
1297. t  ölünce  ul olayum d r sağa
'Al  eytdi var sözüm di le sağa
1298. Z hiye c riyeyi v rgil d di
anu  hürmetine sen  urtul d di
1299. mel k  şid p d di y  pehlev n
c riye deg l c num sağa  urb n
1300.  ullarına d di andan gitdiler
Z hiye c riyeyi getürdiler
1301. Z hiye   n yüzin gördi 'Al n n
segirdüp ayaġına düşdi anu 
1302. d di el- amdu li'll h y  pehlev n
m b rek yüzünü uş gördüm hem n

1303. ‘Alī çünkim harāca anı kesdi
yüz elli at yüz elli deve vèrdi
1304. kırk gün bil anda boğazladılar
üç gün üç gèce yédiler içdiler
1305. çün şabāḥ oldı namāzı kıldılar
yükledüp yükleri anda göçdiler
1306. Zāhiye ḥātūnı aldılar hemān
gèce gündüz yola oldılar revān
1307. meger günlerde bir gün gitdi anlar
Ḳayṭānuñ iline yetdi anlar
1308. Ḥālīd anda bir çübān görmüş idi
anuñ ile nèçe ‘ahd étmiş idi
1309. çübānıñ ḥālin ‘Alīye söyledi
‘Alī şimdi anı bulalum dèdi
1310. böyle dèyüp qarşuya hem baqdılar
bir süri koyun gelür çün gördiler
1311. koyun ardınca gelür bir er hemīn
dèr idi kim yā ilāhe’l-‘ālemīn
1312. Resūlūñ ḥūb cemālını görem mi
yohsa böyle ‘ömrümi geçürem mi
1313. bunu dèyüp zār zār aqlar idi
èşidenüñ cigerin taqlar idi
1314. çübānıñ bu sözünü eşitdiler
sürüp atı aña yaḳīn gitdiler

1315. Çünkü bağıdı bunları gördi bn
Hlidi görüp anıdı ol zamn
1316. amm yanınca gelür gördi bir er
atı heybetlü bir arşlana bezer
1317. segirdüp tz ayaklarına düşdi
ikisinnn zengilerin pdi
1318. Hlid anın hlini söyledi hem
adı ‘Ömer olduğunu ddi hem
1319. ‘Al ddi y ‘Ömer sen söylegil
o mel‘nn yrini başa dgil
1320. oyunları sürüp andan gitdiler
yatsu oldu o şahrya ytdiler
1321. gördiler dört bi adar ‘asker urur
ara olur urmiş anda oturur
1322. cümlesi uyķu uyıdı ol zamn
‘Al ddi y ‘Ömer gel sen hemn
1323. ol la‘nn dern göster başa
‘Ömer tz deri gösterdi aa
1324. ddi ‘Ömer işde mel‘n şundadur
ral als dern içindedür
1325. ‘Al geldi dere gördi hemn
bağıdı anda uyur mel‘n ayn
1326. girdi anı boėėazından ıtdı ol
eline alup hemn getürdi ol

1327. bre hāy dēyince anı getürdi
Hālīdūñ öñünde pes yere urdı
1328. gözün açup kendüni gördi hemān
bir kaç arşlan eline düşmiş hemān
1329. ‘Alī anı dīne da‘vet eyledi
ēşidüp ol la‘īn herze söyledi
1330. ‘Alī ol mel‘ūnuñ başını kesdi tēz
varup ‘asker atına çün yētdi tēz
1331. bir atı na‘ra ıara ol zamān
cümle kāfirler uyandı nā-gehān
1332. cümlesi birbirini ırdı hemān
iki yüz anca er oldu Müslimān
1333. ırılanlaruñ mālını aldılar
Müslimān olanlarına vērdiler
1334. namāz āb-dest cümle öğretdi ‘Alī
mālları anlara vērdi ol velī
1335. ‘Ömeri oyunları aldı hemān
gēce gündüz yola oldılar revān
1336. çünki Medīneye yaın geldiler
Hālīdi hem mūcdecı gönderdiler
1337. ol zamān Hālīd yola oldu revān
yalañuz Medīneye geldi hemān
1338. badı mescidde Resūli gördi ol
lā‘ilāc olup ierü girdi ol

1339. t  Res lu'll h  atına vardı t z
hem m b rek ellerini öpdi t z
1340.  en   tdi Res lu'll h H lide
vardı ayak üzre   n tırdı H lid
1341. cem lini görüp   d oldu anda
ne  am  aldı ne hüzn a l  bedende
1342. h y  üzre Res lu'll ha d di
mu tul k olsun size imdi d di
1343. H lid andan eytdi kim geldi 'Al 
l k teb  r i  n gönderdi beni
1344. d di a na Res lu'll h bil ki sen
ker metlere  ri d  n a la sen
1345. z l  olma cih nda da ı c n 
 om  u olasın behişt içre başa
1346. ra met  der H lide anda hem n
fikir-i  am  almadı anda ol zam n
1347. z r  d ben p yına düşdi hem n
 am gidüp şanki ye iden buldı c n
1348. sürüp yüzin Res l p yına anda
'ay n oldu vel yet n r  anda
1349.   d oluban gitdi ol F  im nu 
z hir oldu mur dı çünki anu 
1350.  anki bir  u dur  ri di ol zam n
 apusına be  ret v rdi hem n

1351. ziyā érdi albine Fāmānuñ
şını hūzni almadı aqlā anuñ
1352. tapşurur asan Hüseyyinde sürür
şanki anda buldı vuşlat iki nūr
1353. zāhir oldı geldigini bildiler
şükr édüp cümle du‘ālar ıldılar
1354. ‘Alīnūñ geldigini bildi aşāb
sevinüp şād oldılar cümle abāb
1355. ğā’ib olalı çünkim şāh-ı merdān
zār édüp cümle ılurlardı fiġān
1356. fi’l-hāl aşāb dērildi anda cümle
Resūl emr étđi istibāle cümle
1357. arşu ıdılar ‘Alīye ol zamān
zākir ü şākir olurlardı hemān
1358. gördiler cümlesi hep geldi yaın
Düldül üstinde emīr’ül-mü’mīnīn
1359. līk gördi Resūlu’llāhı étđi
ātır-ı hoş oldı segirtđi geldi
1360. mübārek pāyına düşđi Resūlūñ
ālını şordı Resūl daı anuñ
1361. ne ālī hem alup baġrına başdı
cihān merdinūñ iki gözūñ öpdı
1362. va’llāh hayrān olup asan Hüseyyin
senā étđi ālīa anda nūreyn

1363. hemān babalarınıñ elin öpdî
teraḥḥum eyleyüp bağrına başdı
1364. lâzım oldı kim dēyem ol gün hemān
bir kıyāmet günü oldı ol zamān
1365. yalvarup Mevlāya dērler ēy Hudā
eyledüñ Ḥaydarı sen bize ‘aṭā

63.

el-Ḳāfiyetü'l-Elif İtmāmü'l-Ġazā

1366. pes andan soñra Fāṭimā gelüp görüşdi fu‘alā
bölük bölük gelüp aşḥāb görüşdi kamu fuṣalā
1367. Resūlu’llāh emir kıldı oturdı cümle-yi aşḥāb
‘Alī cümle-yi ġazāsın ḥikāyet eyledi ḳavlā
1368. daḥı ol Ḳahḳahā kıızı olan hem ḥūriler başı
adı Rūḥ-ı Nigār Ḥātūn gelüp ol ḳadd-i isti‘lā
1369. Resūlu’llāhuñ anda ol mübārek pāyına düşdi
daḥı ağladı ol maḥbūb bulup hem çok fuṣalā
1370. ‘Alī ol Rūḥ-ı Nigārı Resūl-i Ekreme vērđi
Resūlu’llāh emir kıldı édeler anda tevkīlā
1371. vekīlligin alup anuñ nikāḥ eylediler anda
Resūli ol nigārile ḳodılar gérdege fuṣalā

1372. ikisi ber-murād oldı dēdi Rūḥ-ı Nigār anda
düşinde ‘āşık olduğın dahı mü’min olup fu‘alā
1373. kamu bir bir haber vērdi Resūl-i Ekreme anı
ki taşdıķ eyledi anı Resūlu’llāh dēdi kavla
1374. pes andan soñra geldiler Medīne içre girdiler
kamu yerlü yerin bulup ki rāḥat ētdiler fuḫalā
1375. ‘Alī dahı getürdigi o biñ beş yüz deve yüki
cevāhiri kumaşı hep birini almadı fu‘alā
1376. kamu Sa’d bin ‘Ubāda saçuluk vērdi hep anı
pes andan soñra ol merdān evine eyledi naķlā
1377. Sa’īd gördi ‘Alīnün bu seḫāsını ēdüp taḫsīn
alur pes yükini kendi kamusun baḫş ēder kellā
1378. vērür aşḫāblara cümle Resūl eşitdi şād oldı
‘Alīye çok du‘ā kıldı Resūlu’llāh nēçe kavla
1379. pes andan soñra aşḫāblar gider yerlü yerine hep
du‘āya oldılar meşgūl gece gündüz ērüp fuḫalā
1380. du‘ā ētdi kamu aşḫāb ‘Alīye rüz u şeb ēy cān
dahı bu kışsa ḫatm oldı nihāyet buldı hep naķlā
1381. İlāhī yazanı şakla gece gündüz ḫaḫālardan
yarın hem rüz-ı maḫşerde ērişe çok aña fuḫalā
1382. okuyup dinleyenleri Ḥudāyā maḫfīret eyle
kamu yarın behişt içre şalunup bulalar fuḫalā
1383. İlāhī **Şükri** bī-çāre günāh deryāsına batmış
ḫabībün ḫürmetine sen hemān iḫrāc ēdüp fuḫalā

1384. kamu aḥbāb-ı yārenle şafā bulsunlar uçmaḳda
néçe zevḳ ü şafālarda éreler faḫluña fuḫalā
1385. Ḥaḳḳa ḥamd ü şenā olsun éder mü'minlere raḥmet
Resūle çoḳ şalavāt vèr éresin raḥmete fuḫalā

Temmetü'l-kitāb bi-'avni'llāhi'l-meliki'l-vehhāb

SONUÇ

Şükrî ve Hz. Ali ile Kahkaha Sultan Cengi'nin incelendiği bu çalışmanın amacı, kaynaklarda adına rastlanmayan bu eserin okunarak çeviriyazı alfabesine aktarılması, Şükrî hakkındaki bilgilerin derlenerek edebiyat dünyasına sunulmasıdır. Eserde bazı yazım yanlışları ve eksik sayfaların bulunması metni çeviriyazı alfabesine aktarmada sorun oluştursa da eser, aslına en uygun olacak şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Şükrî ve eseri hakkında kaynaklarda yeterli bilginin bulunmaması, metinde de yazıldığı tarih ve coğrafyaya dair hiçbir ifadenin bulunmaması kesin bilgilere ulaşmayı imkansız hale getirmiştir.

Eserin konusunu Hz. Ali ve onun kahramanlıkları oluşturmaktadır. Cenknâme özelliği taşıyan bu eserde Hz. Ali'nin İslam'ı yayma ve yaşatmadaki rolünü örnekleyen mesneviler yer almaktadır. Bu mesnevilerde Hz. Ali'nin savaşçı ve tebliğci yönü üzerinde durulmuştur. Muhteva özellikleri değerlendirildiğinde Şükrî'nin, Alevi-Bektaşî bir şair olma ihtimali yüksektir.

Eserde kullanılan dilin halkın konuştuğu dile yakın olması, içerdiği yerel üslup ve Türkçe kelimelerden hareketle Şükrî'nin bir halk şairi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Şiirlerini söz sanatlarından yararlanmadan oluşturması, sanatlı bir söyleyişe yer vermemesi Şükrî'nin divan şiiri geleneğinden uzak olduğunu göstermektedir. Sanatsal yetkinliğinin yüksek derecede olduğu söylenemez.

Şükrî, şiirlerinde estetik zevk uyandırmaktan çok okuyucuya Hz. Ali'nin kahramanlıklarını aktarıp bu mesnevilerin nesilden nesile aktarılması misyonunu üstlenmiştir. Hz. Ali'nin alp-eren tipiyle özdeşleştiği cenknâmelerin amacı İslamî bilgilerin anlatılması ve ideal insan modelini sunmaktır. Bu eserler sayesinde kültürel özellikler hakkında bilgiler edinilmiş ve Anadolu'da ortak bir kültür mirası inşa edilmiştir. Üzerinde çalıştığımız bu eserin yalnız divan edebiyatı değil halk edebiyatı açısından da bir eksikliği gidereceği kanaatindeyiz. Çalışmamızın, hem halk edebiyatı hem divan edebiyatı araştırmalarına kaynaklık edebilmesi temennimizdir.

KAYNAKÇA

Argunşah, Mustafa, *Şükri-i Bitlisî Selim-nâme (Giriş-Metin-Sözlük-Dizin)*, Kayseri 1995.

Artun, Erman, *Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, 2002 Ankara.

Büyükokutan Töret, Aşlı, *Hiz. Ali Cenknâmelerinden Kan Kalesi Kitabı*, Kömen Yayınları, Konya 2016.

Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Su'arâ*, hzl. : Filiz Kılıç, C. 3, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2010.

Azimli, Mehmet, "SA'D b. UBÂDE", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 35, TDV Yayınları, İstanbul 2008, s. 377.

Canım, Rıdvan, *Latîfî Tezkiretü's-Su'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2000.

Çetin, İsmet, *Türk Edebiyatında Hiz. Ali Cenknâmeleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.

Demir, Necati - Dursun, Mehmet Erdem, *Hazret-i Ali Cenklere*, Destan Yayınları, Ankara 2007.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve yeni harflerle)*, hzl. : Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi Yayınları, 29. Baskı, Ankara 2009.

Fayda, Mustafa, "HÂLİD b. VELÎD" , Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 15, TDV Yayınları, İstanbul 1997, s. 289-292.

Fırlalı, Ethem Ruhi, "ALİ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 2, TDV Yayınları, İstanbul 1989, s. 371-374.

Güleç, İsmail, "Kan Kalesi Hikayeleri ve Cevahirzade'nin Manzum Kan Kalesi Hikayesi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 65, 2013, s. 263.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Su'arâ*, hzl. : İbrahim Kutluk, C. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2014.

Mattei, Jean-Louis, *WVIII. ve XIX. Yüzyıllara Ait Defterlere Göre Hz. Ali Cenknâmeleri*, Kitabevi, İstanbul 2004.

Özcan, Abdülkadir, “ŞÜKRÎ-i BİTLİSÎ”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, C. 39, İstanbul 2010, s. 254-256.

Şemseddin Sami, “Şükr”, Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul 2009, s. 782.

Toprak, İsmail, *Hazreti Ali Cenkləri*, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul 2004.

Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî*, C. II, hzl. : Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001.

Uyanıker, Nursel, “Manzum Dinî-Kahramanlık Hikayeleri Bağlamında Hz. Ali ile Kahkaha Sultan Cengi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 12, İstanbul 2014, s. 191-227.

DİZİN (Kişi ve Yer Adları)

A

Ahmed, 14, 24, 35

Ahmed Şükrî Efendi, 7

‘Aliyyü’l-Murtaẓā, 120

Allāh, 40, 44, 46, 83, 87, 99, 115, 117, 125, 128,
129, 138, 140, 141, 147

‘Alī, 10, 15, 16, 18, 28, 29, 31, 34, 36, 37, 38, 39,
41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 51, 53, 54, 56, 57, 58,
59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72,
73, 74, 75, 76, 77, 78, 83, 86, 87, 88, 90, 91, 93,
95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106,
110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118,
119, 121, 125, 126, 127, 130, 133, 134, 135,
136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145,
146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155

‘Amīk Benī Dürüc, 76

B

Bilāl, 32

Ç

çübān, 35, 149

D

Dâvûd İsmâ‘îl Efendi-zâde Şükrî Efendi, 7

Düldül, 1, 15, 67, 68, 80, 153

E

Ebû Bekr, 24, 48

Ebu’l-Muhsin, 84, 85, 86, 122, 123, 126, 136, 143,
144

F

Fâtımā, 29, 30, 31, 32, 34, 154

Fettâh, 47

H

Hak, 14, 24, 27, 68, 97, 118, 130

Hak Te‘ālā, 97, 118

Hâlık, 83, 86

Hâlid, 17, 18, 33, 35, 36, 37, 38, 80, 81, 82, 83, 84,
85, 86, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129,
130, 136, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 151,
152

Hasan, 24, 32, 34, 153

Haydar, 112, 118, 121, 122, 125, 134, 138, 142,
147, 148

Hüseyn, 32, 34

İ

iblis, 52

İbrâhim Şükrî Efendi, 6

İskender, 5, 54, 125

K

Kahhâr-ı Zengî, 55, 56

Kahkaha, 104, 107, 109, 110, 113, 117, 118, 119,
120, 125, 126, 130, 131, 132, 134, 135, 136,
141

Kahkahâ, 154

Kan Kal‘ası, 50, 65, 72, 77, 78

Kanuni Sultan Süleyman, 5, 6

Ḳays, 52

Ḳaytan, 35

L

Lāk, 52

Lāt, 44

M

Mariye, 12, 21, 39

Māriye, 48, 81

Medīne, 20, 22, 27, 44, 82, 92, 111, 118, 155

Mehmed Şükrî Efendi, 6

Mekke, 15

Menāt, 44

merdān-ı Hicāz, 63

Mesīh, 53

Mevlā, 25, 27

Muḥammed, 22, 24, 36, 41, 44, 59, 82, 92, 93,
108, 117, 139

Mustafā Şükrî Efendi, 7

¢

‘Oṣmān, 24, 48

‘Ömer, 24, 35, 36, 37, 48, 150

R

Rab, 25, 35, 103

Resül, 26, 29, 34, 125, 152, 153, 154, 155

Resülu’llāh, 20, 24, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36,
47, 48, 96, 97, 118, 151, 152, 154, 155

Rūḫī Nigār, 96

S

Sa‘īd ibn-i Ubād, 12, 16, 17

Sa‘īd, 17, 27, 28, 29, 30, 155

Sinoplu Şükrî, 4

Süleymān, 6, 10, 66, 91, 92

Ş

şāh-ı merdān, 9, 34, 49, 56, 57, 63, 86, 115, 117,
119, 120, 121, 136, 153

Şām, 28

Şükrî Çelebi, 6

Şükrî-i Bitlisî, 4, 5, 6, 158

Şükrî-yi Nevā(y), 7

Şükrî, 25, 26, 155

şīr-i ner, 73, 84

T

Ṭamār-ı Zengī, 54, 55

Ṭarrāḳ-ı Zengī, 121, 122, 123, 126, 136, 142, 144

Ṭavk-ı Zengī, 52

Ṭomruc, 19, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115,
117, 118

Y

Yavuz Sultan Selim, 5

Yezdān, 68, 81, 86, 133

Z

Zü’l-Celāl, 56

ÖZ GEÇMİŞ

29 Haziran 1991 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldim. İlk ve orta öğrenimimi İstanbul'da tamamladım. 2009 yılında Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandım. 2013'te mezun olarak aynı yıl Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programına başladım. 2014 yılında Şanlıurfa'nın Suruç ilçesine Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak atandım. 2016'da Gebze Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ne tayin oldum. Halen burada görev yapmaktayım.

